

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MELHIORA VATELĒ [MELCHIOR WATHELET]
SECINĀJUMI,
sniegti 2017. gada 19. septembrī¹

Lieta C-284/16

**Slovākijas Republika
pret
*Achmea BV***

(*Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa, Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Savienības tiesību pamatprincipi – Divpusējs ieguldījumu līgums, kas 1991. gadā noslēgts starp Nīderlandes Karalisti un Čehijas un Slovākijas Federatīvo Republiku un joprojām ir piemērojams starp Nīderlandes Karalisti un Slovākijas Republiku – Ieguldītāju un valstu strīdu izšķiršanas mehānisms, kas iedibināts ar Eiropas Savienības ietvaros noslēgtu divpusēju ieguldījumu līgumu, saderība ar LESD 18. panta 1. punktu, 267. un 344. pantu

Satura rādītājs

I. Ievads	3
II. Atbilstošās tiesību normas	3
A. Līgums par Eiropas Savienības darbību	3
B. Nīderlandes un Čehoslovākijas <i>BIT</i>	4
C. Vācijas tiesības	7
III. Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi	7
IV. Tiesvedība Tiesā	9
V. Vērtējums	10
A. Ievada apsvērumi	10
B. Par trešo prejudiciālo jautājumu	13
1. Par pieņemamību	13

¹ Oriģinālvaloda – franču.

2. Par lietas būtību	13
C. Par otro prejudiciālo jautājumu	18
1. Šķirējtiesu, kas izveidotas saskaņā ar minētā “BIT” 8. pantu, likumīgā izcelsme	19
2. Šķirējtiesu, kas izveidotas saskaņā ar minētā “BIT” 8. pantu, pastāvība	20
3. Šķirējtiesu, kas izveidotas saskaņā ar minētā “BIT” 8. pantu, pieņemto nolēmumu saistošais raksturs	21
4. Tiesvedības atbilstība sacīkstes principam šķirējtiesās, kas izveidotas atbilstoši minētā “BIT” 8. pantam, tiesību normu piemērošana strīdu izšķiršanā, kā arī šķirējtiesnešu neatkarība un objektivitāte	22
D. Par pirmo prejudiciālo jautājumu	24
1. Vai LESD 344. pants ir vērsts uz tādu strīdu starp ieguldītāju un dalībvalsti, uz kādu ir vērsts minētā “BIT” 8. pants?	25
2. Vai attiecīgais strīds ir “saistīts ar Līgumu interpretāciju vai piemērošanu”?	28
a) Šķirējtiesas kompetence attiecas tikai uz lemšanu par minētā “BIT” pārkāpumiem	30
b) Minētā “BIT” piemērošanas joma un tajā ietvertās tiesību normas nav identiskas LES un LESD normām	30
1) Minētā “BIT” piemērošanas joma ir plašāka nekā LES un LESD piemērošanas joma .	32
2) “BIT” tiesību normas, kurām līdzvērtīgu nav Savienības tiesībās un kuras nav ar tām nesaderīgas	35
i) Lielākās labvēlības režīma klauzula	35
ii) Līgumsaistību ievērošanas klauzula, tā sauktā “umbrella clause”	35
iii) “Sunset” klauzula	35
iv) Starptautiskas šķirējtiesas piesaistīšana kā IVSI mehānisms	35
3) “BIT” citu noteikumu pārklāšanās ar LES un LESD tiesību normām ir tikai daļēja ...	37
i) Ieguldījumu pilnīga un visaptveroša aizsardzība un drošība	37
ii) Taisnīga un vienlīdzīga attieksme pret ieguldījumiem	38
iii) Prettiesisku ekspropriāciju aizliegums	39
3. Vai Nīderlandes un Čehoslovākijas “BIT”, ņemot vērā tā mērķi, sekas ir apdraudējums LES un LESD noteiktajai kompetenču kārtībai un attiecīgi – Savienības tiesu sistēmas autonomijai?	40
VI. Secinājumi	46

I. Ievads

1. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu tika iesniegts saistībā ar prasību, kas tika celta Vācijas tiesās, atcelt 2012. gada 7. decembra galīgo nolēmumu, ko pasludinājusi šķirējtiesa ar priekšsēdētāju *Vaughan Lowe, QC*, un tiesnešiem *Albert Jan van den Berg* un *V. V. Veeder, QC*, tās sastāvā un kas ir izveidota atbilstoši Līgumam starp Nīderlandes Karalisti un Čehijas un Slovākijas Federatīvo Republiku par ieguldījumu veicināšanu un savstarpēju to aizsardzību (turpmāk tekstā – “Nīderlandes un Čehoslovākijas *BIT*”)² un Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautisko Tirdzniecības tiesību komisijas (*UNCITRAL*) šķirējtiesas noteikumiem, kurā *Cour permanente d’arbitrage* [Pastāvīgā šķirējtiesa] (*CPA*) pilda kancelejas funkcijas³.

2. Šis lūgums sniedz Tiesai iespēju pirmo reizi paust nostāju sarežģītajā jautājumā par *BIT*⁴, kas noslēgti starp dalībvalstīm⁵, un it īpaši par ieguldītāju un valstu strīdu izšķiršanas (turpmāk tekstā – “*IVSI*”) mehānismu, kas ar tiem iedibināti, saderību ar *LESD* 18. panta 1. punktu, 267. un 344. pantu.

3. Šis jautājums ir īpaši svarīgs, ņemot vērā 196 iekšējos Savienības *BIT*, kas šobrīd ir spēkā⁶, un daudzos ieguldītāju un dalībvalstu procesus šķirējtiesā, kuros Eiropas Komisija ir iestājusies kā *amicus curiae*, lai atbalstītu savu tēzi, saskaņā ar kuru iekšējie Savienības *BIT* esot nesaderīgi ar *LESD* – tēzi, kuru arbitrāžas tiesas ir sistemātiski noraidījušas kā nepamatotu⁷.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Līgums par Eiropas Savienības darbību

4. *LESD* 18. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka, “piemērojot Līgumus un neskarot tajos paredzētos īpašos noteikumus, ir aizliegta jebkāda diskriminācija pilsonības dēļ”.

2 Akronims *BIT* [“*Bilateral Investment Treaty*”] nozīmē “divpusējs ieguldījumu līgums”.

3 Skat. 2012. gada 7. decembra galīgo nolēmumu *Achmea BV* (agrāk *Eureko BV*)/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2008-13), kas pieejams Apvienoto Nāciju Organizācijas Tirdzniecības un attīstības konferences (*UNCTAD*) *Investment Policy Hub* tīmekļa vietnē <http://investmentpolicyhub.unctad.org/ISDS/Details/323>.

4 Šis *BIT* veids ir pazīstams kā “iekšējs Eiropas Savienības *BIT*” (*intra-EU BIT*).

5 Lietas, kurās tika pasludināti spriedumi, 2009. gada 3. marts, Komisija/Austrija (C-205/06, EU:C:2009:118), 2009. gada 3. marts, Komisija/Zviedrija (C-249/06, EU:C:2009:119), un 2009. gada 19. novembris, Komisija/Somija (C-118/07, EU:C:2009:715), attiecās uz *BIT*, kas noslēgti starp dalībvalstīm un trešajām valstīm. 2011. gada 15. septembra spriedums Komisija/Slovākija (C-264/09, EU:C:2011:580) attiecās uz trešās valsts, proti, Šveices Konfederācijas, izcelsmes ieguldītāja un Slovākijas Republikas strīdu uz Lisabonā 1994. gada 17. decembrī parakstītās Enerģētikas hartas nolīguma pamata. Kaut gan pirmajās trijās prasībās Tiesa konstatēja pienākumu neizpildi, pēdējo minēto prasību tā noraidīja pēc būtības.

6 Vissenākais ir Vācijas un Grieķijas *BIT* (1961. gads) un visnesenākais – Lietuvas un Horvātijas *BIT* (2008. gads).

7 Šajā gadījumā es minu nozīmīgākos ieguldītāju un dalībvalstu procesus šķirējtiesā, kuros šķirējtiesām ir bijis jāatrisina jautājums par iekšējā Savienības *BIT* vai daudzpusēja ieguldījumu nolīguma (kāds ir Enerģētikas hartas nolīgums), kura puses ir Eiropas Savienība un tās dalībvalstis, saderību ar *LESD*: 2007. gada 27. marta daļējo nolēmumu *Eastern Sugar BV*/Čehijas Republika (*UNCITRAL*) (Stokholmas Tirdzniecības palātas (*CCS*) lieta Nr. 088/2004), 2007. gada 6. jūnija galīgo nolēmumu par kompetenci *Rupert Joseph Binder*/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*), 2010. gada 30. aprīļa lēmumu par kompetenci *Jan Oostergetel & Theodora Laurentius*/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*), 2010. gada 23. septembra nolēmumu *AES Summit Generation Limited & AES-Tisza Erömu Kft*/Ungārija (Starptautiskā Investīciju strīdu izšķiršanas centra (*ICSID*) lieta Nr. ARB/07/22), 2010. gada 26. oktobra nolēmumu par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu un 2012. gada 7. decembra galīgo nolēmumu *Achmea BV* (agrāk *Eureko BV*)/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2008-13), 2012. gada 22. oktobra nolēmumu par kompetenci *European American Investment Bank AG*/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2010-17), 2012. gada 30. novembra lēmumu par kompetenci, piemērojamajām tiesībām un atbildību un 2015. gada 25. novembra nolēmumu *Electrabel SA*/Ungārija (*ICSID* lieta Nr. ARB/07/19), 2016. gada 21. janvāra galīgo nolēmumu *Charanne BV* un *Construction Investments Sàrl*/Spānijas Karaliste (*CCS* lieta Nr. 062/2012), 2016. gada 6. jūnija nolēmumu par kompetenci *RREEF Infrastructure (G.P.) Limited and RREEF Pan-European Infrastructure Two Lux Sàrl*/Spānijas Karaliste (*ICSID* lieta Nr. ARB/13/30), 2016. gada 12. jūlija nolēmumu *Isolux Infrastructure Netherlands B.V.*/Spānijas Karaliste (*CCS* lieta V 2013/153); 2017. gada 22. februāra nolēmumu *WNC Factoring Ltd*/Čehijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2014-34), 2017. gada 10. marta galīgo nolēmumu *Anglia Auto Accessories Limited*/Čehijas Republika (*CCS* lieta V 2014/181), 2017. gada 10. marta galīgo nolēmumu *I. P. Busta* un *J. P. Busta*/Čehijas Republika (*CCS* lieta V 2015/014), kā arī 2017. gada 4. maija nolēmumu *Eiser Infrastructure Limited* un *Energia Solar Luxembourg Sàrl*/Spānijas Karaliste (*ICSID* lieta Nr. ARB/13/36). Visi šķirējtiesas nolēmumi, uz kuriem es atsaucos šajos secinājumos, ir pieejami *UNCTAD* tīmekļa vietnē <http://investmentpolicyhub.unctad.org/ISDS>. Tāpat arī es atsaucos uz šķirējtiesas nolēmumiem, kas pieņemti par dalībvalstu un trešo valstu *BIT*, ciktāl starptautisko tiesību principi visiem šiem gadījumiem ir piemērojami bez atšķirības.

5. LESD 267. panta pirmajā līdz trešajā daļā ir noteikts šādi:

“Eiropas Savienības Tiesas kompetencē ir sniegt prejudiciālus nolēmumus par:

- a) Līgumu interpretāciju;
- b) Savienības iestāžu vai struktūru tiesību aktu spēkā esamību un interpretāciju.

Ja šādu jautājumu ierosina kādas dalībvalsts tiesā, šī tiesa, ja tā uzskata, ka ir vajadzīgs Tiesas lēmums par šo jautājumu, lai šī tiesa varētu sniegt spriedumu, var lūgt, lai Tiesa sniedz nolēmumu par šo jautājumu.

Ja šādu jautājumu ierosina par lietu, ko izskata dalībvalsts tiesa, kuras lēmumus saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem nevar pārsūdzēt, tad šai dalībvalsts tiesai jāgriežas Tiesā.”

6. LESD 344. pantā ir paredzēts, ka, “risinot domstarpības, kas saistītas ar Līgumu interpretāciju vai piemērošanu, dalībvalstis apņemas izmantot tikai tādas domstarpību izšķiršanas metodes, kādas paredz Līgumi”.

B. Nīderlandes un Čehoslovākijas BIT

7. Nīderlandes un Čehoslovākijas BIT tika noslēgts 1991. gada 29. aprīlī un stājās spēkā 1992. gada 1. oktobrī⁸. Slovākijas Republika kā Čehijas un Slovākijas Federatīvās Republikas pēctece 1993. gada 1. janvārī pārņēma šīs pēdējās minētās tiesības un pienākumus un 2004. gada 1. maijā kļuva par Savienības dalībnieci.

8. Šis BIT tika noslēgts nīderlandiešu, čehu un angļu valodā, interpretācijas atšķirību gadījumā par noteicošo uzskata angļu valodas versiju.

9. Minētā BIT 2. pantā ir paredzēts, ka “katra līgumslēdzēja puse savā teritorijā veicina otras līgumslēdzējas puses ieguldījumus un piekrīt līdzīgiem ieguldījumiem atbilstoši savu tiesību aktu normām”⁹.

10. Minētā BIT 3. pantā ir noteikts šādi:

“1) Katra līgumslēdzēja puse nodrošina taisnīgu un vienlīdzīgu attieksmi pret otras līgumslēdzējas puses ieguldījumiem un ar nepamatotiem un diskriminējošiem pasākumiem neaizkavēs šo ieguldītāju darbību, pārvaldību, uzturēšanu, izmantošanu, lietojumu attiecībā uz šiem ieguldījumiem vai to pārdošanu. [10]

2) It īpaši katra līgumslēdzēja puse piešķir šādiem ieguldījumiem pilnīgu drošību un aizsardzību, kas jebkurā gadījumā nedrīkst būt mazāka par to, kas piešķirta vai nu pašas ieguldītāju ieguldījumiem, vai jebkuras trešās valsts ieguldītāju ieguldījumiem, atkarībā no tā, kas ir labvēlīgāk attiecīgajam ieguldītājam. [11]

8 Teksts angļu valodā ir pieejams UNCTAD tīmekļa vietnē <http://investmentpolicyhub.unctad.org/IIA/mostRecent/treaty/2650>.

9

“Each Contracting Party shall in its territory promote investments by investors of the other Contracting Party and shall admit such investments in accordance with its provisions of law”.

10 “Each Contracting Party shall ensure fair and equitable treatment to the investments of investors of the other Contracting Party and shall not impair, by unreasonable or discriminatory measures, the operation, management, maintenance, use, enjoyment or disposal thereof by those investors”.

11 “More particularly, each Contracting Party shall accord to such investments full security and protection which in any case shall not be less than that accorded either to investments of its own investors or to investments of investors of any third State, whichever is more favourable to the investor concerned”.

3) Šī panta noteikumi nav jāinterpretē tā, ka ar tiem katrai līgumslēdzējai pusei tiek uzlikts pienākums piešķirt otras līgumslēdzējas puses ieguldītājiem priekšrocības un atvieglojumus, kas ir līdzīgi tiem, kas piešķirti trešās valsts ieguldītājiem,

a) ņemot vērā uz šī pēdējā minētā līdzdalību jebkādā esošā vai nākotnes muitas savienībā vai ekonomiskā savienībā vai līdzīgā dibinājumā, [...] [12]

4) Katra līgumslēdzēja puse ievēro visas saistības, kas tai varētu rasties attiecībā uz otras līgumslēdzējas puses ieguldītāju ieguldījumiem [13].

5) Ja kādas līgumslēdzējas puses tiesību aktu normās vai tās saskaņā ar starptautiskajām tiesībām pastāvošajās vai vēlāk nodibinātajās saistībās starp līgumslēdzējām pusēm papildus šim nolikumam ir ietverti vai nu vispārēji, vai īpaši noteikumi, ar kuriem otras līgumslēdzējas puses ieguldītāju ieguldījumiem tiek piemērota labvēlīgāka attieksme par šajā nolikumā paredzēto, šādi noteikumi, ciktāl tie salīdzinājumā ar šo nolikumu ir labvēlīgāki, ir noteicoši. [14]

11. 4. pantā ir noteikts, ka “katra līgumslēdzēja puse nodrošina, ka ar ieguldījumiem saistītie maksājumi var tikt pārskaitīti. Naudas pārvedumi tiek veikti bez ierobežojumiem un nepamatotas kavēšanās, brīvi konvertējamā valūtā [...]”¹⁵. Brīvos naudas pārvedumos tostarp ietilpst peļņa, procenti un dividendes.

12. 5. pantā ir paredzēts, ka “neviens līgumslēdzēja puse neveic pasākumus, ar kuriem tieši vai netieši otras līgumslēdzējas puses ieguldītājiem tiek atņemti to ieguldījumi”¹⁶, ja nav izpildīti vismaz trīs nosacījumi, proti, ka pasākumiem jābūt pieņemtiem vispārējās interesēs un atbilstoši noteiktai tiesiskajai procedūrai, tie nedrīkst būt diskriminējoši un tajos jāietver noteikums par taisnīgas kompensācijas izmaksu. Atbilstoši šai normai atlīdzībai ir jāatspoguļo ieguldījumu patiesā vērtība (*genuine value*).

13. 8. pantā ir noteikts šādi:

“1) Jebkādi strīdi starp līgumslēdzēju pusi un otras līgumslēdzējas puses ieguldītāju par tā ieguldījumiem pēc iespējas jārisina izlīguma ceļā [17].

2) Ar šo katru līgumslēdzēja puse piekrīt strīdu šī panta 1. punkta izpratnē nodot šķīrējtiesai, ja tas nav ticis izšķirts izlīguma ceļā sešu mēnešu laikā no brīža, kad strīdā iesaistītā puse ir lūgusi to izšķirt izlīguma ceļā. [18]

12 “The provisions of this Article shall not be construed so as to oblige either Contracting Party to accord preferences and advantages to investors of the other Contracting Party similar to those accorded to investors of a third State (a) by virtue of membership of the former of any existing or future customs union or economic union, or similar institutions; [...]”

13 “Each Contracting Party shall observe any obligation it may have entered into with regard to investment of investors of the other Contracting Party.”

14 “If the provisions of law of either Contracting Party or obligations under international law existing at present or established hereafter between the Contracting Parties in addition to the present Agreement contain rules, whether general or specific, entitling investments by investors of the other Contracting Party to a treatment more favourable than is provided for by the present Agreement, such rules shall to the extent that they are more favourable prevail over the present Agreement.”

15 “Each Contracting Party shall guarantee that payments related to an investment may be transferred. The transfers shall be made in a freely convertible currency, without undue restriction or delay.”

16 “Neither Contracting Party shall take any measures depriving, directly or indirectly, investors of the other Contracting Party of their investments [...]”

17 “All disputes between one Contracting Party and an investor of the other Contracting Party concerning an investment of the latter shall if possible, be settled amicably.”

18 “Each Contracting Party hereby consents to submit a dispute referred to in paragraph (1) of this Article, to an arbitral tribunal, if the dispute has not been settled amicably within a period of six months from the date either party to the dispute requested amicable settlement.”

3) Šī panta 2. punktā minēto šķīrējtiesu katrā atsevišķā gadījumā veido šādi: katra strīda puse ieceļ vienu šķīrējtiesnesi, un šādi ieceltie locekļi par šķīrējtiesas priekšsēdētāju izvēlas trešās valsts valstspiederīgo. Katra strīda puse ieceļ savu šķīrējtiesnesi divu mēnešu laikā no brīža, kad ieguldītājs ir paziņojis otrai pusei par savu lēmumu nodot strīdu šķīrējtiesā, un šķīrējtiesas priekšsēdētājs tiek iecelts trīs mēnešu termiņā, skaitot no tās pašas dienas. [19]

4) Ja iecelšana nav notikusi iepriekš minētajos termiņos, jebkura strīda puse var lūgt Stokholmas Tirdzniecības palātas Šķīrējtiesas institūta priekšsēdētāju veikt nepieciešamo iecelšanu. Ja priekšsēdētājs ir kādas līgumslēdzējas puses valsts pilsonis vai ja tas citu iemeslu dēļ nevar pildīt minēto funkciju, veikt nepieciešamo iecelšanu tiek lūgts priekšsēdētāja vietniekam. Ja priekšsēdētāja vietnieks ir kādas līgumslēdzējas puses valsts pilsonis vai ja arī viņš nevar pildīt minēto funkciju, veikt nepieciešamo iecelšanu tiek lūgts Šķīrējtiesas institūta vecākajam loceklim, kurš nav nevienas līgumslēdzējas puses valsts pilsonis. [20]

5) Šķīrējtiesa pati izstrādā savu reglamentu atbilstoši [UNCITRAL] šķīrējtiesas reglamentam. [21]

6) Šķīrējtiesa lemj, pamatojoties uz tiesību aktiem, ņemot vērā it īpaši, bet ne tikai:

- attiecīgās līgumslēdzējas puses spēkā esošos tiesību aktus;
- šī nolīguma un jebkura cita atbilstīga līgumslēdzēju pušu nolīguma noteikumus;
- ar ieguldījumiem saistītu īpašu nolīgumu noteikumus un
- vispārējos starptautisko tiesību principus [22].

7) Šķīrējtiesa lemj ar balsu vairākumu; tās lēmums ir galīgs un saistošs strīdā iesaistītajām pusēm [23].

14. 13. pantā ir noteikts šādi:

“1) Šis nolīgums [...] ir spēkā desmit gadus ilgu laikposmu [24].

2) Ja vien viena vai otra līgumslēdzēja puse nepaziņo par nolīguma izbeigšanu vismaz sešus mēnešus pirms tā spēkā esamības termiņa beigām, šis nolīgums tiek klusējot pagarināts uz desmit gadiem, un katra līgumslēdzēja puse patur tiesības izbeigt nolīgumu, paziņojot vismaz sešus mēnešus pirms pašreizējā spēkā esamības termiņa beigām [25].

19 “The arbitral tribunal referred to in paragraph (2) of this Article will be constituted for each individual case in the following way: each party to the dispute appoints one member of the tribunal and the two members thus appointed shall select a national of a third State as Chairman of the tribunal. Each party to the dispute shall appoint its member of the tribunal within two months, and the Chairman shall be appointed within three months from the date on which the investor has notified the other Contracting Party of his decision to submit the dispute to the arbitral tribunal.”

20 “If the appointments have not been made in the above mentioned periods, either party to the dispute may invite the President of the Arbitration Institute of the Chamber of Commerce of Stockholm to make the necessary appointments. If the President is a national of either Contracting Party or if he is otherwise prevented from discharging the said function, the Vice-President shall be invited to make the necessary appointments. If the Vice-President is a national of either Contracting Party or if he too is prevented from discharging the said function, the most senior member of the Arbitration Institute who is not a national of either Contracting Party shall be invited to make the necessary appointments.”

21 “The arbitration tribunal shall determine its own procedure applying the arbitration rules of the United Nations Commission for International Trade Law (UNCITRAL).”

22 “The arbitral tribunal shall decide on the basis of the law, taking into account in particular though not exclusively: the law in force of the Contracting Party concerned; the provisions of this Agreement, and other relevant Agreements between the Contracting Parties; the provisions of special agreements relating to the investment; the general principles of international law.”

23 “The tribunal takes its decision by majority of votes; such decision shall be final and binding upon the parties to the dispute.”

24 “The present Agreement [...] shall remain in force for a period of ten years.”

25 “Unless notice of termination has been given by either Contracting Party at least six months before the date of the expiry of its validity, the present Agreement shall be extended tacitly for periods of ten years, each Contracting Party reserving the right to terminate the Agreement upon notice of at least six months before the date of expiry of the current period of validity.”

3) Attiecībā uz ieguldījumiem, kas veikti pirms šī nolīguma izbeigšanas dienas, iepriekš izklāstītie panti turpina būt spēkā piecpadsmit gadus ilgu laikposmu, sākot no tā brīža [26].

[..]”

C. Vācijas tiesības

15. *Zivilprozessordnung* (Vācijas Civilprocesa kodekss) 1040. pantā “Šķīrējtiesas kompetence lemt par savu pašas kompetenci” ir noteikts šādi:

“(1) Šķīrējtiesa var lemt par savu pašas kompetenci un saistībā ar to – par šķīrējtiesas vienošanās esamību vai spēkā esamību. [..]

(2) Iebildes par šķīrējtiesas kompetenci ir jāizvirza ne vēlāk kā paskaidrojuma iesniegšanas brīdī. [..]

(3) Ja šķīrējtiesa uzskata, ka ir kompetenta, tā par 2. pantā norādīto iebildi parasti lemj ar starplēmumu. [..]”

16. Vācijas Civilprocesa kodeksa 1059. pantā, kura nosaukums ir “Prasība par atcelšanu”, ir noteikts šādi:

“(1) Prasību par šķīrējtiesas nolēmumu valsts tiesā var celt tikai prasības par atcelšanu veidā atbilstoši 2. un 3. punktam.

(2) Šķīrējtiesas nolēmumu var atcelt tikai, ja

1. prasītājs pamatoti norāda,

a) [..] ka [vienošanās par šķīrējtiesu] nav spēkā saskaņā ar tiesībām, kuras puses atzinušas par piemērojamajām, vai, ja nav norādes šajā ziņā, saskaņā ar Vācijas tiesību aktiem vai

[..]

2. ja tiesa konstatē

[..]

b) ka nolēmuma atzīšana vai izpilde radītu sabiedriskajai kārtībai pretēju rezultātu.[..]”

III. Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

17. *Achmea BV* (agrāk *Eureko BV*) ir uzņēmums, kas pieder Nīderlandes apdrošināšanas grupai.

18. Īstenojot veselības aprūpes sistēmas reformu, Slovākijas Republika 2004. gadā atvēra Slovākijas tirgu vietējiem un ārvalstu privāto veselības apdrošināšanas pakalpojumu sniedzējiem. Saņēmusi licenci kā veselības apdrošināšanas sabiedrība, *Achmea* Slovākijā nodibināja meitasuzņēmumu (*Union Healthcare*), kurā tā ieguldīja kapitālu (aptuveni EUR 72 miljonus) un ar kura starpniecību tā piedāvāja privāto veselības apdrošināšanu.

26 “In respect of investments made before the date of the termination of the present Agreement the foregoing Articles thereof shall continue to be effective for a further period of fifteen years from that date.”

19. Pēc valdības maiņas 2006. gadā Slovākijas Republika daļēji mainīja veselības apdrošināšanas tirgus liberalizāciju. Vispirms tā aizliedza apdrošināšanas brokeru iesaistīšanos, vēlāk – no veselības apdrošināšanas darījumiem gūtās peļņas izmaksu un visbeidzot apdrošināšanas portfeļu pārdošanu. Ar 2011. gada 26. janvāra spriedumu *Ústavný súd Slovenskej republiky* (Slovākijas Republikas Konstitucionālā tiesa) sprieda, ka likumā noteiktais peļņas izmaksas aizliegums esot bijis pretrunā Konstitūcijai. Ar likumu par reformu veselības apdrošināšanas jomā, kas stājās spēkā 2011. gada 1. augustā, Slovākijas Republika atkal atļāva peļņas izmaksu.

20. Uzskatot, ka ar Slovākijas Republikas likumdošanas pasākumiem tiekot pārkāpts Nīderlandes un Čehoslovākijas *BIT* 3. panta 1. un 2. punkts, 4. un 5. pants, 2008. gada oktobrī *Achmea* atbilstoši Nīderlandes un Čehoslovākijas *BIT* 8. pantam uzsāka procesu šķīrējtiesā un prasīja zaudējumu atlīdzību EUR 65 miljonu apmērā.

21. Šķīrējtiesa un [līgumslēdzējas] puses vienojās, ka *CPA* pildīs tiesas kancelejas funkcijas un tiesvedības valoda būs angļu. Ar procesuālo rīkojumu Nr. 1 šķīrējtiesa noteica šķīrējtiesas vietu Frankfurtē pie Mainas (Vācija).

22. Šķīrējtiesas procedūras laikā Slovākijas Republika izvirzīja iebildi par šķīrējtiesas kompetences neesamību. Tā apgalvoja, ka ar LESD tiekot reglamentēta tā pati joma, kas ar Nīderlandes un Čehoslovākijas *BIT*, un ka tādējādi šis pēdējais minētais esot jāvērtē kā nepiemērojams vai pārtraukts atbilstoši 1969. gada 23. maija Vīnes konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām (turpmāk tekstā – “Vīnes konvencija”) ²⁷ 30. un 59. pantam. Slovākijas Republika arī apgalvoja, ka tādējādi šī *BIT* 8. panta 2. punktā ietvertā vienošanās par šķīrējtiesu tātad nevarot tikt piemērota, jo tā esot nesaderīga ar LESD. Šajā ziņā tā piebilda, ka ekskluzīva kompetence attiecībā uz *Achmea* prasībām ir Tiesai un ka Tiesa ir nospriedusi, ka daži minētā *BIT* noteikumi, kā tā 4. pants par brīviem maksājumu pārvedumiem, nav saderīgi ar LESD ²⁸.

23. Ar 2010. gada 26. oktobra nolēmumu par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu šķīrējtiesa noraidīja iebildi par kompetences neesamību un atzina sevi par kompetentu ²⁹. Prasība par šī nolēmuma atcelšanu, ko Slovākijas Republika cēla Vācijas tiesās, tika noraidīta.

24. Ar 2012. gada 7. decembra galīgo nolēmumu šķīrējtiesa nosprieda, ka ar daļu Slovākijas Republikas pieņemto pasākumu, proti, aizliegumu izmaksāt peļņu ³⁰ un naudas pārvedumu aizliegumu ³¹, tiekot pārkāpts *BIT* 3. pants (taisnīga un vienlīdzīga attieksme) un 4. pants (brīvi naudas pārvedumi), un piesprieda Slovākijas Republikai samaksāt *Achmea* zaudējumu atlīdzību EUR 22,1 miliona apmērā, pieskaitot procentus, kā arī šķīrējtiesas tiesvedības izdevumus un *Achmea* advokāta izdevumus un honorārus ³².

27 *Recueil des traités des Nations unies*, 1155. sēj., 331. lpp.

28 Skat. 5. zemsvītras piezīmē minēto judikatūru.

29 Skat. 2010. gada 26. oktobra nolēmumu par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu *Achmea BV* (agrāk *Eureko BV*)/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2008-13).

30 Saskaņā ar 2007. gada 25. oktobra Likumu Nr. 530/2007 no veselības apdrošināšanas gūtā peļņa bija jāizmanto valsts veselības aizsardzības sistēmas vajadzībām. *Ústavný súd Slovenskej republiky* (Slovākijas Republikas Konstitucionālā tiesa) nosprieda, ka šis likums ir pretrunā Konstitūcijai, tādēļ šķīrējtiesa sprieda, ka pretēji tam, ko apgalvoja *Achmea*, aizliegums izmaksāt peļņu neesot bijusi tās ieguldījumu ekspropriācija. Skat. 2012. gada 7. decembra galīgo nolēmumu *Achmea BV* (agrāk *Eureko BV*)/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2008-13), 288. punkts.

31 Ar 2009. gada 30. aprīļa Likumu Nr. 192/2009 tika izbeigta iespēja, ka veselības apdrošināšanas sabiedrība var pārdot savu apdrošināšanas portfeli citai apdrošināšanas sabiedrībai. Turklāt saskaņā ar šo likumu šādas sabiedrības maksātspējas gadījumā tās apdrošināšanas portfelis bija jānodod vienai no divām valstij piederošajām apdrošināšanas sabiedrībām, turklāt bez jebkādas kompensācijas.

32 Šķīrējtiesa noraidīja *Achmea* argumentu, saskaņā ar kuru Slovākijas Republikas pieņemtie pasākumi esot ekspropriācija, kas ir pretrunā minētā *BIT* 5. pantam.

25. Tā kā šķīrējtiesas vieta bija Frankfurtē pie Mainas, Slovākijas Republika cēla prasību par galīgā nolēmuma atcelšanu *Oberlandesgericht Frankfurt am Main* (Federālās zemes Augstākā tiesa Frankfurtē pie Mainas, Vācija). Tā lēma noraidīt šo prasību, un Slovākijas Republika cēla apelācijas sūdzību par šo lēmumu *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa, Vācija).

26. Šajā kontekstā Slovākijas Republika apgalvo, ka galīgais nolēmums esot jāatceļ, jo tas esot pretrunā sabiedriskajai kārtībai, un ka vienošanās par šķīrējtiesu, kas esot šī nolēmuma pamatā, arī esot spēkā neesoša un pretrunā sabiedriskajai kārtībai³³.

27. Attiecībā uz galīgā nolēmuma nesaderību ar sabiedrisko kārtību Slovākijas Republika apgalvo, ka, tā kā šķīrējtiesai nav iespējas vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar LESD 267. pantu, tā neesot ņēmusi vērā Savienības tiesību normu pārākumu kapitāla brīvas aprites jomā un, nosakot zaudējumu apmēru, pārkāpusi tās tiesības uz aizstāvību.

28. Attiecībā uz Nīderlandes un Čehoslovākijas *BIT* 8. pantā iedibinātās vienošanās par šķīrējtiesu spēkā neesamību Slovākijas Republika apgalvo, ka šī vienošanās esot pretrunā LESD 267. pantam un 344. pantam, kā arī LESD 18. pantā noteiktajam nediskriminācijas principam.

29. Lai gan *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa) nepiekrīt Slovākijas Republikas paustajām šaubām par Nīderlandes un Čehoslovākijas *BIT* 8. panta saderību ar LESD 18., 267. un 344. pantu, tā konstatēja, ka Tiesa vēl nav paudusi savu nostāju šajos jautājumos un ka no esošās judikatūras neesot iespējams pietiekoši skaidri secināt atbildi, it īpaši ņemot vērā Komisijas nostāju, kura ir iestājusies lietā Slovākijas Republikas atbalstam gan pašā tiesvedībā šķīrējtiesā, gan atcelšanas tiesvedībā Vācijas tiesās.

30. Šo iemeslu dēļ *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai ar LESD 344. pantu ir liegts piemērot starp Savienības dalībvalstīm noslēgta divpusējā ieguldījumu nolīguma (ko ir pieņemts saukt par “iekšēju Savienības *BIT*”) noteikumu, kurā ir paredzēts, ka vienas līgumslēdzēja valsts ieguldītājs strīda gadījumā par ieguldījumiem otrā līgumslēdzējā valstī drīkst pret pēdējo minēto valsti uzsākt procesu šķīrējtiesā, ja minētais nolīgums ir ticis noslēgts pirms vienas līgumslēdzēja valsts pievienošanās Eiropas Savienībai, bet process šķīrējtiesā tiktu uzsākts tikai pēc tā brīža?

Noliedzošas atbildes uz pirmo jautājumu gadījumā:

2) Vai ar LESD 267. pantu tiek liegts piemērot šādu noteikumu?

Noliedzošas atbildes uz pirmo un otro jautājumu gadījumā:

3) Vai ar LESD 18. panta pirmo daļu ir liegts piemērot šādu noteikumu apstākļos, kādi ir izklāstīti pirmajā jautājumā?”

IV. Tiesvedība Tiesā

31. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesā tika iesniegts 2016. gada 23. maijā. Slovākijas Republika, *Achmea*, Čehijas Republikas, Igaunijas, Grieķijas, Spānijas, Kipras, Ungārijas, Nīderlandes, Austrijas, Polijas, Rumānijas un Somijas valdības, kā arī Komisija iesniedza savus rakstveida apsvērumus.

33 Skat. Civilprocesa kodeksa 1059. panta 2. punkta 1. apakšpunkta a) punktu un 1059. panta 2. punkta 2. apakšpunkta b) punktu.

32. 2016. gada 19. jūnijā notika tiesas sēde, kuras laikā Slovākijas Republika, *Achmea*, Vācijas, Čehijas Republikas, Igaunijas, Grieķijas, Spānijas, Francijas, Itālijas, Kipras, Latvijas, Ungārijas, Nīderlandes, Austrijas, Polijas, Rumānijas un Somijas valdības, kā arī Komisija sniedza savus mutvārdu apsvērumus.

V. Vērtējums

A. Ievada apsvērumi

33. Pirms pievērsties trijiem iesniedzējtiesas uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem, es vēlētos sniegt dažas ievada piezīmes.

34. Šajā lietā iestājušās dalībvalstis ir iedalāmas divās grupās. Pirmajā ietilpst Vācijas Federatīvā Republika, Francijas Republika, Nīderlandes Karaliste, Austrijas Republika un Somijas Republika, kas pamatā ir ieguldītāju izcelsmes valstis un tādējādi vai nu nekad, vai reti ir minētas kā atbildētājas šķīrējtiesas procesos, kurus ierosinājuši ieguldītāji, – Nīderlandes Karaliste un Somijas Republika nekad nav bijušas atbildētājas³⁴, Vācijas Federatīvā Republika ir bijusi atbildētāja trīs gadījumos³⁵, un Francijas Republika³⁶, kā arī Austrijas Republika ir bijušas atbildētājas tikai vienā gadījumā³⁷.

35. Otru grupu veido Slovākijas Republika, Čehijas Republika, Igaunijas Republika, Grieķijas Republika, Spānijas Karaliste, Itālijas Republika, Kipras Republika, Latvijas Republika, Ungārija, Polijas Republika un Rumānija. Šīs valstis ir minētas kā atbildētājas vairākos šķīrējtiesas procesos par iekšējiem Savienības ieguldījumiem – Čehijas Republika 26 reizes, Igaunijas Republika 3 reizes, Grieķijas Republika 3 reizes, Spānijas Karaliste 33 reizes, Itālijas Republika 9 reizes, Kipras Republika 3 reizes, Latvijas Republika 2 reizes, Ungārija 11 reizes, Polijas Republika 11 reizes, Rumānija 4 reizes un Slovākijas Republika 9 reizes³⁸.

36. Saskaņoties ar šīm ekonomiskajām situācijām, neizbrīna tas, ka otrās grupas dalībvalstis ir iestājušās lietā Slovākijas Republikas nostājas atbalstam, kura pati ir atbildētāja šķīrējtiesas procesā par attiecīgajiem ieguldījumiem, kas aplūkojams šajā lietā.

34 Skat. (UNCTAD) *Investment Policy Hub* tīmekļa vietnē <http://investmentpolicyhub.unctad.org/ISDS> pieejamo statistiku.

35 Runa ir par izskatīšanā esošu šķīrējtiesas procesu *Vattenfall AB* u.c./Vācijas Federatīvā Republika (II) (*ICSID* lieta Nr. ARB/12/12), kuru uz Enerģētikas hartas nolīguma pamata ir ierosinājis Zviedrijas ieguldītājs, un par šķīrējtiesas procesiem, kuru priekšmets ir darījums, proti, *Ashok Sancheti*/Vācijas Federatīvā Republika, kuru uz Vācijas un Indijas *BIT* pamata ir ierosinājis Indijas ieguldītājs, un *Vattenfall AB* u.c./Vācijas Federatīvā Republika (I) (*ICSID* lieta Nr. ARB/09/6), kuru uz Enerģētikas hartas nolīguma pamata ir ierosinājis Zviedrijas ieguldītājs.

36 Runa ir par izskatīšanā esošu šķīrējtiesas procesu *Erbil Serter*/Francijas Republika (*ICSID* lieta Nr. ARB/13/22), kuru uz Francijas un Turcijas *BIT* pamata ir ierosinājis Turcijas ieguldītājs.

37 Attiecībā uz Austrijas Republiku runa ir par izskatīšanā esošu šķīrējtiesas procesu *BV Belegging-Maatschappij Far East*/Austrijas Republika (*ICSID* lieta Nr. ARB/15/32), kas ierosināts uz Austrijas un Maltas *BIT* pamata.

38 Skat. (UNCTAD) *Investment Policy Hub* tīmekļa vietnē <http://investmentpolicyhub.unctad.org/ISDS> pieejamo statistiku.

37. Turpreti pārsteidz tas, ka šajā otrajā grupā, kura aizstāv iekšējo Savienības *BIT* nesaderību ar LES un LESD, vienīgi Itālijas Republika ir izbeigusi savus iekšējos Savienības *BIT*, izņemot Itālijas un Maltas *BIT*, kamēr visas citas dalībvalstis šajā grupā vai lielākā to daļa tos patur spēkā, tādējādi ļaujot saviem ieguldītājiem gūt no tiem labumu. Proti, šo dalībvalstu ieguldītāju ierosināto šķirērtiesas procesu par ieguldījumiem ir daudz un tie bieži ir vērsti pret citu šīs pašas grupas dalībvalsti³⁹.

38. Kad Slovākijas Republikai tiesas sēdē lūdza nosaukt iemeslu, kura dēļ tā nav atsacījusies vismaz no tiem *BIT*, ko tā parakstījusi ar dalībvalstīm, kuras tāpat kā Slovākijas Republika aizstāv nostāju, ka tie neesot saderīgi ar Savienības tiesībām⁴⁰, tā atsaucās uz mērķi, lai tās pašas ieguldītāji neciestu no diskriminācijas salīdzinājumā ar citu dalībvalstu ieguldītājiem dalībvalstīs, ar kurām tai vairs nebūtu *BIT*. Tomēr šīs rūpes tai nebija šķērslis izbeigt savu *BIT* ar Itālijas Republiku. Tajā pašā laikā tās ieguldītāji turpina gūt labumu no *BIT*, kas noslēgti ar tās pašas grupas dalībvalstīm, kā to pierāda, piemēram, šķirērtiesas process *Poštová banka, a.s.* un *Istrokapital SE*/Grieķijas Republika (*ICSID* lieta Nr. ARB/13/8).

39. Arī Komisijas nostāja mani pārsteidz.

40. Proti, ļoti ilgu laikposmu Savienības iestāžu, tostarp Komisijas, nostāja bija tāda, ka, nebūdami nesaderīgi ar Savienības tiesībām, *BIT* esot bijuši nepieciešamie instrumenti, lai Centrāleiropas un Austrumeiropas valstis sagatavotu iestāties Savienībā. Turklāt asociācijas nolīgumos, ko Savienība parakstīja ar kandidātvalstīm, bija ietverti noteikumi, kuros paredzēta *BIT* noslēgšana starp dalībvalstīm un kandidātvalstīm⁴¹.

41. Tiesas sēdē Komisija centās skaidrot šo savas nostājas attīstību attiecībā uz *BIT* nesaderību ar LES un LESD, norādot, ka runa esot par līgumiem, kas ir nepieciešami, lai sagatavotu kandidātvalstu pievienošanās. Tomēr, ja šie *BIT* esot pamatoti tikai asociācijas laikposmā un ja ikviena līgumslēdzēja puse zinot, ka tie kļūstot nesaderīgi ar LES un LESD no brīža, kad attiecīgā trešā valsts kļūst par Savienības dalībvalsti, kāpēc līgumos par pievienošanās nav paredzēta šo nolīgumu izbeigšana, tādējādi radot juridisku nenoteiktību, kas dažās dalībvalstīs pastāv ilgāk nekā 30 gadus un daudzās citās – 13 gadus?

39 Skat. tostarp *Indrek Kuivallik*/Latvijas Republika (*UNCITRAL*) uz Igaunijas un Latvijas *BIT* pamata; *UAB E energija*/Latvijas Republika (*ICSID* lieta Nr. ARB/12/33) uz Lietuvas un Latvijas *BIT* pamata; *Spółdzielnia Pracy Muszynianka*/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) uz Polijas un Slovākijas *BIT* pamata; *ČEZ a.s.*/Bulgārijas Republika (*ICSID* lieta Nr. ARB/16/24) un *ENERGO-PRO a.s.*/Bulgārijas Republika (*ICSID* lieta Nr. ARB/15/19) uz Čehijas Republikas un Bulgārijas *BIT* pamata; *Poštová banka, a.s.* un *Istrokapital SE*/Grieķijas Republika (*ICSID* lieta Nr. ARB/13/8) uz Grieķijas un Slovākijas, kā arī Grieķijas un Kipras *BIT* pamata; *MOL Hungarian Oil and Gas Company plc*/Horvātijas Republika (*ICSID* lieta Nr. ARB/13/32) uz Ungārijas un Horvātijas *BIT* pamata; *Theodoros Adamakopoulos u.c.*/Kipras Republika (*ICSID* lieta Nr. ARB/15/49), *Cyprus Popular Bank Public Co. Ltd.*/Grieķijas Republika (*ICSID* lieta Nr. ARB/14/16) un *Marfin Investment Group Holdings SA u.c.*/Kipras Republika (*ICSID* lieta Nr. ARB/13/27) uz Grieķijas un Kipras *BIT* pamata; *WCV Capital Ventures Cyprus Limited* un *Channel Crossings Limited*/Čehijas Republika (*UNCITRAL*), *Forminster Enterprises Limited*/Čehijas Republika (*UNCITRAL*) un *WA Investments-Europa Nova Limited*/Čehijas Republika (*UNCITRAL*) uz Čehijas Republikas un Kipras *BIT* pamata; *Juvel Ltd and Bithell Holdings Ltd*/Polijas Republika (*CCI*) un *Seventhsun Holding Ltd u.c.*/Polijas Republika (*CCS*) uz Kipras un Polijas *BIT* pamata; *Natland Investment Group NV u.c.*/Čehijas Republika (*UNCITRAL*) tostarp uz Kipras un Čehijas Republikas *BIT* pamata; *Mercuria Energy Group* /Polijas Republika (*CCS*) uz Enerģētikas hartas nolīguma, ko parakstījušas Kipras Republika un Polijas Republika, pamata; *Vigotop Limited* /Ungārija (*ICSID* lieta Nr. ARB/11/22) uz Kipras un Grieķijas *BIT* pamata; likvidējamā *Impresa Grassetto SpA*/Slovēnijas Republika (*ICSID* lieta Nr. ARB/13/10) uz Itālijas un Slovēnijas *BIT* pamata; *Marco Gavazzi* un *Stefano Gavazzi*/Rumānija (*ICSID* lieta Nr. ARB/12/25) pamatojoties uz Itālijas un Rumānijas *BIT*, kā arī *Luigiterzo Bosca*/Lietuvas Republika (*CPA* lieta Nr. 2011-05) uz Itālijas un Lietuvas *BIT* pamata.

40 Runa ir par Grieķijas Republiku, Spānijas Karalisti, Latvijas Republiku, Ungāriju, Polijas Republiku un Rumāniju.

41 Skat. tostarp 1991. gada 16. decembrī Briselē parakstītā Eiropas līguma par asociācijas izveidošanu starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Ungārijas Republiku, no otras puses (OV 1993, L 347, 2. lpp.), 72. panta 2. punkta pirmo ievilkumu, 1991. gada 16. decembrī Briselē parakstītā Eiropas līguma par asociācijas izveidošanu starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Polijas Republiku, no otras puses (OV 1993, L 348, 2. lpp.), 73. panta 2. punkta pirmo ievilkumu, 1993. gada 1. februārī Briselē parakstītā Eiropas līguma par asociācijas izveidošanu starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Rumāniju, no otras puses (OV 1994, L 357, 2. lpp.), 74. panta 2. punkta otro ievilkumu, 1993. gada 4. oktobrī Luksemburgā parakstītā Eiropas līguma par asociācijas izveidošanu starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Slovākijas Republiku, no otras puses (OV 1994, L 359, 2. lpp.), 74. panta 2. punkta otro ievilkumu un 2001. gada 29. oktobrī Luksemburgā parakstītā Stabilizācijas un asociācijas nolīguma starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Horvātijas Republiku, no otras puses (OV 2005, L 26, 1. lpp.), 85. panta 2. punkta otro ievilkumu.

42. Turklāt Savienībā nepastāv ieguldījumu ligumi tikai starp Savienības tirgus ekonomikas valstīm un valstīm, kurās iepriekš pastāvēja kontrolētā ekonomika⁴², vai starp dalībvalstīm un kandidātvalstīm⁴³, kā Komisija vēlējās pārliecināt.

43. Turklāt visas dalībvalstis un Savienība ir ratificējušas 1994. gada 19. decembrī Lisabonā parakstīto Enerģētikas hartas nolīgumu⁴⁴. Šis daudzpusējais nolīgums saistībā ar ieguldījumiem enerģētikas jomā tiek piemērots pat starp dalībvalstīm, jo tas nav ticis noslēgts kā nolīgums starp Savienību un tās dalībvalstīm, no vienas puses⁴⁵, un trešajām valstīm, no otras puses, bet kā parasts daudzpusējs nolīgums, kurā visas līgumslēdzējas puses ir līdzvērtīgas dalībnieces. Šajā izpratnē materiāltiesiskie noteikumi, kas šajā nolīgumā ir paredzēti ieguldījumu aizsardzībai, kā arī IVSI mehānisms ir piemērojams arī starp dalībvalstīm. Jānorāda, ka tas, ka neviena Savienības iestāde, nedz kāda no dalībvalstīm nav lūgušas Tiesai sniegt atzinumu par šī nolīguma saderību ar LES un LESD, ir tāpēc, ka nevienam nav bijis ne mazāko aizdomu par iespējamu nesaderību.

44. Piebildašu, ka sistēmiskais risks, kas, Komisijas ieskatā, ar iekšējiem Savienības BIT tiek radīts Savienības tiesību vienveidībai un efektivitātei, ir ievērojami pārspīlēts. UNCTAD statistikā⁴⁶ ir redzams, ka 62 iekšējā Savienības šķirējtiesas procesā, kas vairāku desmitgažu laikā ir tikuši noslēgti, lietu risinājums ir bijis labvēlīgs ieguldītājiem tikai 10 gadījumos⁴⁷, kas ir 16,1% no šīm 62 lietām, proti, ievērojami zemāks sliekšnis nekā 26,9% gadījumu, kuros ieguldītāji ir “uzvarējuši” pasaules mērogā⁴⁸.

45. Šķirējtiesas ir sniegušas Komisijai plašu iespēju iestāties šķirējtiesas procesos, un, cik man zināms, nevienā no šīm 10 lietām šķirējtiesām nav bijusi jāpārbauda Savienības tiesību aktu spēkā esamība vai dalībvalstu tiesību aktu saderība no Savienības tiesību skatpunkta. Rakstveida apsvērumos vairākas dalībvalstis, kā arī Komisija ir atsaukušās tikai uz vienu piemēru, proti, šķirējtiesas procesu *Ioan Micula u.c./Rumānija (ISID lieta Nr. ARB/05/20)*, kurā ir ticis pasludināts ar Savienības tiesībām apgalvoti nesaderīgs šķirējtiesas nolēmums. Pat ja šis piemērs, manuprāt, nav atbilstīgs šajā lietā⁴⁹, tas, ka ir atrasts tikai viens piemērs, apstiprina manu ideju, ka dažu dalībvalstu un Komisijas bažas par sistēmisko risku, kas tiek radīts ar iekšējiem Savienības BIT, ir ievērojami pārspīlētas.

42 Skat. tostarp Beļģijas un Kipras BIT un Luksemburgas un Kipras BIT, Beļģijas un Maltas BIT un Luksemburgas un Maltas BIT, kā arī Kipras un Maltas BIT.

43 Skat. tostarp Kipras un Maltas BIT, Igaunijas un Latvijas BIT, Igaunijas un Lietuvas BIT, Igaunijas un Polijas BIT, Polijas un Bulgārijas BIT, Polijas un Slovākijas BIT, Ungārijas un Slovēnijas BIT, Ungārijas un Slovākijas BIT, Ungārijas un Polijas BIT, Čehijas Republikas un Bulgārijas BIT un Čehijas Republikas un Latvijas BIT.

44 Skat. Padomes un Komisijas 1997. gada 23. septembra Lēmumu 98/181/EK, EOTK, Euratom par to, ka Eiropas Kopienas slēdz Enerģētikas hartas nolīgumu un Enerģētikas hartas protokolu par energoefektivitāti un ar to saistītajiem vides aspektiem (OV 1998, L 69, 1. lpp.).

45 Itālijas Republika nesen atsacījās no šī nolīguma, minot izdevumus, kas tai rodas, veicot finansiālas iemaksas saistībā ar dalības vairākās starptautiskās organizācijās, tostarp Enerģētikas hartas sekretariātā, kura mitne ir Briselē, vispārēju pētījumu. Skat. https://www.senato.it/application/xmanager/projects/leg17/attachments/documento_evento_procedura_commissione/files/000/002/788/2015_06_03_-_audizione_risposte_senatori_-_VICARI.pdf, 7. lpp.

46 Skat. timekļa vietni <http://investmentpolicyhub.unctad.org/ISDS>.

47 Skat. 2007. gada 27. marta daļējo nolēmumu *Eastern Sugar BV/Čehijas Republika (UNCITRAL)* (Stokholmas Tirdzniecības palātas (CCS) lieta Nr. 088/2004), 2012. gada 7. decembra galīgo nolēmumu *Achmea BV* (agrāk *Eureko BV*)/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2008-13), 2012. gada 14. februāra nolēmumu *Les Laboratoires Servier, SAS. u.c./Polijas Republika (CPA)*, 2014. gada 3. decembra nolēmumu *EDF International SA/Ungārija (CPA lieta)*, 2014. gada 3. decembra nolēmumu *EDF International SA/Ungārija (UNCITRAL)* 2015. gada 24. augusta nolēmumu par kompetenci un atbildību *Dan Cake (Portugal) SA/Ungārija (ICSID lieta Nr. ARB/12/9)*, 2016. gada 13. decembra nolēmumu *Edenred SA/Ungārija (ICSID lieta Nr. ARB/13/21)*, 2017. gada 4. maija nolēmumu *Eiser Infrastructure Limited un Energía Solar Luxembourg Sàrl/Spānijas Karaliste (ICSID lieta Nr. ARB/13/36)*, *Horthel Systems BV u.c./Polijas Republika (CPA lieta Nr. 2014-31)*, nolēmumu pasludinās 2017. gadā, kā arī 2017. gada 13. jūlija nolēmumu *Marco Gavazzi & Stefano Gavazzi/Rumānija (ICSID lieta Nr. ARB/12/25)*.

48 Skat. UNCTAD timekļa vietnē <http://investmentpolicyhub.unctad.org/ISDS> pieejamo statistiku.

49 Runa nav par strīda izšķiršanu, kas ietilpst iekšējā Savienības BIT, jo 2005. gadā – brīdī, kad sākās šķirējtiesas process un noskaidrojās strīda apstākļi, – Rumānija vēl nebija iestājusies Savienībā. Tādējādi Savienības tiesības nebija piemērojamas lietas apstākļiem, par kuriem bija šis šķirējtiesas process.

46. Visbeidzot ir jāuzsver, ka kopš Slovākijas Republikas iestāšanās Savienībā Nīderlandes un Čehoslovākijas *BIT* vairs neietilpst LESD 351. panta piemērošanas jomā⁵⁰.

47. Tomēr tas nenozīmē, ka šis *BIT* būtu automātiski kļuvis spēkā neesošs vai nesaderīgs ar LES un LESD. Kā Tiesa ir spriedusi, “vienošanās, kas ir saistoša divām dalībvalstīm, noteikumi nevar būt piemērojami attiecībā starp šīm valstīm, ja tie ir pretrunā [LESD] tiesību normām”⁵¹. Citiem vārdiem sakot, tādas pašas vienošanās noteikumi ir piemērojami starp dalībvalstīm, ciktāl tie ir saderīgi ar LES un LESD.

48. Tātad ir jāpārbauda, vai Nīderlandes un Čehoslovākijas *BIT* 8. pants ir saderīgs ar LESD, it īpaši tā 18., 267. un 344. pantu.

B. Par trešo prejudiciālo jautājumu

49. Ierosinu pievērsties trīs jautājumiem apgrieztā secībā, nekā to ir piedāvājusi iesniedzējtiesa, jo būtu nelietderīgi atbildēt uz pirmo un otro jautājumu, ja Nīderlandes un Čehoslovākijas *BIT* 8. pantā būtu ietverta diskriminācija pilsonības dēļ, kas ir aizliegta LESD 18. pantā.

50. Trešajā prejudiciālajā jautājumā iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai LESD 18. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to tiek aizliegts tāds IVSI mehānisms, kāds ir iedibināts ar Nīderlandes un Čehoslovākijas *BIT* 8. pantu un ar kuru Nīderlandes ieguldītājiem tiek piešķirtas tiesības celt prasību starptautiskajā šķīrējtiesā pret Slovākijas Republiku – tiesības, kādu nav citu dalībvalstu ieguldītājiem.

1. Par pieņemamību

51. *Achmea*, kā arī Nīderlandes, Austrijas un Somijas valdības apstrīd šī jautājuma pieņemamību, jo tas neesot nepieciešams pamatlīdēt risinājumam, tādēļ ka *Achmea* nesūdzas, ka būtu tikusi jebkādi diskriminēta. Tieši otrādi, ja Nīderlandes un Čehoslovākijas *BIT* 8. pantā būtu ietverta diskriminācija, *Achmea* būtu no tās guvusi labumu.

52. Manuprāt, šī iebilde par nepieņemamību ir jānoraida, jo atbilde uz trešo jautājumu ir nepieciešama, lai novērtētu šī *BIT* 8. panta saderību ar LES un LESD.

53. Iesniedzējtiesā ir celta prasība atcelt 2012. gada 7. decembra galīgo nolēmumu šķīrējtiesas procesā *Achmea BV* (agrāk *Eureko BV*)/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2008-13), tostarp ar tādu pamatu kā šķīrējklauzulas, uz kuru šķīrējtiesa balstīja savu kompetenci, spēkā neesamības dēļ. Šajā ziņā nav svarīgi, vai *Achmea* ir vai nav cietusi no diskriminācijas.

2. Par lietas būtību

54. Ievadā es norādīšu, ka daudzi lietā iestājušies dalībnieki, kā arī Komisija norāda, ka trešais jautājums iesniedzējtiesai nebija jāvērs uz LESD 18. pantu, bet gan uz LESD 49. un 63. pantu, kuros ir ietverti īpaši noteikumi attiecībā uz LESD 18. pantu.

50 Skat. spriedumu, 2009. gada 8. septembris, *Budějovický Budvar* (C-478/07, EU:C:2009:521, 97.–99. punkts), kas bija vērstas uz 1976. gada 11. jūnijā un 1979. gada 7. jūnijā noslēgtiem divpusējiem līgumiem starp Austrijas Republiku un Čehoslovākijas Sociālistisko Republiku. Lietas, kurā tika pasludināts šis spriedums, faktisko apstākļu rašanās laikā Austrijas Republika jau bija dalībvalsts, kamēr Čehijas Republika tāda nebija, bet šis pēdējās minētās iestāšanās Savienībā notika šīs lietas iztiesāšanas laikā.

51 Spriedums, 2003. gada 20. maijs, *Ravil* (C-469/00, EU:C:2003:295, 37. punkts). Šajā ziņā skat. arī spriedumu, 1992. gada 10. novembris, *Exportur* (C-3/91, EU:C:1992:420, 8. punkts). Šī nostāja ir saderīga ar Vīnes konvencijas 30. panta 3. punktu, saskaņā ar kuru, “ja visi iepriekšējie līguma dalībnieki ir arī vēlāka līguma dalībnieki, bet iepriekšējā līguma darbība nav pārtraukta vai apturēta saskaņā ar 59. pantu, tad iepriekšējais līgums ir spēkā tikai tiktāl, ciktāl tā noteikumi ir savienojami ar vēlākā līguma noteikumiem”. Šajā ziņā skat. 2012. gada 30. novembra nolēmumu par kompetenci, piemērojamām tiesībām un atbildību *Electrabel SA*/Ungārija (*ICSID* lieta Nr. ARB/07/19), 4.182.–4.191. punkts.

55. Proti, ir iedibināts, ka “LESD 18. pantu ir paredzēts piemērot patstāvīgi tikai Savienības tiesībās reglamentētos gadījumos, attiecībā uz kuriem Līgumā nav paredzēti īpaši noteikumi par diskriminācijas aizliegumu”⁵².

56. Tomēr ar Nīderlandes un Čehoslovākijas *BIT* 8. pantu iedibinātais IVSI mehānisms neieļauj nedz brīvības veikt uzņēmējdarbību, nedz kapitāla brīvas aprites, nedz kādas citas LESD normas *ratione materiae* piemērošanas jomā, jo Savienības tiesībās nav izveidoti tiesību aizsardzības līdzekļi, kas ļautu personām iesūdzēt Tiesā dalībvalstis⁵³.

57. Turklāt, kā es paskaidrošu šo secinājumu 183.–198. punktā un 210.–228. punktā, minētā *BIT* materiālās piemērošanas joma ievērojami pārsniedz LESD 49. pantā nostiprinātās brīvības veikt uzņēmējdarbību robežas un LESD 63. pantā nostiprinātās kapitāla brīvas aprites robežas.

58. Tas atspoguļojas šajā lietā, kur šķīrējtiesa savā galīgajā nolēmumā ir nospriedusi, ka, pieņemot naudas pārvedumu aizliegumu un aizliegumu izmaksāt peļņu⁵⁴, Slovākijas Republika esot pārkāpusi minētā *BIT* 3. pantu (taisnīga un vienlīdzīga attieksme) un 4. pantu (brīvi naudas pārvedumi). Lai gan *BIT* 4. pants būtībā atbilst LESD 63. pantam, minētā *BIT* 3. pantam nav Savienības tiesībās līdzvērtīgas tiesību normas, lai gan tas daļēji pārkļājas ar vairākām Savienības tiesību normām⁵⁵.

59. Tātad ir jāpārbauda minētā *BIT* 8. panta saderība ar Savienības tiesību vispārējo principu, kas pausts LESD 18. pantā, kurā tiek aizliegta diskriminācija pilsonības dēļ.

60. Šajā ziņā Slovākijas Republika, Igaunijas, Grieķijas, Spānijas, Itālijas, Kipras, Ungārijas, Polijas un Rumānijas valdības, kā arī Komisija apgalvo, ka minētā *BIT* materiāltiesiskās normas, ieskaitot tā 8. pantu, ir diskriminējošas, ciktāl ar tām šādā gadījumā tiek piešķirta labvēlīgāka attieksme ieguldītājiem no Nīderlandes Karalistes, kas veikuši ieguldījumus Slovākijas Republikā, taču citu valstu ieguldītājiem, kuras nav noslēgušas līdzīgu *BIT* ar Slovākijas Republiku⁵⁶, šāda attieksme piemērota netiek⁵⁷.

61. Nepieciešams ievada apsvērums attiecībā uz apmēru, kāds esot iespējamajai diskriminācijai. Slovākijas Republika ir noslēgusi *BIT* ar lielāko daļu dalībvalstu, proti, Beļģijas Karalisti, Bulgārijas Republiku, Dānijas Karalisti, Vācijas Federatīvo Republiku, Grieķijas Republiku, Spānijas Karalisti, Francijas Republiku, Horvātijas Republiku, Latvijas Republiku, Luksemburgas Lielhercogisti, Ungāriju, Maltas Republiku, Nīderlandes Karalisti, Austrijas Republiku, Polijas Republiku, Portugāles Republiku, Rumāniju, Slovēnijas Republiku, Somijas Republiku, Zviedrijas Karalisti un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti. Šie *BIT* šobrīd ir spēkā esoši.

52 Spriedums, 2014. gada 5. februāris, *Hervis Sport-és Divatkereskedelmi* (C-385/12, EU:C:2014:47, 25. punkts). Šajā ziņā skat. arī spriedumu, 2010. gada 11. marts, *Attanasio Group* (C-384/08, EU:C:2010:133, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).

53 Skat. šo secinājumu 205. punktu.

54 Skat. šo secinājumu 24. punktu.

55 Skat. šo secinājumu 213.–216. punktu.

56 Ar šo argumentu tiek apstiprināta tēze par pretrunas neesamību starp LES un LESD un minēto *BIT*, ko es izklāstīšu šo secinājumu 174.–228. punktā, jo tās pamatā ir, ka principā tiesiskā aizsardzība, kas tajā tiek piešķirta Nīderlandes ieguldītājiem Slovākijā, ir pārāka un tātad tā papildina to aizsardzību, kas šiem ieguldījumiem ir piešķirta ar LES un LESD. Savienības tiesībās dalībvalstij ir aizliegts diskriminēt citas dalībvalsts pilsoni tikai salīdzinājumā ar to, ko pirmā dalībvalsts piešķir saviem pilsoņiem. Savukārt nedz valsts tirgus dalībnieku diskriminācija, nedz citas dalībvalsts pilsoņiem piešķirtās priekšrocības nav norādītas Savienības tiesībās vai ir ar tām nesaderīgas.

57 Neviens lietas dalībnieks, kas iestājies šajā lietā, neapgalvo, ka pastāvētu diskriminācija starp ārvalstu un valsts ieguldītājiem. Manuprāt, šī atšķirība nerada diskrimināciju, jo tā atbilst dubultiem vispārējo interešu apsvērumiem, pirmkārt, par savstarpēja aizsardzības ietvara radīšanu nīderlandiešu ieguldītāju ieguldījumiem Slovākijā un slovāku ieguldītāju ieguldījumiem Nīderlandē un, otrkārt, par ieguldījumu abu šo valstu starpā veicināšanu un stimulēšanu. Šajā ziņā skat. Konstitucionālās padomes 2017. gada 31. jūlija Lēmuma Nr. 2017-749-DC par Visaptverošu ekonomikas un tirdzniecības nolīgumu starp Kanādu, no vienas puses, un Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm, no otras puses (2017. gada 18. augusta *JORF*, 1. teksts), 37.–40. punktu.

62. Protams, uz šo dalībvalstu ieguldītājiem neattiecas Nīderlandes un Čehoslovākijas *BIT* 8. pants. Tomēr visos *BIT*, ko viņu izcelsmes dalībvalstis ir noslēgušas ar Slovākijas Republiku, kā IVSI metode ir paredzēta starptautiska strīdu izšķiršana šķirējtiesā. Tātad attiecībā uz viņiem nepastāv atšķirīga attieksme.

63. Tāpat arī Slovākijas Republika ir noslēgusi *BIT* ar Čehijas Republiku un Itālijas Republiku, bet līgumslēdzējas puses ir tos izbeigušas⁵⁸. Tātad, ja ir atšķirīga attieksme attiecībā uz Čehijas Republikas un Itālijas ieguldītājiem, tas ir tāpēc, ka viņu dalībvalstis ir izlēmušas viņiem liegt šo labuma gūšanu, kas viņiem tika sniegta tieši ar *BIT*.

64. Tomēr Igaunijas, Īrijas, Kipras un Lietuvas ieguldītāji negūst labumu no minētā *BIT* 8. pantam līdzvērtīga noteikuma attiecībā uz Slovākijas Republiku, ja neskaita ieguldījumus enerģētikas jomā – gadījumu, kad viņiem tiek piedāvāta tāda pati iespēja ar Enerģētikas hartas nolīgumu.

65. Manuprāt, pat attiecībā uz šiem ieguldītājiem nav diskriminācijas, kas ir aizliegta Savienības tiesībās.

66. Proti, Tiesa jau ir izskatījusi jautājumu, vai var pastāvēt diskriminācija attiecībā uz dalībvalsts, kas ir iesaistījies pārrobežu ieguldījumā, pilsoni, ja ieguldījumu uzņemošā dalībvalsts nepiešķir viņam tādu (nodokļu) priekšrocību, kādu tā piešķir citas dalībvalsts pilsoņiem uz divpusēja nolīguma, ko tā ir noslēgusi ar pēdējo minēto dalībvalsti, pamata.

67. Lieta, kurā tika pasludināts 2005. gada 5. jūlija spriedums *D.* (C-376/03, EU:C:2005:424)⁵⁹, attiecās uz Nīderlandes iestāžu atteikumu piešķirt īpašuma nodokļa atvieglojumu Vācijas pilsonim, kas bija veicis ieguldījumus Nīderlandē esošos nekustamajos īpašumos. *D.* apgalvoja diskriminācijas esamību, jo šī priekšrocība esot tikusi piešķirta Beļģijas pilsoņiem, kas bija veikuši tādus pašus ieguldījumus Nīderlandē, un tas tika darīts saskaņā ar 24. un 25. pantu 1970. gada 19. oktobrī Beļģijas Karalistes un Nīderlandes Karalistes parakstītā konvencijā, kuras mērķis bija novērst nodokļu dubulto uzlikšanu ienākumiem un īpašumiem un regulēt citus nodokļu jautājumus (turpmāk tekstā – “Nīderlandes un Beļģijas konvencija”).

68. Vispirms Tiesa atgādināja, ka “[..] iesniedzējtiesas [..] jautājuma premisā ir paredzēts, ka tāds nerezidents kā *D.* neatrodas salīdzināmā stāvoklī ar Nīderlandes nerezidentu. Jautājums attiecas uz to, vai *D.* stāvoklis ir salīdzināms ar cita nerezidenta stāvokli, kuram ir tiesības uz īpašu attieksmi atbilstoši konvencijai par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu”⁶⁰.

69. Šajā ziņā Tiesa ir spriedusi, ka “fakts, ka [ar Nīderlandes un Beļģijas konvenciju radītās] abpusējās tiesības un pienākumi attiecas tikai uz abu līgumslēdzēju dalībvalstu rezidentiem, ir apstākļi, kas izriet no divpusējām konvencijām par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu. No tā izriet, ka attiecībā uz īpašuma nodokli, kas tiek uzlikts nekustamajam īpašumam Nīderlandē, nodokļa maksātājs Beļģijas rezidents neatrodas vienādā stāvoklī ar nodokļa maksātāju, kurš nedzīvo Beļģijā”⁶¹.

70. Tālāk Tiesa piebilda, ka “Beļģijas un Nīderlandes konvencijas 25. panta 3. punktā paredzētais noteikums nav analizējams kā priekšrocība, kas ir nodalāma no konvencijas pārējās daļas, bet gan ir neatņemama konvencijas sastāvdaļa un nodrošina tās vispārējo līdzsvaru”⁶².

58 Vienmēr rodas jautājums, vai *sunset* [turpināmības] klauzulas dēļ ar šiem *BIT* turpina ietekmēt ieguldījumus, kas ir veikti laikposmā, kad šie *BIT* bija spēkā.

59 Šajā ziņā skat. arī spriedumus, 2006. gada 12. decembris, *Test Claimants in Class IV of the ACT Group Litigation* (C-374/04, EU:C:2006:773, 84. un 88.–93. punkts), 2008. gada 20. maijs, *Orange European Smallcap Fund* (C-194/06, EU:C:2008:289, 50. un 51. punkts), kā arī 2016. gada 30. jūnijs, *Riskin un Timmermans* (C-176/15, EU:C:2016:488, 31. punkts).

60 Minētā sprieduma 58. punkts.

61 Minētā sprieduma 61. punkts.

62 Minētā sprieduma 62. punkts.

71. No šī sprieduma skaidri izriet, ka LESD ne tikai nav ietverta tāda lielākās labvēlības režīma klauzula, kāda ir paredzēta minētā *BIT* 3. panta 2. punktā⁶³, bet arī ka nav diskriminācijas, ja dalībvalsts nepiemēro citas dalībvalsts pilsoņiem attieksmi, kādu tā saskaņā ar konvenciju piemēro trešās dalībvalsts pilsoņiem.

72. Tas, ka LESD nav ietverta lielākās labvēlības režīma klauzula, ir apstiprināts Tiesas judikatūrā par LESD 18. pantu, saskaņā ar kuru “[LESD 18. pantā] ir prasīts, lai situācijā, kas tiek reglamentēta ar [Savienības] tiesībām, personām tiktu sniegta pilnīgi līdzvērtīga attieksme [tai attieksmei], kāda ir pret dalībvalsts pilsoņiem”⁶⁴, proti, valsts pilsoņiem.

73. Manuprāt, analogija starp šo lietu un lietu, kurā tika pasludināts 2005. gada 5. jūlija spriedums *D.* (C-376/03, EU:C:2005:424), ir pilnīga, jo Slovērijas Republikas un Komisijas veiktais salīdzinājums arī tiek veikts starp diviem ieguldītājiem, kas nav no Slovērijas, no kuriem viens (šajā gadījumā no Nīderlandes) guva labumu no minētajā *BIT* piešķirtās materiāltiesiskās aizsardzības, bet otrs – neguva.

74. Proti, tāpat kā Nīderlandes un Beļģijas konvencija, arī minētais *BIT* ir starptautisks līgums, kura “piemērošanas jomā ietilpst tikai tajā minētās fiziskās un juridiskās personas”⁶⁵, proti, fiziskas personas, kurām bija vienas līgumslēdzējas puses pilsonība, un juridiskas personas, kas dibinātas atbilstoši to tiesībām⁶⁶.

75. Šajā ziņā tas, ka ar šo *BIT* radītās savstarpējās tiesības un pienākumi ir piemērojami tikai vienas no abu līgumslēdzēju dalībvalstu ieguldītājiem, ir ar *BIT* divpusējo raksturu saistītas sekas. No tā izriet, ka ieguldītājs, kurš nav no Nīderlandes, neatrodas tādā pašā situācijā kā Nīderlandes ieguldītājs, ciktāl tas attiecas uz Slovērijā veiktu ieguldījumu.

76. Turklāt, tāpat kā Nīderlandes un Beļģijas konvencijas 25. panta 3. punkts, uz kuru Tiesa atsaucas sava 2005. gada 5. jūlija sprieduma *D.* (C-376/03, EU:C:2005:424) 62. punktā, arī minētā *BIT* 8. pants nav atdalāms no pārējā *BIT*, bet gan ir tā neatņemama sastāvdaļa tādā apmērā, ka *BIT* bez IVSI mehānisma nebūtu nekādas jēgas, jo ar to netiktu sasniegts tā mērķis veicināt un piesaistīt ārvalstu ieguldījumus.

77. Proti, kā Tiesa ir noteikusi sava 2017. gada 16. maija atzinuma 2/15 (Brīvās tirdzniecības nolīgums ar Singapūru) (EU:C:2017:376) 292. punktā, Brīvās tirdzniecības nolīguma ar Singapūras Republiku noteikumam, ar kuru kā IVSI mehānisms tiek noteikta starptautiska strīdu izšķiršana, “nevar būt tīri papildinošs raksturs”. Saskaņā ar šķīrējtiesas pastāvīgo judikatūru ieguldītāju tiesības iesaistīt

63 Skat. šo secinājumu 200. un 201. punktu.

64 Spriedums, 1989. gada 2. februāris, *Cowan* (186/87, EU:C:1989:47, 10. punkts). Mans izcēlums. Šajā ziņā skat. arī spriedumu, 2016. gada 6. septembris, *Petruhin* (C-182/15, EU:C:2016:630, 29.–33. punkts), kurā A. Petruhina situācija tika salīdzināta ar viņa uzņemošās dalībvalsts pilsoņa situāciju.

65 Spriedums, 2005. gada 5. jūlijs, *D.* (C-376/03, EU:C:2005:424, 54. punkts).

66 Skat. minētā *BIT* 1. panta b) punktu.

starptautisku šķirējtiesu ir *BIT* būtiskākais noteikums, jo, lai gan tam ir procesuāls saturs, tas pats par sevi ir nepieciešama garantija, ar ko ieguldījumi tiek veicināti un aizsargāti⁶⁷. Tāpēc nav visai pārsteidzoši, ka “agrākie” *BIT*⁶⁸, kuros nebija ietverts minētā *BIT* 8. pantam līdzvērtīgs IVSI mehānisms, nebija ieguldītājiem īpaši lietderīgi.

78. Komisija tomēr prasa, lai šī lieta tiktu nošķirta no lietas, kurā tika pasludināts 2005. gada 5. jūlija spriedums *D.* (C-376/03, EU:C:2005:424), šajā pēdējā minētajā aplūkotās nodokļu jomas dēļ⁶⁹.

79. Manuprāt, šis nošķirums nav visai pārliecinošs. Vispirms norādišu, ka *BIT* ir tuvi konvencijām par nodokļu dubultas uzlikšanas novēršanu, jo tie ir vērsti uz tām pašām ekonomiskajām darbībām gan kapitāla ienākšanas, gan iziešanas brīdī. Proti, valsts var piesaistīt ārvalstu kapitāla ienākšanu tās teritorijā, ar *BIT* piedāvājot ieguldījumam augstu tiesiskās aizsardzības līmeni, kā arī piešķirot tam nodokļu atvieglojumus⁷⁰. Tāpat kā konvencijās par nodokļu dubultas uzlikšanas novēršanu, kas principā nekad nav tikušas atzītas par nesaderīgām ar LES un LESD, valstu saistību savstarpība ir būtiska *BIT* sastāvdaļa⁷¹.

80. Turklāt pretēji tam, ko apgalvo Komisija, konvenciju par nodokļu dubultas uzlikšanas novēršanu starp dalībvalstīm juridiskais pamats nav EKL 293. panta otrais ievilkums. Ja tas tā būtu, uz kura panta pamata tiktu slēgtas konvencijas, par kurām vienojas tagad, ņemot vērā to, ka EKL 293. pants Lisabonas līgumā nav ietverts?

81. Tātad nekas neizslēdz iespēju aizstāt iekšējos Savienības *BIT* ar vienu daudzpusēju *BIT* vai ar vienu Savienības aktu, pamatojoties uz pilnvaru sadalījumu starp Savienību un tās dalībvalstīm, kas būtu piemērojams visu dalībvalstu ieguldītājiem, kā to savā 2016. gada 7. aprīļa *non-paper* [neoficiālajā dokumentā] ierosināja Vācijas Federatīvā Republika, Francijas Republika, Nīderlandes Karaliste, Austrijas Republika un Somijas Republika⁷².

67 Šajā ziņā skat. šķirējtiesas 2000. gada 25. janvāra nolēmumu par iebildēm par kompetences neesamību *Emilio Agustín Maffezini*/Spānijas Karaliste (*ICSID* lieta Nr. ARB/97/7), 54. un 55. punkts, šķirējtiesas 2005. gada 17. jūnija nolēmumu par iebildēm par kompetences neesamību *Gas Natural SDG SA*/Argentīnas Republika (*ICSID* lieta Nr. ARB/03/10), 31. punkts, 2006. gada 16. maija nolēmumu par kompetenci *Suez, Sociedad General de Aguas de Barcelona SA* un *InterAguas Servicios Integrales del Agua SA*/Argentīnas Republika (*ICSID* lieta Nr. ARB/03/17), 59. punkts, 2007. gada 27. marta daļējo nolēmumu *Eastern Sugar BV*/Čehijas Republika (*UNCITRAL*) (*CCS* lieta Nr. 088/2004), 165. un 166. punkts, 2007. gada 6. jūnija nolēmumu par kompetenci *Rupert Joseph Binder*/Čehijas Republika (*UNCITRAL*), 65. punkts, 2010. gada 30. aprīļa nolēmumu par kompetenci *Jan Oostergetel & Theodora Laurentiu*/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*), 77. un 78. punkts, 2010. gada 26. oktobra nolēmumu par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu *Achmea BV* (agrāk *Eureko BV*)/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2008-13), 264. punkts, 2017. gada 22. februāra nolēmumu *WNC Factoring Ltd*/Čehijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2014-34), 300. punkts, 2017. gada 10. marta galīgo nolēmumu *Anglia Auto Accessories Limited*/Čehijas Republika (*CCS* lieta V 2014/181), 116. punkts, un 2017. gada 10. marta galīgo nolēmumu *I. P. Busta* un *J. P. Busta*/Čehijas Republika (*CCS* lieta V 2015/014), 116. punkts.

68 Skat., piemēram, Vācijas un Grieķijas *BIT* (1961. gads), Itālijas un Maltas *BIT* (1967. gads), Vācijas un Maltas *BIT* (1974. gads), Francijas un Maltas *BIT* (1976. gads) un Vācijas un Portugāles *BIT* (1980. gads).

69 Komisija vēlas noteikt, ka, atšķirībā no ieguldījumu aizsardzības, nodokļu joma ir palikusi tīri valstu līmenī, minot it īpaši 2009. gada 16. jūlija spriedumu *Damseaux* (C-128/08, EU:C:2009:471), kurā tostarp netiek aizliegta nodokļa dubulta uzlikšana. Piebilsti, ka konvenciju par nodokļu dubultas uzlikšanas novēršanu mērķis tieši ir piešķirt šo LES un LESD neietverto aizsardzību. Tāpat tas ir *BIT* gadījumā, jo ieguldījumu aizsardzībai saistībā ar tiesajiem nodokļiem Savienības tiesības būtībā ir piemērojamas tikai saistībā ar normām par aprītes pamatbrīvībām.

70 Nīderlandes Karalistes un Čehoslovākijas Sociālistiskās Republikas konvencijā par izvairīšanos no nodokļu dubultas uzlikšanas un izvairīšanās no nodokļu maksāšanas novēršanu attiecībā uz ienākuma un īpašuma nodokļiem, kas parakstīta 1974. gada 4. martā Prāgā, bija paredzēts 10 % ieturējums ienākumu gūšanas vietā dividendēm, 0 % procentiem un 5 % peļņai.

71 Valstis tajos vienojās par vairākiem tādiem elementiem kā ieguldījuma jēdziens, lielākās labvēlības režīma klauzulas piemērošana vai nepiemērošana IVSI mehānismam, *carve-out* [izņēmuma] klauzulas esamība vai neesamība attiecībā uz nodokļu pasākumiem un *sunset* [turpināmības] klauzulas termiņš.

72 Pieejams *Transnational Institute* [Transnacionālā institūta] tīmekļa vietnē https://www.tni.org/files/article-downloads/intra-eu-bits2-18-05_0.pdf. Tas ir tas, kas nodokļu jomā ir ticis darīts ar daudzu tādu direktīvu palīdzību, kā Padomes 2003. gada 3. jūnija Direktīva 2003/49/EK par kopīgu nodokļu sistēmu, ko piemēro procentu un honorāru maksājumiem, kurus veic asociēti uzņēmumi dažādās dalībvalstīs (OV 2003, L 157, 49. lpp.), Padomes 2009. gada 19. oktobra Direktīva 2009/133/EK par kopēju nodokļu sistēmu, ko piemēro dažādu dalībvalstu uzņēmējdarbību apvienošanai, sadalīšanai, daļējai sadalīšanai, to aktīvu pārvešanai un akciju maiņai, kā arī *SE* vai *SCE* juridiskās adreses pārceļšanai no vienas dalībvalsts uz citu (OV 2009, L 310, 34. lpp.), Padomes 2011. gada 30. novembra Direktīva 2011/96/ES par kopējo sistēmu nodokļu uzlikšanai, ko piemēro mātesuzņēmumiem un meitasuzņēmumiem, kuri atrodas dažādās dalībvalstīs (OV 2011, L 345, 8. lpp.), kuras faktiski daudz lielākā mērā ir daudzpusējas konvencijas par nodokļu dubultas uzlikšanas novēršanu nekā saskaņošanas pasākumi.

82. Šo iemeslu dēļ es ierosinu Tiesai atbildēt uz trešo jautājumu, ka tāds IVSI mehānisms, kāds ir iedibināts ar minētā *BIT* 8. pantu un kurā Nīderlandes ieguldītājiem ir piešķirtas tiesības uz starptautisku strīdu izšķiršanu šķirējtiesā pret Slovākijas Republiku, nav diskriminācija pilsonības dēļ, kas ir aizliegta LESD 18. pantā.

83. Tikai tad, ja Tiesa piekrīt šim atbildes priekšlikumam, tai būtu jāizskata pirmais un otrais prejudiciālais jautājums.

C. Par otro prejudiciālo jautājumu

84. Otrajā prejudiciālajā jautājumā iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai LESD 267. pants kā Savienības tiesu sistēmas stūrakmens, ar ko tiek garantēta ar LES un LESD noteiktā kompetenču kārtība un Savienības tiesību sistēmas autonomija, ir šķērslis tāda noteikuma, kāds ir Nīderlandes un Čehoslovākijas *BIT* 8. pants, piemērošanai.

85. Šo jautājumu es pārbaudu pirms pirmā, jo uzskatu, ka šķirējtiesa, kas ir izveidota atbilstoši šī *BIT* 8. pantam, ir tiesa LESD 267. panta izpratnē, kas ir kopēja divām dalībvalstīm, proti, Nīderlandes Karalistei un Slovākijas Republikai, un tātad tā ir tiesīga lūgt Tiesai prejudiciālu nolēmumu. Tas automātiski nozīmētu jebkādas nesaderības ar LESD 344. pantu neesamību, kas ir pirmā prejudiciālā jautājuma priekšmets.

86. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, lai tiesu iestāde būtu uzskatāma par “tiesu” LESD 267. panta izpratnē, ir jāņem vērā vairāku faktoru kopums, proti, “vai iestāde ir izveidota ar likumu, vai tā ir pastāvīga, vai tās pieņemtie nolēmumi ir saistoši, vai tiesvedība tajā notiek atbilstoši sacikstes principam, vai tā piemēro tiesību normas, kā arī vai tā ir neatkarīga”⁷³. Turklāt tām “ir jāizskata strīds tādas procedūras ietvaros, kurā ir jāpieņem nolēmums, kuram ir tiesas nolēmuma raksturs”⁷⁴.

87. Pamatojoties uz šiem kritērijiem, šķirējtiesas netiek automātiski izslēgtas no “dalībvalsts tiesas” jēdziena LESD 267. panta izpratnē. Proti, lai gan Tiesa vairākkārt ir atteikusies atbildēt uz šķirējtiesnešu uzdotu prejudiciālu jautājumu⁷⁵, tā arī, pamatojoties uz katra atsevišķa gadījuma pārbaudi, ir atzinusi par pieņemamiem prejudiciālos jautājumus, ko šķirējtiesas ir iesniegušas lietās, kurās tika pasludināts 1989. gada 17. oktobra spriedums *Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark* (109/88, EU:C:1989:383) un 2014. gada 12. jūnija spriedums *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754), kā arī 2014. gada 13. februāra rīkojums *Merck Canada* (C-555/13, EU:C:2014:92).

88. Pēdējos divos gadījumos tiek atklāti pieņemamības kritēriji attiecībā uz konkrētas valsts šķirējtiesu (2014. gada 12. jūnija spriedums *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta*, C-377/13, EU:C:2014:1754)⁷⁶ un attiecībā uz starptautisku šķirējtiesu (2014. gada 13. februāra rīkojums *Merck Canada*, C-555/13, EU:C:2014:92)⁷⁷.

73 Spriedums, 2013. gada 31. janvāris, *Belov* (C-394/11, EU:C:2013:48, 38. punkts un tajā minētā judikatūra). Šajā ziņā skat. arī spriedumus, 2014. gada 12. jūnijs, *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754, 23. punkts), un 2015. gada 6. oktobris, *Consorti Sanitari del Maresme* (C-203/14, EU:C:2015:664, 17. punkts).

74 Spriedums, 2013. gada 31. janvāris, *Belov* (C-394/11, EU:C:2013:48, 39. punkts un tajā minētā judikatūra). Šajā ziņā skat. spriedumu, 2014. gada 12. jūnijs, *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754, 23. punkts).

75 Skat., piemēram, spriedumus, 1982. gada 23. marts, *Nordsee* (102/81, EU:C:1982:107), kā arī 2005. gada 27. janvāris, *Denuit* un *Cordenier* (C-125/04, EU:C:2005:69).

76 Runa ir par nodokļa maksātāja un Portugāles Republikas strīda nodokļu jomā izšķiršanu.

77 Runa ir par strīda farmācijas patentu jomā izšķiršanu, kas ir starptautisks, ciktāl tajā Kanādas sabiedrība vērsas pret divām Portugāles sabiedrībām, vienu Apvienotās Karalistes sabiedrību, vienu Grieķijas sabiedrību un vienu Nīderlandes sabiedrību.

89. Tātad es pārbaudīšu šķīrējtiesu, kas izveidotas atbilstoši minētā *BIT* 8. pantam, iezīmes, ņemot vērā šo secinājumu 86. punktā nosauktos kritērijus. Manuprāt, šajā lietā ir izpildīti visi šie kritēriji⁷⁸.

1. Šķīrējtiesu, kas izveidotas saskaņā ar minētā “*BIT*” 8. pantu, likumīgā izcelsme

90. Lielākā daļa strīdu izšķiršanas rezultātā radušos lietu, ar kurām ir vērsušies Tiesā, ir attiekušās tikai uz vienu konkrētu strīdu izšķiršanas veidu, proti, komercšķīrējtiesu, Tiesas judikatūrā tā saukto “parasto” šķīrējtiesu, jo to juridiskais pamats ir privāto tiesību līgumā ietverta šķīrējklauzula⁷⁹.

91. Pastāv citi strīdu izšķiršanas veidi. Neskaitot LESD 272. pantā paredzētās strīdu izšķiršanas, ir strīdu izšķiršana starp dalībvalstīm uz starptautiskas konvencijas pamata⁸⁰ vai strīdu izšķiršana starp privātpersonām un valstīm, un abi šie pēdējie minētie veidi likumīgās izcelsmes ziņā ļoti atšķiras no strīdu izšķiršanas starp privātpersonām.

92. Šajā pēdējā minētajā gadījumā šķīrējtiesas kompetences pamats nav izveidots ar likumu, bet gan ar līgumā ietvertu šķīrējklauzulu.

93. Tāds it īpaši bija strīdu izšķiršanas gadījums, kurā tika pasludināts 1982. gada 23. marta spriedums *Nordsee* (102/81, EU:C:1982:107) un kurš attiecās uz *pool* [kopas] līgumu, ko bija noslēguši vairāki privāti uzņēmumi un kura priekšmets bija kopējas programmas ietvaros sadalīt savā starpā finanšu atbalstu, ko tie saņēma no Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (ELVGF), trīspadsmit zvejai paredzētu zivju apstrādes kuģu būvei. Šķīrējtiesa, kura izskatīja lietu atbilstoši šim līgumam, pauda šaubas par šī līguma saderību ar Savienības tiesībām un vērsās ar šo jautājumu Tiesā.

94. Tiesa atzina savu “kompetences neesamību”⁸¹, lemjot, ka šī šķīrējtiesa nebija dalībvalstu tiesa LESD 267. panta izpratnē divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, “jo līgumslēdzējam pusēm nebija ne tiesiska, ne faktiskā pienākuma nodot viņu strīdu šķīrējtiesā”⁸², jo tās bija izdarījušas šo izvēli ar līgumu. Otrkārt, “Vācijas valsts iestādes nav iesaistītas lēmuma pieņemšanā par strīda izskatīšanu šķīrējtiesā, un tām pēc pašu iniciatīvas nav jānodod strīds izskatīšanai šķīrējtiesā”⁸³.

95. Ar to, ka šķīrējtiesas kolēģijas kompetence bija izveidota ar šķīrējklauzulu, kas ietverta līgumā starp patērētāju un ceļojumu aģentūru, lietā, kurā tika pasludināts 2005. gada 27. janvāra spriedums *Denuit* un *Cordenier* (C-125/04, EU:C:2005:69), bija pietiekami, lai izslēgtu šo kolēģiju no tiesas jēdziena LESD 267. panta izpratnē, lai arī šķīrējklauzula bija ceļojumu aģentūras izvirzīto vispārīgo noteikumu sastāvdaļa un patērētājs nebija varējis šo jautājumu pārrunāt.

78 Šajā ziņā skat. Basedow, J., EU Law in International Arbitration: Referrals to the European Court of Justice, 2015, 32.(4) sēj., *Journal of International Arbitration*, 367. lpp.; Paschalidis, P., Arbitral tribunals and preliminary references to the EU Court of Justice, 2016, *Arbitration International*, 1. lpp.; Szpunar, M., Referrals of Preliminary Questions by Arbitral Tribunals to the CJEU, publicēts: Ferrari, F. (izd.), *The Impact of EU Law on International Commercial Arbitration*, JurisNet, 2017, 85.–123. lpp.

79 Skat., piemēram, lietas, kurās tika pieņemti spriedumi, 1982. gada 23. marts, *Nordsee* (102/81, EU:C:1982:107), 1991. gada 25. jūlijs, *Rich* (C-190/89, EU:C:1991:319), 1999. gada 1. jūnijs, *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269), 2005. gada 27. janvāris, *Denuit* un *Cordenier* (C-125/04, EU:C:2005:69), 2006. gada 26. oktobris, *Mostaza Claro* (C-168/05, EU:C:2006:675), 2009. gada 10. februāris, *Allianz un Generali Assicurazioni Generali* (C-185/07, EU:C:2009:69), 2015. gada 13. maijs, *Gazprom* (C-536/13, EU:C:2015:316), kā arī 2016. gada 7. jūlijs, *Genentech* (C-567/14, EU:C:2016:526).

80 Jāmin, ka dažos starp dalībvalstīm noslēgtos starptautiskos nolīgumos ir paredzēts, ka Tiesas priekšsēdētājs rīkojas kā iestāde, ieceļot amatā tiesnešus, kuriem jāizšķir strīds starp dalībvalstīm vai starp sabiedrisku struktūru un šīm dalībvalstīm. Šajā ziņā skat. 2012. gada 30. janvārī Romā parakstītā Francijas Republikas valdības un Itālijas Republikas valdības nolīguma par jaunas dzelzceļa līnijas no Lionas un Turīnu izveidi un ekspluatāciju 27. pantu. Manuprāt, šīs šķīrējtiesas ir arī dalībvalstu tiesas LESD 267. panta izpratnē.

81 Manuprāt, runa nav par kompetences, bet gan par pieņemamības jautājumu.

82 Skat. spriedumu, 1982. gada 23. marts, *Nordsee* (102/81, EU:C:1982:107, 11. punkts). Šajā ziņā skat. arī spriedumu, 2005. gada 27. janvāris, *Denuit* un *Cordenier* (C-125/04, EU:C:2005:69, 13. punkts).

83 Skat. spriedumu, 1982. gada 23. marts, *Nordsee* (102/81, EU:C:1982:107, 12. punkts). Šajā ziņā skat. arī spriedumu, 2005. gada 27. janvāris, *Denuit* un *Cordenier* (C-125/04, EU:C:2005:69, 13. punkts).

96. Savukārt nevar apstrīdēt saskaņā ar minētā *BIT* 8. pantu izveidotās šķirējtiesas likumīgo izcelsmi un darbību. To var atrast ne tikai starptautiskajā nolīgumā, bet arī Nīderlandes un Čehoslovākijas tiesību aktos, kuros pausta piekrišana minētajam *BIT*, ar kuriem tas ir ticis iekļauts to tiesību sistēmā. Pretēji lietai, kurā tika pasludināts 1982. gada 23. marta spriedums *Nordsee* (102/81, EU:C:1982:107), acīmredzams ir valsts iestāžu pienākums izvēlēties strīdu izšķiršanas veidu, kā arī pašu šķirējtiesas procesu (jo šajā lietā Slovākijas Republika ir atbildētāja).

97. Šis vērtējums tiek apstiprināts ar 2014. gada 12. jūnija ar spriedumu *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754) un ar 2014. gada 13. februāra rīkojumu *Merck Canada* (C-555/13, EU:C:2014:92).

98. Lietā, kurā tika pasludināts 2014. gada 12. jūnija spriedums lietā *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754), šķirējtiesa, kas bija lūgusi Tiesu sniegt prejudiciālu nolēmumu, atbilda likumīgas izcelsmes kritērijam, jo Portugāles likumā bija paredzēts, ka šķirējtiesa ir līdzeklis strīdu nodokļu jomā izšķiršanai tiesā, un ar to šķirējtiesām tika piešķirta vispārēja kompetence nodokļu jomā lemt par jebkuras nodokļu nomaksas likumību⁸⁴.

99. Tāpat arī Tiesa sprieda, ka šķirējtiesa lietā, kurā tika pasludināts 2014. gada 13. februāra rīkojums *Merck Canada* (C-555/13, EU:C:2014:92), atbilda likumīgas izcelsmes kritērijam, jo “[tās] kompetence izriet[ēja] nevis no lietas dalībnieku gribas, bet no [Portugāles] Likuma Nr. 62/2011”⁸⁵, ar kuru strīdu izšķiršana šķirējtiesā tika iedibināta kā mehānisms strīdu izšķiršanai par rūpnieciskā īpašuma tiesībām attiecībā uz konkrētām ģenēriskām zālēm un atsaucēs zālēm.

2. Šķirējtiesu, kas izveidotas saskaņā ar minētā “*BIT*” 8. pantu, pastāvība

100. Starptautiskā šķirējtiesa var būt institucionāla šķirējtiesa, kurā procesu uzņemas un pārvalda šķirējtiesas iestāde⁸⁶ saskaņā ar saviem noteikumiem un par atlīdzību, vai *ad hoc* šķirējtiesa, kurā puses pašas pārvalda procesu, nepiesaistot strīdu izšķiršanas iestādes atbalstu.

101. No 2014. gada 12. jūnija sprieduma *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754) 25. un 26. punkta un 2014. gada 13. februāra rīkojuma *Merck Canada* (C-555/13, EU:C:2014:92) 24. punkta izriet, ka pastāvības kritērijs nav vērsts uz šķirējtiesas sastāvu pašu par sevi, bet gan uz šķirējtiesas kā strīdu izšķiršanas līdzekļa iestādes raksturu. Citiem vārdiem sakot, pastāvības kritērijs ir jāvērtē attiecībā uz šķirējtiesas iestādi, kas pārvalda šķirējtiesas procesu, nevis šķirējtiesu, kuras sastāvs ir īslaicīgs.

102. Šajā ziņā Tiesa 2014. gada 12. jūnija sprieduma *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754) 26. punktā sprieda, ka, “ kaut arī *Tribunal Arbitral Tributário* [Nodokļu šķirējtiesa, Portugāle] darbība notiek īslaicīgu lemjošo sastāvu veidā, kas beidz pastāvēt reizē ar lietu, kuras izskatīšanai tie tika izveidoti – kopumā *Tribunal Arbitral Tributário* [Nodokļu šķirējtiesa] kā minētās sistēmas daļai ir pastāvīgs raksturs”. Sistēma, uz kuru atsaucas Tiesa, ir šķirējtiesas iestāde *Centro de Arbitragem Administrativa* (CAAD) [Administratīvās arbitrāžas centrs, Portugāle].

84 Skat. minētā sprieduma 24. punktu.

85 Skat. minētā rīkojuma 19. punktu.

86 Skat., piemēram, *CPA* Hāgā (Nīderlande), *ICSID* Vašingtonā (Amerikas Savienotās Valstis), *CCS* Zviedrijā, *Chambre de commerce internationale* [Starptautiskā komercpalāta] (CCI) Parīzē (Francija) un Londonas Starptautiskā šķirējtiesa (CAL) (Apvienotā Karaliste).

103. Tāpat 2014. gada 13. februāra rīkojuma *Merck Canada* (C-555/13, EU:C:2014:92) 24. punktā Tiesa sprieda, ka pastāvīguma kritērijs ir izpildīts, jo šķīrējtiesa “[bija] izveidota ar likumdošanas aktu, ka tai pastāvīgi [bija] obligāta kompetence un ka turklāt valsts tiesību aktos [bija] definētas un noteiktas tai piemērojamās procesuālās normas, jāuzskata, ka šajā gadījumā pastāvīguma nosacījums arī [bija] izpildīts”, un tas tā bija pat tad, ja tās formas, sastāvi un procesuālo tiesību normas varēja tikt mainītas atkarībā no pušu izvēles un pat ja tā pēc tam netiktu saglabāta.

104. Šajā lietā bija skaidrs, ka šķīrējtiesa ir *ad hoc* šķīrējtiesa un ka nebija šķīrējtiesas iestādes, kas nodrošinātu tās pastāvību, bet Tiesa izsecināja tās pastāvību no Portugāles Likuma Nr. 62/2011 2. panta, kurā šķīrējtiesa bija noteikta kā vienīgais līdzeklis strīdu izšķiršanai par rūpnieciskā īpašuma tiesībām attiecībā uz konkrētām ģenēriskām zālēm un atsaucēs zālēm.

105. Tādu pašu secinājumu var izdarīt attiecībā uz šķīrējtiesām, kuras ir izveidotas un darbojas saskaņā ar minētā *BIT* 8. pantu, jo, tāpat kā lietās, kurās tika pasludināts 2014. gada 12. jūnija spriedums *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754) un 2014. gada 13. februāra rīkojums *Merck Canada* (C-555/13, EU:C:2014:92), Nīderlandes Karaliste un Slovākijas Republika ir iedibinājušas šķīrējtiesu kā strīdu izšķiršanas metodi starp kādu no tām un otras valsts ieguldītāju.

106. Minētajā *BIT* ir arī citi šķīrējtiesas iestādes rakstura elementi.

107. Proti, minētā *BIT* 8. panta 4. punktā tiesnešu iecelšanas pilnvaras tiek piešķirtas Stokholmas Tirdzniecības palātai (*CCS*), kas ir pastāvīga šķīrējtiesas iestāde, un 8. panta 5. punktā tiek noteikta *UNCITRAL* šķīrējtiesas reglamenta piemērošana šķīrējtiesas procesam.

108. Turklāt attiecīgais šķīrējtiesas process šajā lietā notika pastāvīgas šķīrējtiesas iestādes paspārnē. Proti, *CPA*, kas atrodas Hāgā un kas izveidota ar Hāgā 1899. un 1907. gadā parakstītajām Konvencijām par starptautisku strīdu miermīlīgu izšķiršanu⁸⁷, ar norīkojuma vēstuli, ko parakstījusi tā un pamatlietas puses, tika iecelta par iestādi, kas pilda kancelejas funkcijas.

109. Tādējādi man šķiet, ka arī pastāvības kritērijs ir izpildīts.

3. Šķīrējtiesu, kas izveidotas saskaņā ar minētā “BIT” 8. pantu, pieņemto nolēmumu saistošais raksturs

110. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru “[nolēmumu saistošais raksturs] nepastāv tradicionālajā šķīrējtiesā, jo līgumslēdzējām pusēm nav ne tiesiska, ne faktiskā pienākuma nodot viņu strīdu arbitrāžā un attiecīgās dalībvalsts valsts iestādes nav iesaistītas lēmuma pieņemšanā par strīda izskatīšanu arbitrāžā, un tām pēc pašu iniciatīvas nav jānodod strīds izskatīšanai arbitrāžā”⁸⁸.

111. Acīmredzami nav pārsteidzoši, ka Tiesa šķīrējtiesas lietās, kurās tika pasludināts 1989. gada 17. oktobra spriedums *Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark* (109/88, EU:C:1989:383) un 2014. gada 13. februāra rīkojums *Merck Canada* (C-555/13, EU:C:2014:92), atbilst tiesas, kuras nolēmumi ir saistoši, nosacījumam, jo Dānijas tiesībās un Portugāles tiesībās šķīrējtiesas iesaistīšana bija noteikta kā obligāta.

⁸⁷ Visas Savienības dalībvalstis ir šīs konvencijas dalībnieces. Attiecībā uz šo lietu Nīderlandes Karaliste ir *CPA* dalībvalsts kopš tās dibināšanas, kamēr Slovākijas Republika par tādu ir kļuvusi 1993. gadā.

⁸⁸ Šajā ziņā skat. spriedumu, 2014. gada 12. jūnijs, *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754, 27. punkts). Šajā ziņā skat. arī spriedumus, 1982. gada 23. marts, *Nordsee* (102/81, EU:C:1982:107), un 2005. gada 27. janvāris, *Denuit un Cordenier* (C-125/04, EU:C:2005:69, 13. punkts), kā arī rīkojumu, 2014. gada 13. februāris, *Merck Canada* (C-555/13, EU:C:2014:92, 17. punkts).

112. Tomēr lietā, kurās tika pasludināts 2014. gada 12. jūnija spriedums *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754), tas, ka šķīrējtiesas iesaistīšana bija brīvprātīga un nodokļa maksātājs bija izvēlējis to iesaistīt pret Portugāles Republiku, lai gan viņš varēja tieši vērsties parastajās tiesās, neizslēdza šķīrējtiesu no dalībvalstu tiesas jēdziena LESD 267. panta izpratnē.

113. Proti, saskaņā ar Tiesu “[tās] nolēmumi [bija] saistoši pusēm atbilstoši Dekrētikuma Nr. 10/2011 24. panta 1. punktam [un] tās kompetence tieši izriet no Dekrētikuma Nr. 10/2011 normām un tātad [nebija] atkarīga no iepriekšēja pušu gribas izteikuma nodot to strīdu izskatīšanai šķīrējtiesā [..]. Tādējādi, ja nodokļu maksātājs prasītājs nodod savu strīdu nodokļu šķīrējtiesai, [šķīrējtiesas] [..] jurisdikcija ir obligāta nodokļu un muitas iestādēm”⁸⁹.

114. Tas pats attiecas uz šķīrējtiesām, kas izveidotas atbilstoši minētā *BIT* 8. pantam.

115. Minētā 8. panta 7. punktā ir noteikts, ka šķīrējtiesu, kas izveidotas atbilstoši šim pantam, nolēmums “ir galīgs un *saistošs* strīdā iesaistītajām pusēm”⁹⁰. Tātad nav nekādu šaubu, ka tādas šķīrējtiesas pasludināts nolēmums ir saistošs lietas dalībniekiem Tiesas judikatūras izpratnē.

116. Turklāt šī noteikuma 2. punktā ir noteikts, ka “ar šo katra līgumslēdzēja puse *piekrīt* strīdu [starp ieguldītāju un valsti] nodot šķīrējtiesai, ja tas nav ticis izšķirts izlīguma ceļā sešu mēnešu laikā no brīža, kad strīdā iesaistītā puse ir lūgusi to izšķirt izlīguma ceļā”⁹¹.

117. Tas, ka ieguldītājam ir izvēle uzsākt procesu vai nu attiecīgās dalībvalsts tiesās, vai šķīrējtiesās⁹², neietekmē šķīrējtiesas pieņemto nolēmumu saistošo raksturu, jo šāda izvēle bija arī nodokļa maksātājam lietā, kurā tika pasludināts 2014. gada 12. jūnija spriedums *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754).

118. Tā kā Slovākijas Republika iesākumā deva savu piekrišanu šķīrējtiesai, kā to bija izdarījusi Portugāles Republika lietā, kurā tika pasludināts 2014. gada 12. jūnija spriedums *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754), šķīrējtiesai, kas izveidota atbilstoši minētā *BIT* 8. panta 2. punktam, ir saistošs raksturs attiecībā uz šo dalībvalsti un ieguldītāju.

119. Tādējādi šķīrējtiesas, kas izveidotas atbilstoši minētā *BIT* 8. pantam, atbilst arī tiesas, kuras nolēmumi ir saistoši, kritērijam.

4. Tiesvedības atbilstība sacikstes principam šķīrējtiesās, kas izveidotas atbilstoši minētā “BIT” 8. pantam, tiesību normu piemērošana strīdu izšķiršanā, kā arī šķīrējtiesnešu neatkarība un objektivitāte

120. Attiecībā uz tiesvedības atbilstību sacikstes principam šķīrējtiesās, kas izveidotas atbilstoši minētā *BIT* 8. pantam, ir jānorāda, ka saskaņā ar 5. punktu tā “pati izstrādā savu reglamentu atbilstoši [UNCITRAL] šķīrējtiesas reglamentam”⁹³.

89 Minētā sprieduma 29. punkts. Šajā ziņā skat. arī spriedumu, 2015. gada 6. oktobris, *Consorti Sanitari del Maresme* (C-203/14, EU:C:2015:664, 23. punkts).

90 Mans izcēlums.

91 Mans izcēlums.

92 Minētajā *BIT* nav ietverta neatsaucamās izvēles (*fork-in-the-road*) klauzula, kurā ir paredzēts, ka, ja ieguldītājs izvēlas tiesu savas lietas izskatīšanai (attiecīgās dalībvalsts tiesās vai starptautiskā šķīrējtiesas iestādē), izvēle, kuru viņš ir izdarījis, kļūst neatsaucama.

93 Šķīrējtiesas reglaments ir pieejams *UNCITRAL* tīmekļa vietnē http://www.uncitral.org/uncitral/fr/uncitral_texts/arbitration/2010Arbitration_rules.html.

121. Šī reglamenta 15. panta 1. punktā to 1976. gada redakcijā, kas bija piemērojama minētā *BIT* noslēgšanas brīdī, bija noteikts, ka, “ievērojot reglamenta normas, šķīrējtiesa var izšķirt strīdu, kā tā uzskata par piemērotu, ja vien pusēm tiek piemērota vienlīdzīga attieksme un *ja jebkurā procesa stadijā jebkurai pusei ir iespējas izmantot savas tiesības un izvirzīt savus pamatus*”⁹⁴. Šī garantija ir pārņemta minētā reglamenta 17. panta 1. punktā tā 2010. gada un 2013. gada redakcijā.

122. Arī sacīkstes principa ievērošana ir nodrošināta vairākās minētā reglamenta normās, kas vērstas uz procesuālo rakstu apmaiņu, tiesas sēžu organizāciju, pušu piedalīšanos tajās, kā arī mutvārdu daļas noslēgšanu, proti, 1976. gada reglamenta 18.–20., 22., 24., 25 un 29. pants un 2010. un 2013. gadā grozītā reglamenta 20.–22., 24., 28. un 31. pants.

123. Attiecībā uz kritēriju par to, vai šķīrējtiesas piemēro tiesību normas, minētā *BIT* 8. panta 6. punktā ir noteikts, ka “šķīrējtiesa lemj, pamatojoties uz tiesību aktiem,” un tajā ir paredzēta virkne tiesību normu, kuras šķīrējtiesai ir jāņem vērā. Tātad iespēja lemt *ex aequo et bono* ir izslēgta.

124. Visbeidzot attiecībā uz neatkarības un objektivitātes kritēriju no pastāvīgās judikatūras izriet, ka “neatkarības un objektivitātes garantijām ir nepieciešams, lai pastāvētu tiesību normas, it īpaši attiecībā uz tiesas sastāvu, iecelšanu, pilnvaru ilgumu, kā arī tās locekļu atturēšanās, noraidīšanas un atsaukšanas iemesliem, lai kļiedētu indivīdos jebkādas pamatotas šaubas par minētās tiesas ārēju ietekmējamību un tās neitralitāti attiecībā uz interesēm, ar ko tā saskaras [..]. Šajā ziņā, lai uzskatītu, ka nosacījums par iestādes, kas iesniedz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, neatkarību ir izpildīts, judikatūrā ir prasīts, ka gadījumiem, kuros šīs iestādes locekļus var atcelt no amata, ir jābūt noteiktiem skaidros tiesību aktu noteikumos”⁹⁵.

125. Vispirms norādīšu, ka Tiesa nav apstrīdējusi šķīrējtiesnešu neatkarību un objektivitāti nevienā no lietām, ko tā ir izskatījusi, un pēc tam, ka *UNCITRAL* šķīrējtiesas reglamentā ir garantēta neatkarība un objektivitāte, uzliekot viņiem kā nepārprotamu pienākumu ziņot par jebkādiem apstākļiem, kuros var rasties leģitīmas šaubas par viņu objektivitāti un neatkarību⁹⁶, kā arī iedibinot šķīrējtiesnešu noraidījuma procedūru, ja ir šādi apstākļi⁹⁷.

126. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, šķīrējtiesas, kas izveidotas atbilstoši minētā *BIT* 8. pantam, ir tiesas LESD 267. panta izpratnē, bet vai tās ir arī “dalībvalstu tiesas” šīs tiesību normas izpratnē?

127. Manuprāt, tas tā ir.

128. Jautājums par starptautiskas šķīrējtiesas statusu, kas nodibināta starptautiskas organizācijas paspārnē, kas izveidota ar starptautisku starp dalībvalstīm noslēgtu līgumu, tika izskatīts attiecībā uz *Cour Benelux* [Beniluksa tiesa] lietā, kurā tika pasludināts 1997. gada 4. novembra spriedums *Parfums Christian Dior* (C-337/95, EU:C:1997:517).

129. Šajā spriedumā Tiesa nosprieda, ka “nav neviena pieņemama pamatojuma tam, kāpēc šāda tiesa, kas ir kopīga vairākām dalībvalstīm, nevarētu uzdot jautājumus šai Tiesai tādā pašā veidā kā jebkuru citu dalībvalstu tiesas”⁹⁸.

94 Mans izcēlums.

95 Spriedums, 2014. gada 9. oktobris, *TDC* (C-222/13, EU:C:2014:2265, 32. punkts un tajā minētā judikatūra). Jāprecizē, ka atšķirībā no tiesnešiem šķīrējtiesnešiem nav pastāvīgu amatu. Tātad starptautiskās strīdu izšķiršanas tiesībās nav noteikumu par šķīrējtiesnešu atkārtotu iecelšanu.

96 Skat. *UNCITRAL* 1976. gada šķīrējtiesas reglamenta 9. pantu un *UNCITRAL* 2010. un 2013. gada šķīrējtiesas reglamenta 11. pantu.

97 Skat. *UNCITRAL* 1976. gada šķīrējtiesas reglamenta 10.–12. pantu un *UNCITRAL* 2010. un 2013. gada šķīrējtiesas reglamenta 12.–13. pantu. Skat. arī Starptautiskās Advokātu asociācijas (*IBA*) pamatnostādnes par interešu konfliktu starptautiskā strīdu izšķiršanā (pieejamas *IBA* tīmekļa vietnē http://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx), kurās ir precizēti interešu konfliktu, kuru sekas var būt šķīrējtiesas tiesnešu noraidījums, pamatojumi.

98 21. punkts. Šajā ziņā skat. arī spriedumu, 2011. gada 14. jūnijs, *Miles* u.c. (C-196/09, EU:C:2011:388, 40. punkts).

130. Tāds ir arī šķirējtiesu, kas ir izveidotas atbilstoši minētā *BIT* 8. pantam, gadījums, jo Nīderlandes Karaliste un Slovākijas Republika ir nodibinājušas tās kā strīdu izšķiršanas mehānismu.

131. Šo iemeslu dēļ es ierosinu Tiesai uz otro jautājumu atbildēt, ka LESD 267. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav pretrunā tāda tiesību norma kā minētā *BIT* 8. pants, kurā strīdus starp ieguldītājiem un valstīm ir ļauts izšķirt šķirējtiesai, kas uzskatāma par “dalībvalsts tiesu” LESD 267. panta izpratnē.

D. Par pirmo prejudiciālo jautājumu

132. Ar pirmo prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai LESD 344. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas ir šķērslis tādu Savienības iekšējo *BIT* tiesību normu piemērošanai kā Nīderlandes un Čehoslovākijas *BIT* 8. pants, atbilstoši kuram strīdus starp ieguldītājiem un valstīm ir ļauts izšķirt šķirējtiesai.

133. Vispirms ir jānorāda, ka, ja Tiesa spriež, kā es to ierosinu, ka šķirējtiesas, kas izveidotas atbilstoši šī *BIT* 8. pantam, ir dalībvalstu tiesas LESD 267. panta izpratnē, tās iekļaujas tiesu dialogā, kas minēts 2014. gada 18. decembra atzinuma 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454) 176. punktā, un tām ir jāpiemēro Savienības tiesības. Tādējādi starptautiskas šķirējtiesas iesaistīšana saskaņā ar nosacījumiem, kas ir izvirzīti Nīderlandes un Čehoslovākijas *BIT* 8. pantā, nevar aizskart nedz LESD 344. pantu, nedz LES un LESD noteikto kompetenču kārtību un līdz ar to – Savienības tiesību sistēmas autonomiju.

134. Proti, šajā gadījumā šķirējtiesām, lai tās nezaudētu spēku nesaderības ar sabiedrisko kārtību dēļ, ir pienākums ievērot principus, kurus Tiesa ir noteikusi 2011. gada 8. marta atzinuma 1/09 (Nolīgums par vienotas sistēmas izveidi strīdu izskatīšanai patentu jomā) (EU:C:2011:123) 65.–70. punktā un 2014. gada 18. decembra atzinuma 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454) 157.–176. punktā, tostarp it īpaši Savienības tiesību pārākumu⁹⁹ pār dalībvalstu tiesībām un starptautiskajām saistībām, ko dalībvalstis savstarpēji uzņēmušās, to pilsoņiem un pašām dalībvalstīm piemērojamo noteikumu tiešo iedarbību, to savstarpējo uzticēšanos kopējo Savienības dibināšanas pamatā esošo pamatvērtību atziņā, kā arī pilnīgu un absolūtu Savienības tiesību ievērošanu un piemērošanu.

135. Turklāt, ja dalībvalstu izveidotās šķirējtiesas nepiemēro vai piemēro nepareizi Savienības tiesības, tas ne tikai izraisa attiecīgo dalībvalstu atbildību, kā tas ir atbilstoši 2003. gada 30. septembra spriedumam *Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:513), jo to izveidotājas ir dalībvalstis, bet arī tā sekas var būt attiecīgo dalībvalstu pienākumu neizpilde atbilstoši LESD 258. pantam un LESD 259. pantam¹⁰⁰.

136. Ja Tiesa tomēr nospriestu, ka šķirējtiesas, kas izveidotas atbilstoši minētā *BIT* 8. pantam, nav dalībvalstu tiesas LESD 267. panta izpratnē, vēl būtu jāpārbauda, vai ar LESD 344. pantu tiek liegta minētā *BIT* 8. panta piemērošana, un tādā gadījumā – vai šis pēdējais minētais ir nesaderīgs ar LES un LESD noteikto kompetenču kārtību un Savienības tiesību sistēmas autonomiju.

99 Daudzas šķirējtiesas, lemjot par strīdiem starp ieguldītājiem, kas ir Savienības pilsoņi, un dalībvalstīm, tostarp attiecīgā šķirējtiesa šajā lietā, jau ir atzinušas Savienības tiesību pārākumu. Skat. 2010. gada 26. oktobra nolikumu par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu *Achmea BV* (agrāk *Eureko BV*)/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2008-13), 289. punkts, 2012. gada 30. novembra lēmumu par kompetenci, piemērojamajām tiesībām un atbildību *Electrabel SA*/Ungārija (*ICSID* lieta Nr. ARB/07/19), 4.189.–4.191. punkts, 2016. gada 21. janvāra galīgo nolikumu *Charanne BV* un *Construction Investments S.à.r.l.*/Spānijas Karaliste (*CCS* lieta Nr. 062/2012), 439.–443. punkts, un 2016. gada 6. jūnija nolikumu par kompetenci *RREEF Infrastructure (G.P.) Limited* un *RREEF Pan-European Infrastructure Two Lux S.à.r.l.*/Spānijas Karaliste (*ICSID* lieta Nr. ARB/13/30), 72. punkts (būtu citādi, ja ieguldītāju izcelsmes valsts būtu kāda trešā valsts, skat. 74.–76. punktu).

100 Šajā ziņā skat. 2012. gada 30. novembra lēmumu par kompetenci, piemērojamajām tiesībām un atbildību *Electrabel SA*/Ungārija (*ICSID* lieta Nr. ARB/07/19), 4.160.–4.162. punkts.

137. Šajā kontekstā ir jāveic trīs vērtējumi, no kuriem otrais ir nepieciešams tikai tad, ja pirmā rezultātā tiktu sniegta apstiprinoša atbilde, un trešais ir vajadzīgs tikai tad, ja uz pirmo vai otro jautājumu tiktu iegūta noliedzoša atbilde:

- Vai LESD 344. pants ir vērsts uz tādu strīdu starp ieguldītāju un dalībvalsti, uz kādu ir vērsts minētā *BIT* 8. pants?
- Vai šāda strīda priekšmets ļauj to raksturot kā “saistīt[u] ar Līgumu interpretāciju vai piemērošanu” LESD 344. panta izpratnē?
- Vai ar minēto *BIT*, ņemot vērā tā mērķi, tiek radīts aizskārums LES un LESD noteiktajai kompetenču kārtībai un līdz ar to – Savienības tiesību sistēmas autonomijai?

1. Vai LESD 344. pants ir vērsts uz tādu strīdu starp ieguldītāju un dalībvalsti, uz kādu ir vērsts minētā “BIT” 8. pants?

138. Manuprāt, atbildei ir jābūt noliedzošai šādu iemeslu dēļ.

139. Saskaņā ar LESD 344. pantu, “risinot domstarpības, kas saistītas ar Līgumu interpretāciju vai piemērošanu, dalībvalstis apņemas izmantot tikai tādas domstarpību izšķiršanas metodes, kādas paredz Līgumi”.

140. Tiesai bieži ir bijusi iespēja interpretēt LESD 344. pantu un paust nostāju par šī panta saderību ar starptautiskiem nolīgumiem, pat ja runa ir par starptautiskiem nolīgumiem, ko Savienība un tās dalībvalstis noslēgušas ar trešajām valstīm¹⁰¹.

141. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru “starptautisks nolīgums nedrīkst apdraudēt ar Līgumiem noteikto kompetenču kārtību un tādējādi arī Savienības tiesību sistēmas autonomiju, kuras ievērošanu nodrošina Tiesa. Šis princips tostarp ir ietverts LESD 344. pantā, saskaņā ar kuru, risinot domstarpības par Līgumu interpretāciju vai piemērošanu, dalībvalstis apņemas izmantot tikai Līgumos paredzētās domstarpību izšķiršanas metodes”¹⁰².

142. Tiesa uzskata, ka LESD 344. pantā *dalībvalstīm* uzliktais pienākums “vērsties [Savienības] tiesu sistēmā un ievērot Tiesas ekskluzīvo kompetenci, kas ir sistēmas pamatīpašība, ir jāsaprot kā īpašs dalībvalstu vispārējā lojalitātes pienākuma, kas izriet no [LES 4. panta 3. punkta], izpausme”¹⁰³.

101 Skat. 1991. gada 14. decembra atzinumu 1/91 (EEZ līgums – I) (EU:C:1991:490), 1992. gada 10. aprīļa atzinumu 1/92 (EEZ līgums – II) (EU:C:1992:189), 1996. gada 28. marta atzinumu 2/94 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:1996:140), 2011. gada 8. marta atzinumu 1/09 (Nolīgums par vienotas sistēmas izveidi strīdu izskatīšanai patentu jomā) (EU:C:2011:123) un 2014. gada 18. decembra atzinumu 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454). Skat. arī spriedumu, 2006. gada 7. februāris, Komisija/Īrija (C-459/03, EU:C:2006:345).

102 2014. gada 18. decembra atzinums 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454, 201. punkts). Šajā ziņā skat. arī 1991. gada 14. decembra atzinumu 1/91 (EEZ līgums – I) (EU:C:1991:490, 35. punkts), kā arī spriedumus, 2006. gada 30. maijs, Komisija/Īrija (C-459/03, EU:C:2006:345, 123. punkts), un 2008. gada 3. septembris, *Kadi un Al Barakaat International Foundation/Padome un Komisija* (C-402/05 P un C-415/05 P, EU:C:2008:461, 282. punkts).

103 Spriedums, 2006. gada 30. maijs, Komisija/Īrija (C-459/03, EU:C:2006:345, 169. punkts).

143. Vispirms ir jānorāda, ka šķīrētiesa, kas pasludināja attiecīgo nolēmumu pamatlietā, rūpīgi pārbaudīja Slovākijas Republikas un Komisijas argumentus, kas balstīti uz LESD 344. pantu. Šajā ziņā, pamatojoties uz 2006. gada 30. maija spriedumu Komisija/Irija (C-459/03, EU:C:2006:345), tā sprieda, ka LESD 344. pants neattiecas uz strīdiem starp ieguldītājiem un *BIT* līgumslēdzējām valstīm¹⁰⁴.

144. Slovākijas Republika, kuru atbalsta vairākas dalībvalstis un Komisija, apstrīd šo šķīrētienes vērtējumu. Tās uzskata, ka LESD 344. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas ir piemērojams strīdiem starp privātpersonu un dalībvalsti, it īpaši ņemot vērā tā formulējumu, kurā pretēji LESD 273. pantam tā piemērošanas joma nav nepārprotami ierobežota tikai ar “dalībvalstu” strīdiem.

145. Es nepiekrītu šim apgalvojumam.

146. No Tiesas judikatūras skaidri izriet, ka LESD 344. pants ir vērsti uz strīdiem starp dalībvalstīm¹⁰⁵, kā arī starp dalībvalstīm un Savienību¹⁰⁶. Turpretī tas nav vērsti uz strīdiem starp privātpersonām, pat ja tiesai, kuras uzdevums ir tos izšķirt, tas ir jāņem vērā un ir jāpiemēro Savienības tiesības.

147. Proti, kā Tiesa sprieda attiecībā uz nolīguma par vienotas sistēmas izveidi strīdu izskatīšanai patentu jomā projektu, “[Eiropas un Kopienas patentu tiesas] izveide, ņemot vērā, ka ar LESD 344. pantu ir vienīgi aizliegts *dalībvalstīm*, risinot domstarpības, kas saistītas ar Līgumu interpretāciju vai piemērošanu, izmantot citas, nevis tajos paredzētās domstarpību izšķiršanas metodes, nebūtu pretrunā arī šim pantam. Taču jurisdikcija, ko nolīguma projektā ir paredzēts piešķirt [Eiropas un Kopienas patentu tiesai], attiecas tikai uz strīdiem starp privātpersonām patentu jomā”¹⁰⁷.

148. Attiecībā uz strīdiem starp privātpersonām un dalībvalstīm Komisija norāda, ka 1991. gada 14. decembra atzinumā 1/91 (EEZ līgums – I) (EU:C:1991:490) norādītā tiesu sistēmā ietvēra arī privātpersonu celtas prasības pret Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas (EBTA) Uzraudzības iestādi konkurences jomā¹⁰⁸.

149. Tomēr šīs prasības nevarētu tikt vērstas pret dalībvalsti un jebkurā gadījumā Tiesas atzinumā nav neviena formulējuma, kas rosinātu domāt, ka Tiesa būtu uzskatījusi šo konkrēto (Eiropas Ekonomikas zonas) EEZ līguma projekta aspektu par problemātisku.

150. Vēl ir jāuzsver, ka Savienībai bija jāklūst par šī līguma, kas bija atzinuma priekšmets, līgumslēdzēju pusi un ka līdz ar to šim līgumam bija jāklūst par Savienības tiesību sastāvdaļu, taču tas tā nepārprotami nav minētā *BIT* gadījumā. Turklāt, kā skaidri izriet no minētā atzinuma 13.–29. punkta, Tiesa bija noraizējusies par iespējamu sistēmisku risku, kas radies līguma projekta 6. pantā, attiecībā uz tiesību vienveidīgu interpretāciju piemērošanu Eiropas Ekonomikas zonā¹⁰⁹, nevis par to, ka prasības konkurences jomā, kuras pret EBTA Uzraudzības iestādi ir cēlušas privātpersonas, varētu būt tiesas kompetencē, kas atrodas ārpus Savienības tiesu sistēmas.

¹⁰⁴ Skat. 2010. gada 26. oktobra nolēmumu par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu *Achmea BV* (agrāk *Eureko BV*)/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2008-13), 276. punkts. Šajā ziņā skat. arī 2012. gada 22. oktobra nolēmumu par kompetenci *European American Investment Bank AG*/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2010-17), 248.–267. punkts, 2012. gada 30. novembra lēmumu par kompetenci, piemērojamajām tiesībām un atbildību *Electrabel SA*/Ungārija (*ICSID* lieta Nr. ARB/07/19), 4.150.–4.152. punkts, 2016. gada 21. janvāra galīgo nolēmumu *Charanne BV* un *Construction Investments S.à.r.l./Spānijas Karaliste* (*CCS* lieta Nr. 062/2012), 441.–445. punkts, 2016. gada 6. jūnija nolēmumu par kompetenci *RREEF Infrastructure (G.P.) Limited* un *RREEF Pan-European Infrastructure Two Lux S.à.r.l./Spānijas Karaliste* (*ICSID* lieta Nr. ARB/13/30), 80. punkts, un 2017. gada 4. maija nolēmumu *Eiser Infrastructure Limited* un *Energia Solar Luxembourg Sàrl/Spānijas Karaliste* (*ICSID* lieta Nr. ARB/13/36), 204. punkts.

¹⁰⁵ Skat. spriedumu, 2006. gada 30. maijs, Komisija/Irija (C-459/03, EU:C:2006:345, 128. punkts).

¹⁰⁶ Skat. 2014. gada 18. decembra atzinumu 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454, 202. un 205. punkts).

¹⁰⁷ 2011. gada 8. marta atzinums 1/09 (Nolīgums par vienotas sistēmas izveidi strīdu izskatīšanai patentu jomā) (EU:C:2011:123). Mans izcēlums.

¹⁰⁸ Skat. šī atzinuma 6. punktu.

¹⁰⁹ Līguma projekta 6. pantā bija noteikts, ka to ieviešanai un piemērošanai līguma noteikumi ir jāinterpretē atbilstoši Tiesas judikatūrai, kas ir agrāka par līguma parakstīšanas brīdi un ir saistīta ar atbilstošajām EEK līguma, EOTK līguma un atvasināto tiesību aktu nomām, kas, protams, radīja atšķirību risku starp Tiesas judikatūru un EEZ Tiesas judikatūru. Skat. 1991. gada 14. decembra atzinumu 1/91 (EEZ līgums – I) (EU:C:1991:490, 6. un 25.–29. punkts).

151. Šajā ziņā 2014. gada 18. decembra atzinumam 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454) ir īpaša nozīme, jo, lai arī LES 6. panta 2. punktā ir paredzēta Savienības pievienošanās 1950. gada 4. novembrī Romā parakstītajai Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai (turpmāk tekstā – “ECPAK”), nebūtu saderīgi ar LESD 344. pantu, ja uz strīdiem starp privātpersonām un dalībvalstīm, kas ir izplatītākie strīdi, ar ko vērsas Eiropas Cilvēktiesību tiesā, attiektos pēdējā minētā norma.

152. Šī iemesla dēļ minētā atzinuma 201.–214. punktā Tiesa no LESD 344. panta aspekta pārbaudīja tikai strīdus starp dalībvalstīm un dalībvalstīm un Savienību¹¹⁰, jo tā apzinājās to, ka pēc pievienošanās ECPAK Savienībai būs saistošs tās 34. panta pirmais teikums, kurā ir paredzēts, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa “var saņemt sūdzību no jebkuras fiziskas personas, nevalstiskas organizācijas vai fizisko personu grupas, kas apgalvo, ka kāda no [līgumslēdzējam pusēm] ir pārkāpusi viņu tiesības, kas noteiktas Konvencijā vai tās protokolos”¹¹¹.

153. Šo iemeslu dēļ es domāju, ka LESD 344. pants neattiecas uz tādu strīdu starp ieguldītāju un dalībvalsti, uz kādu ir vērsti minētā *BIT* 8. pants.

154. Šo secinājumu nevar atspēkot ar Komisijas argumentu, saskaņā ar kuru strīdi starp ieguldītājiem faktiski esot strīdi starp dalībvalstīm, jo, uzsākot šķirējtiesas procesu pret dalībvalsti uz tāda noteikuma pamata, kāds ir Nīderlandes un Čehoslovākijas *BIT* 8. pants, ieguldītājs neīsteno savas tiesības, bet gan tiesības, kas ar šo *BIT* tiek piešķirtas viņa izcelsmes valstij.

155. Šajā ziņā Komisijas balstās uz diviem šķirējtiesas nolēmumiem, kas minēti tās rakstveida apsvērumu 81. punktā¹¹². Tomēr tās apgalvojums ir pretrunā šai pašai šķirējtiesas judikatūrai¹¹³ un jebkurā gadījumā tas nekādi nevar gūt vispārēju atbalstu¹¹⁴.

156. Proti, starptautiskajās tiesībās ir pastāvīgi iedibināts, ka ar starptautiskā līguma normām, ievērojot zināmus nosacījumus, var tikt piešķirtas tiesības privātpersonām¹¹⁵. Šajā izpratnē daudzas šķirējtiesas¹¹⁶, kā arī valsts tiesas¹¹⁷ ir lēmušas, ka ar *BIT* tiešā veidā tiek piešķirtas tiesības ieguldītājiem¹¹⁸.

110 It īpaši skat. 204., 205., 207. un 212. punktu.

111 Skat. 2014. gada 18. decembra atzinumu 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454, 17. un 18. punkts).

112 Skat. 2003. gada 26. jūnija nolēmumu *Loewen Group & Raymond L. Loewen/Amerikas Savienotās Valstis (ICSID lieta Nr. ARB(AF)/98/3)*, 233. punkts, un 2007. gada 21. novembra nolēmumu *Archer Daniels Midland Company un Tate & Lyle Ingredients Americas Inc./Meksikas Savienotās Valstis (ICSID lieta Nr. ARB(AF)/04/05)*, 178. punkts.

113 Skat. 2003. gada 26. jūnija nolēmumu *Loewen Group & Raymond L. Loewen/Amerikas Savienotās Valstis (ICSID lieta Nr. ARB(AF)/98/3)*, 223. punkts, kurā šķirējtiesa piekrita, ka Ziemeļamerikas brīvās tirdzniecības nolīguma (*NAFTA*) 11. pantā redzama starptautisko tiesību pakāpeniska attīstība, ciktāl ar to ieguldītājs drīkst izvirzīt *pats savas tiesības* un celt *pats savu prasību* starptautiskajā šķirējtiesā (“*Chapter Eleven of NAFTA represents a progressive development in international law whereby the individual investor may make a claim on its own behalf and submit the claim to international arbitration*”).

114 Skat. Douglas, Z., *The International Law of Investment Claims*, Cambridge University Press, 2009, 17.–38. lpp.

115 Neskaitot LESD un ECPAK piemēru, es minēju 1963. gada 24. aprīļa Vīnes konvenciju par konsulārajiem sakariem. Šajā ziņā skat. 2001. gada 27. jūnija spriedumu *Affaire LaGrand* (Vācija/Amerikas Savienotās Valstis), Starptautiskā Tiesa, Krājums 2001, 466. lpp., 78. punkts.

116 Šajā ziņā skat. 1997. gada 21. februāra nolēmumu *American Manufacturing & Trading Inc./Zairas Republika (ICSID lieta Nr. ARB/93/1)*, 6.06. punkts, 2003. gada 17. jūlija nolēmumu par iebildēm par tās kompetenci *CMS Gas Transmission Company/Argentīnas Republika (ICSID lieta Nr. ARB/01/8)*, 45. punkts, 2008. gada 15. janvāra nolēmumu *Corn Products International, Inc./Meksikas Savienotās Valstis (ICSID lieta Nr. ARB(AF)/04/01)*, 174.–176. punkts, 2009. gada 18. septembra nolēmumu *Cargill Inc./Meksikas Savienotās Valstis (ICSID lieta Nr. ARB(AF)/05/2)*, 424.–426. punkts, un 2012. gada 22. oktobra nolēmumu par kompetenci *European American Investment Bank AG/Slovākijas Republika (UNCITRAL) (CPA lieta Nr. 2010-17)*, 445. punkts. Šajā ziņā skat. arī Burdeau, G., *Nouvelles perspectives pour l'arbitrage dans le contentieux économique intéressant l'Etat*, 1995, *Revue de l'arbitrage*, 3.–12. lpp.; Paulsson, J., *Arbitration Without Privity*, 1995, 10. sēj., *ICSID Review – Foreign Investment Law Journal*, 232.–256. lpp.; Wälde, T., *Investment Arbitration under the Energy Charter Treaty*, 1996, *Arbitration International*, 429., 435.–437. lpp. un Douglas, Z., *The International Law of Investment Claims*, Cambridge University Press, 2009, 32.–38. lpp.

117 Skat. *Occidental Exploration & Production Company/Ekvadoras Republika* [2005] *EWCA Civ 1116*, [2006] *QB 432*, 22. punkts, kurā *Court of Appeal (England & Wales)* (Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa)) kvalificē 2003. gada 26. jūnija nolēmuma strīdu izšķiršanā *Loewen Group & Raymond L. Loewen/Amerikas Savienotās Valstis (ICSID lieta Nr. ARB(AF)/98/3)* 233. punktu kā “pretrunu”, piebilstot, ka tā nepiekrīt šī nolēmuma interpretācijai, saskaņā ar kuru ar *BIT* netiekot piešķirtas tiesības ieguldītājiem, bet gan viņu izcelsmes valstij.

118 Protams, *BIT* ir sistemātiski ietvertas vienošanās par šķirējtiesu strīdu izšķiršanai starp līgumslēdzējam valstīm (šajā gadījumā skat. Nīderlandes un Čehoslovākijas *BIT* 10. pantu). Tomēr, cik man zināms, šādas strīdu izšķiršanas starp valstīm kopš pirmā *BIT* parakstīšanas 1959. gadā nekad nav bijis. Tā tas pavisam noteikti ir *BIT* starp dalībvalstīm gadījumā.

157. Tā tas nenoliedzami ir minētā *BIT* 3. pantā, kura pārkāpumu attiecīgajā šķirējtiesas nolēmumā pamatlietā konstatēja šķirējtiesa, jo tajā ir skaidri norādīts, ka līgumslēdzēju pušu ieguldītājiem ir tiesības uz taisnīgu un vienlīdzīgu attieksmi, kā arī uz lielākās labvēlības režīma piemērošanu.

158. Turklāt strīdiem, uz kuriem vērsts minētā *BIT* 8. panta 6. punkts, piemērojamās tiesības¹¹⁹ atšķiras no tiesībām, kas piemērojamas strīdiem starp minētā *BIT* līgumslēdzējām valstīm, kā noteikts tā 10. panta 7. punktā¹²⁰.

159. No iepriekš izklāstītā es secinu, ka LESD 344. pants nav vērsts uz tādu strīdu starp ieguldītāju un dalībvalsti, uz kādu ir vērsts minētā *BIT* 8. pants, kas atbrīvo no nepieciešamības uzdot jautājumu, vai šāds strīds ir “saistīt[s] ar [LES un LESD] interpretāciju vai piemērošanu”. Šo jautājumu es pārbaudīšu gadījumam, ja Tiesa nepiekrītu manam secinājumam attiecībā uz pirmo punktu.

2. Vai attiecīgais strīds ir “saistīts ar Līgumu interpretāciju vai piemērošanu”?

160. Minot 2006. gada 30. maija sprieduma Komisija/Īrija (C-459/03, EU:C:2006:345) 140., 149. un 151.–153. punktu, iesniedzējtiesa uzskata, ka LESD 344. panta pārkāpums var rasties tikai tad, ja attiecīgā šķirējtiesas nolēmuma priekšmets būtu Savienības tiesību normu pašu par sevi interpretācija un piemērošana, kas, šīs tiesas ieskatā, tā neesot pamatlietas gadījumā.

161. Slovērijas Republika, kuru atbalsta vairākas dalībvalstis un Komisija, apstrīd šo iesniedzējtiesas vērtējumu. Tās uzskata, ka LESD 344. pants esot piemērojams tādām strīdām kā starp *Achmea* un Slovērijas Republiku attiecībā uz LES un LESD interpretāciju un piemērošanu, tostarp arī 2006. gada 30. maija sprieduma Komisija/Īrija (C-459/03, EU:C:2006:345) izpratnē.

162. Šādai nostājai es nepiekrītu.

163. Protams, 2006. gada 30. maija spriedumā Komisija/Īrija (C-459/03, EU:C:2006:345) un 2014. gada 18. decembra atzinumā 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454) Tiesa sprieda, ka strīdi ir saistīti ar LES un LESD interpretāciju vai piemērošanu, pat ja uz tiem attiecās starptautiskie nolīgumi (proti, attiecīgi 1982. gada 10. decembrī Montegobejā noslēgtā Apvienoto Nāciju Organizācijas Jūras tiesību konvencija un ECPAK).

164. Tomēr tā tas bija tikai tāpēc, ka Savienība bija attiecīgā nolīguma (Apvienoto Nāciju Organizācijas Jūras tiesību konvencija) dalībniece, kas attiecīgi bija Savienības tiesību sastāvdaļa, vai arī tika plānots, ka tā pievienosies attiecīgajam nolīgumam (ECPAK), kuram bija jāklūst par Savienības tiesību sastāvdaļu.

165. Proti, kā Tiesa sprieda 2006. gada 30. maija sprieduma Komisija/Īrija (C-459/03, EU:C:2006:345) 126. un 127. punktā:

“Ir noteikts, ka [Apvienoto Nāciju Organizācijas Jūras tiesību] Konvencijas noteikumi, kas attiecas uz strīdu par rūpnīcu *MOX*, ietilpst [Savienības] kompetencē, ko tā ir izmantojusi, pievienojoties Konvencijai, kā rezultātā šie noteikumi ir [Savienības] tiesību sistēmas neatņemama sastāvdaļa.

119 Saskaņā ar šo noteikumu “šķirējtiesa lemj, pamatojoties uz tiesību aktiem, ņemot vērā īpaši, bet ne tikai: attiecīgās līgumslēdzējas puses spēkā esošos tiesību aktus; šī nolīguma un jebkura cita atbilstīga līgumslēdzēju pušu nolīguma noteikumus; ar ieguldījumiem saistītu īpašu nolīgumu noteikumus un vispārējos starptautisko tiesību principus”.

120 “Tiesa lemj, pamatojoties uz šo nolīgumu un citiem atbilstīgiem līgumiem starp abām līgumslēdzējām pusēm, starptautisko tiesību vispārējiem principiem, kā arī vispārējām tiesību normām, kuras šķirējtiesa uzskata par piemērojamām. Ar iepriekš minētajiem noteikumiem netiek skartas šķirējtiesas pilnvaras lemt *ex aequo et bono*, ja puses tam piekrīt”. (*The tribunal shall decide on the basis of the present Agreement and other relevant Agreements between the two Contracting Parties, the general principles of international law, as well as such general rules of law as the tribunal deems applicable. The foregoing provisions shall not prejudice the power of the tribunal to decide the dispute ex aequo et bono if the Parties so agree.*)

Līdz ar to šajā lietā strīds ir par [LESD] interpretāciju vai piemērošanu [LESD 344. panta] izpratnē.”

166. Tāpat 2014. gada 18. decembra atzinumā 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454) Tiesa sprieda, ka “ECPAK kļūs par Savienības tiesību neatņemamu sastāvdaļu. Tādējādi, ja ir iesaistītas Savienības tiesības, Tiesa ir vienīgā, kuras kompetencē ir izskatīt jebkuras domstarpības starp dalībvalstīm, kā arī starp dalībvalstīm un Savienību par šīs konvencijas ievērošanu”. Pamatojoties uz to, Tiesa sprieda, ka Savienības pievienošanās ECPAK var ietekmēt LESD 344. pantu¹²¹.

167. Tomēr pretēji attiecīgajiem nolīgumiem lietās, kurās tika pasludināts 2006. gada 30. maija spriedums Komisija/Īrija (C-459/03, EU:C:2006:345) un 2014. gada 18. decembra atzinums 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454), Savienība nav minētā *BIT* dalībniece, kurš tāpat nav Savienības tiesību sastāvdaļa, kas ir abos šajos Tiesas nolēmumos noteiktais kritērijs.

168. Tādējādi Tiesas ekskluzīvā kompetence, kas ir garantēta LESD 344. pantā, nav tikusi apšaubīta.

169. Šis konstatējums nav ticis atspēkots ar Komisijas argumentu, saskaņā ar kuru Savienības tiesības ir tiesību, ko piemēro strīdiem starp ieguldītājiem un valstīm, kas ir minētā *BIT* dalībnieces, sastāvdaļa un ka šajā lietā *Achmea* esot apgalvojusi, ka ir pārkāptas Savienības tiesības šķīrējtiesas procedūrā.

170. Šajā ziņā attiecīgā šķīrējtiesa šajā lietā sprieda, ka, “lai gan nekas šķīrējtiesai neliedz ņemt vērā un piemērot Savienības tiesības, tai ir pienākums tās piemērot, ciktāl tās [Savienības tiesības] ir piemērojamo tiesību sastāvdaļa, vai tas būtu saskaņā ar *BIT* 8. pantu, Vācijas tiesībām vai citādi”¹²². Tā piebilda, ka Tiesai esot “Savienības tiesību galīgās un autoritatīvās interpretācijas monopols”¹²³.

171. Piebildišu, ka atbilstoši minētā *BIT* 8. pantam izveidota šķīrējtiesa var piemērot Savienības tiesības atbilstoši minētā *BIT* 3. panta 5. punktam, kurā tostarp ir paredzēts, ka, ja nolīgumā, kas nākotnē tiktu noslēgts starp pusēm¹²⁴, būtu ietverti vai nu vispārēji, vai īpaši noteikumi, ar kuriem otras līgumslēdzējas puses ieguldītāju ieguldījumiem tiek piemērota labvēlīgāka attieksme par minētajā *BIT* paredzēto, šādi noteikumi, ciktāl tie salīdzinājumā ar šo nolīgumu ir labvēlīgāki, ir noteicoši¹²⁵.

172. Turklāt LES un LESD jebkurā gadījumā ir tiesību normu, kuras šķīrējtiesām ir jāņem vērā, sastāvdaļa, pat tāda noteikuma kā minētā *BIT* 8. panta 6. punkts neesamības gadījumā, jo šis pienākums kā standarts izriet no Vīnē 1969. gada 23. maijā noslēgtās Vīnes konvencijas 31. panta 3. punkta a) un c) apakšpunkta¹²⁶.

173. Tomēr tas, ka Savienības tiesības ir strīdiem starp ieguldītājiem un valstīm atbilstoši *BIT* 8. panta 6. punktam piemērojamo tiesību sastāvdaļa, nenozīmē, ka šie strīdi ir saistīti ar LES un LESD interpretāciju un piemērošanu, un tā tas ir divu iemeslu dēļ: pirmkārt, šķīrējtiesas kompetence attiecas tikai lemšanu par minētā *BIT* pārkāpumiem, un, otrkārt, minētā *BIT* piemērošana un tajā ietvertās tiesību normas nav identiskas ar LES un LESD normām.

121 Skat. minētā atzinuma 205.–214. punktu.

122 2010. gada 26. oktobra nolēmums par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu *Achmea BV* (agrāk *Eureko BV*)/Slovākijas Republika (*LINCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2008-13), 281. punkts (“*Far from being precluded from considering and applying EU law the Tribunal is bound to apply it to the extent that it is part of the applicable law(s), whether under BIT Article 8, German law or otherwise*”). Šajā ziņā skat. arī 2016. gada 12. jūlija nolēmumu *Isolux Infrastructure Netherlands BV*/Spānijas Karaliste (*CCS* lieta V 2013/153), 654. punkts.

123 *Achmea BV* (agrākā *Eureko BV*)/Slovākijas Republika (*LINCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2008-13), 2010. gada 26. oktobra nolēmums par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu, 282. punkts (“*What the ECJ has is a monopoly on the final and authoritative interpretation of EU law*”).

124 Kā, piemēram, LES un LESD.

125 Šajā ziņā attiecībā uz līdzīgu noteikumu (Energētikas hartas 16. panta 2. punkts) skat. 2017. gada 4. maija nolēmumu *Eiser Infrastructure Limited* un *Energia Solar Luxembourg Sàrl*/Spānijas Karaliste (*ICSID* lieta Nr. ARB/13/36), 202. punkts.

126 Saskaņā ar šo tiesību normu līguma interpretācijas nolūkā ir jāņem vērā jebkura vēlāka vienošanās, kas veikta dalībnieku starpā sakarā ar līguma interpretāciju vai tā tiesību normu piemērošanu (šajā gadījumā LES un LESD), kā arī jebkuras atbilstīgas starptautisko tiesību normas, kas piemērojamas attiecībā starp dalībniekiem (šajā gadījumā Savienības tiesības).

a) Šķirējtiesas kompetence attiecas tikai uz lemlšanu par minētā “BIT” pārkāpumiem

174. Kā attiecīgā šķirējtiesa šajā lietā ir nospriedusi, “tās kompetence attiecas tikai uz lemlšanu par iespējamiem BIT pārkāpumiem. Šķirējtiesas kompetencē nav lemt par iespējamiem Savienības tiesību pašu par sevi pārkāpumiem”¹²⁷.

175. Proti, šķirējtiesas uzdevums nav konstatēt, vai ar rīcību, ko apstrīd ieguldītājs, dalībvalsts nav izpildījusi tai LES un LESD vai vispārēji Savienības tiesībās paredzētos pienākumus. Tieši otrādi, tās uzdevums ir konstatēt minētā BIT pārkāpumus, ko pieļāvusi ieguldījumu uzņemošā dalībvalsts, un Savienības tiesības ir viens no atbilstīgiem elementiem, kas ir jāņem vērā, lai novērtētu valsts rīcību no minētā BIT skatpunkta¹²⁸.

176. Šajā ziņā “Savienības tiesības var ietekmēt tiesības un pienākumus, kas izriet no BIT šajā lietā, ņemot vērā, ka tās atbilstoši BIT 8. panta 6. punktam un Vācijas tiesībām kā *lex loci arbitri*, ir piemērojamo tiesību daļa”¹²⁹.

177. Tomēr Savienības tiesības nav nekādi neietekmē strīdu pēc būtības starp *Achmea* un Slovērijas Republiku. Proti, no abiem šķirējtiesas nolēmumiem, kas ir pasludināti šajā pamatlietā, neizriet, ka *Achmea* šķirējtiesā būtu atsaukusies uz Savienības tiesību aktiem to interpretācijas un piemērošanas nolūkā tiesvedībā, kuras mērķis būtu konstatēt, ka Slovērijas Republika ir pārkāpusi minēto aktu tiesību normas¹³⁰. Tieši otrādi, *Achmea* apgalvoja, ka ar Slovērijas Republikas pieņemtajiem likumdošanas pasākumiem veselības apdrošināšanas nozarē¹³¹, kuru izcelsme un pamatojums nekādi nebija saistīti ar Savienības tiesībām, esot pārkāpts minētā BIT 3., 4. un 5. pants.

178. Turklāt, kā sprieda šķirējtiesa, nedz *Achmea*, nedz Slovērijas Republika neesot balstījušās uz Savienības tiesību aktiem, kuriem būtu varējuši ietekmēt šķirējtiesas argumentāciju vai lēmumu viņu strīdā pēc būtības. Tātad tās nolēmums nekādi nevarēja skart Savienības tiesību jautājumus¹³².

b) Minētā “BIT” piemērošanas joma un tajā ietvertās tiesību normas nav identiskas LES un LESD normām

179. Komisijas tēze, ko tā pauda savos rakstveida apsvērumos¹³³ un tiesas sēdē, ir balstīta uz premisu, ka Savienības tiesībās it īpaši ar pamatbrīvībām un Pamattiesību hartu ieguldītājiem tiek piešķirta pilnīga aizsardzība ieguldījumu jomā.

127 *Achmea BV* (agrākā *Eureko BV*)/Slovērijas Republika (UNCITRAL) (CPA lieta Nr. 2008-13), 2010. gada 26. oktobra nolēmums par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu, 290. punkts (“the Tribunal notes that its jurisdiction is confined to ruling upon alleged breaches of the BIT. The Tribunal does not have jurisdiction to rule on alleged breaches of EU law as such”). Šajā ziņā skat. arī 2016. gada 12. jūlija nolēmumu *Isolux Infrastructure Netherlands BV*/Spānijas Karaliste (CCS lieta V 2013/153), 651. punkts

128 Skat., piemēram, 2000. gada 13. novembra nolēmumu *Emilio Agustín Maffezini*/Spānijas Karaliste (ICSID lieta Nr. ARB/97/7), kurā ieguldītājs norādīja uz to, ka Spānijas Karaliste neesot izpildījusi pienākumu piemērot tā ieguldījumam taisnīgu un godīgu attieksmi. Saskaņā ar viņa apgalvoto ieguldījumam esot tikušas radītas papildu izmaksas ietekmes uz vidi pētījuma veidā. Šķirējtiesa atgādināja, ka pienākums veikt šādu pētījumu izrietēja no Savienības tiesībām un ka Spānijas Karaliste esot tikai nodrošinājusi šī pienākuma izpildi. Tāpēc tā šajā ziņā noraidīja viņa prasību.

129 2010. gada 26. oktobra nolēmums par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu *Achmea BV* (agrāk *Eureko BV*)/Slovērijas Republika (UNCITRAL) (CPA lieta Nr. 2008-13), 279. punkts (“EU law may have a bearing upon the scope of rights and obligations under the BIT in the present case, by virtue of its role as part of the applicable law under BIT Article 8(6) and German law as the *lex loci arbitri*”). Katrā ziņā es nesaskatu iemeslu, kādēļ vajadzētu aizliegt šķirējtiesām ņemt vērā Savienības tiesības, jo šāds aizliegums tām liegtu iespēju attiecīgā gadījumā interpretēt BIT atbilstoši Savienības tiesībām, nolūkā izvairīties no konflikta ar pēdējām minētajām.

130 Turpretim, kā izriet no 2006. gada 30. maija sprieduma Komisija/Īrija (C-459/03, EU:C:2006:345) 151. punkta, “Īrija [bija] [norādījusi] šķirējtiesā Kopienas tiesību aktus, lai tos interpretētu un piemērotu tiesvedībā, kuras mērķis ir konstatēt, ka Apvienotā Karaliste ir pārkāpusi šo aktu noteikumus”.

131 Skat. šo secinājumu 24. punktu.

132 Skat. 2012. gada 7. decembra galīgo nolēmumu *Achmea BV* (kādreizējā *Eureko BV*)/Slovērijas Republika (UNCITRAL) (CPA lieta Nr. 2008-13), 275. un 276. punkts.

133 Skat. rakstveida apsvērumu 13., 18., 57., 101. un 130. punktu.

180. Es nezinu, ko Komisija saprot ar vārdkopu “pilnīga aizsardzība”, bet minētā *BIT* salīdzinājums ar LES un LESD pierāda, ka aizsardzība, kas tajos ir piešķirta ieguldījumiem, vēl ne tuvu nav pilnīga. Manuprāt, ar Savienības iekšējiem *BIT* un it īpaši ar attiecīgo *BIT* pamatlietā tiek iedibinātas tiesības un pienākumi, kurās netiek nedz atkārtotas, nedz noliegtas Savienības tiesībās sniegtās pārrobežu ieguldījumu aizsardzības garantijas¹³⁴.

181. Attiecīgo *BIT* pamatlietā var vērtēt, skatot to no trim perspektīvām. Pirmkārt, tā piemērošanas joma ir plašāka nekā LES un LESD piemērošanas joma (1). Otrkārt, dažām tajā ietvertajām tiesību normām nav līdzvērtīgu normu Savienības tiesībās (2). Treškārt, dažās tā normās ir redzama daļēja pārklāšanās ar Savienības tiesībām, tomēr to sekas nav nesaderīgas ar LES un LESD (3).

182. Pirms veikt šo vērtējumu, es identificēšu šajā *BIT* ietvertās galvenās tiesību normas:

- ieguldījuma likumības princips¹³⁵ (2. pants);
- taisnīga un vienlīdzīga attieksme (3. panta 1. punkts);
- pilnīga un visaptveroša drošība un aizsardzība (3. panta 2. punkts);
- lielākās labvēlības režīma klauzula (3. panta 2. un 3. punkts);
- līgumsaistību ievērošanas jeb tā sauktā “*umbrella clause*” [“jumta klauzula”]¹³⁶ (3. panta 4. punkts);
- brīvi maksājumu pārvedumi (4. pants);
- nelikumīgas ekspropriācijas aizliegums (5. pants);
- kompensācija kara, bruņota konflikta, steidzamības vai citos ārkārtējos apstākļos (6. pants);
- ieguldītāja tiesību apdrošinātāja subrogācija nekomerciālu risku apdrošināšanas gadījumā (7. pants);
- IVSI mehānisms (8. pants);
- strīdu starp valstīm izšķiršanas mehānisms (10. pants) un
- turpināmības jeb tā sauktā “*sunset*” klauzula¹³⁷ (13. panta 3. punkts).

134 Šajā ziņā skat. Ari 2007. gada 27. marta daļējo nolēmumu *Eastern Sugar BV*/Čehijas Republika (*UNCITRAL*) (*CCS* lieta Nr. 088/2004), 159.–172. punkts; 2007. gada 6. jūnija nolēmumu par kompetenci *Rupert Joseph Binder*/Čehijas Republika (*UNCITRAL*), 63. punkts; 2010. gada 30. aprīļa nolēmumu par kompetenci *Jan Oostergetel & Theodora Laurentiu*/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*), 74.–79. punkts; 2010. gada 26. oktobra nolēmumu par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu *Achmea BV* (agrāk *Eureko BV*)/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2008-13), 245.–267. punkts; 2012. gada 22. oktobra nolēmumu par kompetenci *European American Investment Bank AG*/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2010-17), 178.–185. punkts; 2017. gada 22. februāra nolēmumu *WNC Factoring Ltd*/Čehijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2014-34), 298.–308. punkts; 2017. gada 10. marta galīgo nolēmumu *Anglia Auto Accessories Limited*/Čehijas Republika (*CCS* lieta V 2014/181), 115. un 116. punkts; 2017. gada 10. marta galīgo nolēmumu *I. P. Busta* un *J. P. Busta*/Čehijas Republika (*CCS* lieta V 2015/014), 115. un 116. punkts.

135 Saskaņā ar šo principu ieguldītājs var izmantot *BIT* aizsardzību tikai attiecībā uz ieguldījumu, kurā tiek ievērotas uzņēmuma valsts tiesības brīdī, kad tas tiek veikts. Skat., piemēram, 2001. gada 31. jūlija nolēmumu par kompetenci *Salini Costruttori SpA* un *Italstrade SpA*/Marokas Karaliste (*ICSID* lieta Nr. ARB/00/4), 46. punkts, un 2004. gada 29. jūnija nolēmumu par kompetenci *Tokios Tokelės*/Ukraina (*ICSID* lieta Nr. ARB/02/18), 84. punkts.

136 Valsts un ārvalstu ieguldītāja noslēgta līguma pārkāpums pats par sevi nav starptautisko tiesību pārkāpums. Tātad līgumsaistību, ko ieguldījumus uzņemošā valsts ir uzņēmusies attiecībā uz otras *BIT* puses ieguldītājiem, ievērošanas klauzulas sekas ir iekļaut *BIT* pienākumu pildīt šīs saistības. Tādējādi, ja tas uzskata, ka šīs saistības nav izpildītas, ieguldītāji var izmantot ar *BIT* piešķirto aizsardzību, tostarp it īpaši tiesības celt prasību starptautiskā šķīrējtiesā, kas bez saistību izpildes klauzulas nebūtu bijis iespējams, jo starptautiskajās tiesībās šāds pienākums nav paredzēts.

137 Saskaņā ar šo klauzulu ieguldījumiem, kas veikti *BIT* termiņa laikā, turpina nodrošināt materiāltiesisko aizsardzību, kas ar to piešķirta, pat ja tas vairs nav spēkā, un tas tiek darīts noteiktu papildu laika posmā. Šis laika posms sākas brīdī, kad *BIT* tiek izbeigts.

1) Minētā “BIT” piemērošanas joma ir plašāka nekā LES un LESD piemērošanas joma

183. Ja nav skaidri izteiktu ierobežojumu, *BIT* attiecas uz jebkādu valsts rīcību vai bezdarbību, kura ietekmē ārvalstu ieguldītāju un viņa ieguldījumu. Šajā ziņā tie ir piemērojami situācijām, uz kurām neattiecas LES un LESD.

184. Vislabākie piemēri ir tie, kas ir saistīti ar mehānismu eurozonas stabilitātes nodrošināšanai, krimināltiesību un tiešo nodokļu jomām.

185. Tādējādi es atsaucos uz šķīrējtiesas procesiem, kas uzsākti uz iekšējo Savienības *BIT* pamata, uz kuriem tiesas sēdē atsaucās Grieķijas Republika un Kipras Republika, attiecībā uz pasākumiem, ko tās ir pieņēmušas saderīgi ar finansiālās palīdzības instrumenta piešķiršanas nosacījumiem, kas noteikti saprašanās memorandā un citos sarunu rezultātā izstrādātos instrumentos vai nu Līguma par Eiropas Stabilizācijas mehānisma dibināšanu (ESM), vai arī režīma pirms ESM [proti, Eiropas finanšu stabilitātes instruments (EFSI)] ietvaros. Šie pasākumi iekļaujas vai nu ESM, vai arī dalībvalstu kompetencē, bet ne LES un LESD¹³⁸, kuru ietvaros privātpersonas tos nevar apstrīdēt to nesaderības ar Savienības tiesībām dēļ.

186. Šajā ziņā Grieķijas valdības pieņemtie pasākumi, kas zināmi ar nosaukumu angļu valodā *Private Sector Involvement* (turpmāk tekstā – “*PSI*”) un kuru būtība ir šīs valdības emitēto obligāciju vērtības vienpusēja samazināšana ar atpakaļejošu spēku pretēji dažu to īpašnieku gribai, kļuva par pamatu šķīrējtiesas procesam starp Slovākijas ieguldītāju un Kipras ieguldītāju, no vienas puses, un Grieķijas Republiku, no otras puses¹³⁹. Šie ieguldītāji uzskata, ka viņu “piespiedu” piedalīšanās *PSI* paredzētajā obligāciju vērtības samazināšanā esot netieša ekspropriācija, kā arī netaisnīga un nevienlīdzīga attieksme, kas ir pretrunā Grieķijas un Čehoslovākijas *BIT* un Grieķijas un Kipras *BIT*.

187. Par *PSI* apspriedās Grieķijas valdība un “trijotne” (Komisija, ECB un Starptautiskais Valūtas fonds (SVF)) un pēc tam [to] apstiprināja Eurogrupa¹⁴⁰. Kā Tiesa ir spriedusi, Komisijas un ECB līdzdalība trijotnē notiek ārpus LES un LESD un Eurogrupa nav Savienības iestāde¹⁴¹. Uz *BIT* neattiecas šāds ierobežojums. Tie attiecas uz jebkuru valsts rīcību.

188. Tas pats attiecas uz Kipras Republikas uzspiestajiem kapitāla pārbaužu pasākumiem banku krīzes laikā, kas ir šķīrējtiesas procesa *Theodoros Adamakopoulos u.c./Kipras Republika (ICSID lieta Nr. ARB/15/49)* priekšmets. Tiesas sēdē Kipras valdība atzina, ka tā esot pati pieņēmusi šos pasākumus uz LESD 65. panta 1. punkta pamata, kurā dalībvalstīm esot ļauts un tātad neesot uzlikts kā pienākums ieviest kapitāla brīvas aprites ierobežojumus.

138 Saskaņā ar Tiesas judikatūru, pat ja īpašajos pasākumos, kas ir uzlikti dalībvalstīm kā pienākums un kas ir nosacījums finansiālajai palīdzībai, ko tās ir lūgušas ESM līguma ietvaros, ir jāievēro Savienības tiesības, tomēr tie netilpst šajās tiesībās. Šajā ziņā skat. spriedumus, 2012. gada 27. novembris, *Pringle* (C-370/12, EU:C:2012:756, 151., 164., 179. un 180. punkts), un 2016. gada 20. septembris, *Mallis u.c./Komisija un ECB* (no C-105/15 P līdz C-109/15 P, EU:C:2016:702, it īpaši 59. un 61. punkts). Proti, saprašanās memorands, ko ESM vārdā parakstījušas Komisija un Eiropas Centrālā banka (ECB), ir Eiropas Stabilitātes mehānisma (ESM) akts un kā tāds tas nevar tikt pakļauts likumības pārbaudei Savienības tiesās. Tomēr konstatējumu, ka šie pasākumi neietilpst Savienības tiesībās, neskar iespēja celt prasību par zaudējumu atlīdzību pret Savienību, jo Komisija un ECB ir parakstījušas saprašanās memorandu, kas var nozīmēt, ka tās ir pieļāvušas būtisku Savienības tiesību pārkāpumu, ar ko ir radīts kaitējums. Šajā ziņā skat. spriedumu, 2016. gada 20. septembris, *Ledra Advertising u.c./Komisija un ECB* (no C-8/15 P līdz C-10/15 P, EU:C:2016:701, 52.–55. punkts).

139 Skat. 2015. gada 9. aprīļa nolēmumu *Poštová banka, a.s. un Istrokapital SE/Grieķijas Republika (ICSID lieta Nr. ARB/13/8)*, 60.–76. punkts.

140 Skat. Eurogrupas 2012. gada 21. februāra paziņojumu preseī.

141 Skat. spriedumus. 2016. gada 20. septembris, *Ledra Advertising u.c./Komisija un ECB* (no C-8/15 P līdz C-10/15 P, EU:C:2016:701, 52. punkts), kā arī 2016. gada 20. septembris, *Mallis u.c./Komisija un ECB* (no C-105/15 P līdz C-109/15 P, EU:C:2016:702, 52.–61. punkts).

189. Kā norādīja ECB priekšsēdētājs, pat ja šo pasākumu pieņemšana varētu tikt vērtēta iecietīgi kā kapitāla brīvas aprites ierobežojums atbilstoši LESD 65. panta 1. punktam, tomēr tas nemainot apstākli, ka tie esot “vienpusēji un suverēni valsts pasākumi [...], ko pieņēmis Kipras Parlaments, Kipras valdība un/vai Kipras Centrālā banka”¹⁴². Lai arī dalībvalstīm sava kompetence ir jāīsteno, nepārkāpjot Savienības tiesības, ar *BIT* ieguldītājiem var tikt piedāvāta lietderīga aizsardzība apstākļos, kuros ar pasākumiem, kas iekļaujas dalībvalstu ekskluzīvajā kompetencē, viņiem tiek radīts kaitējums, tomēr Savienības tiesības netiek pārkāptas.

190. Tāpat arī sanācības pasākumos Kipras banku nozarē, par kuriem bija panākta vienošanās ESM ietvaros un kurus bija apstiprinājusi Eurogrupa, bija iekļauta *Laiki* bankas pilnīga slēgšana, tās sadalīšana bankā ar sliktu aktīvu kvalitāti un bankā ar labu aktīvu kvalitāti, kā arī šīs pēdējās minētās iekļaušana *Trapeza Kyprou*¹⁴³. *Laiki* arī tika piemēroti Kipras valdības pieņemtie pasākumi, kas, kā norādījusi tās akcionāre *Marfin Investment Group*, izraisīja Kipras Republikas dalības *Laiki* kapitālā pieaugumu, radot zaudējumus minētajai akcionārei. Tika uzsākts kriminālprocess pret *Laiki* vadību, ko iecēlusi *Marfin Investment Group*, un tika veikta *Marfin Investment Group* un tās vadītājiem piederošu īpašumu pagaidu konfiskācija. Uzskatot, ka šie pasākumi bija tās ieguldījuma *Laiki* bankā netieša ekspropriācija, kā arī patvaļīga un diskriminējoša attieksme, kas ir pretrunā Grieķijas un Kipras *BIT*, *Marfin Investment Group* uzsāka šķīrējtiesas procesu pret Kipras Republiku¹⁴⁴.

191. Ir acīmredzams, ka nedz attiecībā strīda kriminālprocesa, nedz tā sanācības daļa šajā šķīrējtiesas procesā arī neietilpst LES un LESD piemērošanas jomā. Tiesas sēdē Kipras valdība pārmeta šķīrējtiesai, ka tā esot tai likusi “neizdot un neizpildīt dažus Eiropas apcietināšanas orderus” attiecībā uz dažiem Grieķijas pilsoņiem, pat tad, ja tas bija ar mērķi, lai viņi varētu piedalīties kā liecinieki šķīrējtiesas sēdēs.

192. Tomēr, kā izriet no Kipras Republikas Juridiskā dienesta izdotā ziņojuma presei, lēmums par šādu apcietināšanas orderu izdošanu vai neizdošanu ietilpst dalībvalstu ekskluzīvajā kompetencē. Es nesaskatu, kādā veidā šķīrējtiesas lēmums varēja būt šķērslis Kipras Republikai izpildīt tās pienākumus, kas izriet no Padomes 2002. gada 13. jūnija Pamatlēmuma 2002/584/TI par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm¹⁴⁵, kura mērķis būtībā ir vienas dalībvalsts (šajā gadījumā Kipras Republikas) izdota ordera izpilde citās dalībvalstīs, kā arī personu, uz kurām tas ir vērsti, nodošanas procedūras. Attiecībā uz orderu izpildes apturēšanu šajā pamatlēmumā nav ietverti noteikumi, kas vērsti uz orderu izpildi to izdošanas valstīs. Šajā nozīmē šis jautājums ietilpst arī dalībvalstu ekskluzīvās kompetences jautājumā. Galu galā izrādījās, ka attiecīgā šķīrējtiesa pēc Kipras ģenerālprokurora lūguma atsauc savu nolēmumu, ar kuru attiecīgajiem Grieķijas pilsoņiem šādi lika ierasties Kipras tiesās, kas bija attiecīgo Eiropas apcietināšanas orderu priekšmets¹⁴⁶.

142 Skat. 2015. gada 13. jūlija vēstuli, ko ECB priekšsēdētājs *Mario Draghi* adresēja Eiropas Parlamenta loceklim *Sven Giegold* un kas ir pieejama ECB tīmekļa vietnē https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/150714letter_giegold.en.pdf?1a6b3fcf462edc2c155fec04e0f9d475. Mans izcēlums.

143 Šie pasākumi neietilpst Savienības tiesībās. Skat. spriedumu, 2016. gada 20. septembris, *Mallis u.c./Komisija un ECB* (no C-105/15 P līdz C-109/15 P, EU:C:2016:702).

144 Skat. izskatīšanā esošu šķīrējtiesas procesu *Marfin Investment Group Holdings SA, Alexandros Bakatselos u.c./Kipras Republika (ICSID lieta Nr. ARB/13/27)*. Skat. arī Kipras Republikas Juridiskā dienesta ziņojumu presei, kas ir pieejams tās Preses un informācijas biroja tīmekļa vietnē (<http://www.pio.gov.cy/moi/pio/pio2013.nsf/All/4D30C42F4FB53EB7C225802E00436251?OpenDocument&L=G>).

145 OV 2002, L 190, 1. lpp. Pamatlēmumā ir definēti noziegumi, saistībā ar kuriem Eiropas apcietināšanas orderis var tikt izdots, bet tas nav vērsti uz citiem krimināltiesību nosacījumiem, kuri ir jāievēro šādā procedūrā, kura ietilpst apcietināšanas ordera izdevējas dalībvalsts ekskluzīvā kompetencē.

146 Skat. presē publicētu rakstu “*Bouloutas* un *Foros* ir ieradušies tiesās” laikraksta *Politis* tīmekļa vietnē <https://politis.com.cy/article/parousiastikan-sto-dikastirio-mpouloutas-ke-foros>.

193. Attiecībā uz tiešo nodokļu jomu minētais *BIT* ir piemērojams pilnībā. Tas neattiecas uz LES un LESD, jo tiešie nodokļi ir dalībvalstu kompetencē, lai arī tām ir pienākums to īstenot, ievērojot Savienības tiesības¹⁴⁷. Pamatbrīvību sniegtajā aizsardzībā tiešo nodokļu jomā¹⁴⁸ ir iekļauts tikai atšķirīgas attieksmes aizliegums pret nodokļa maksātājiem, kas atrodas objektīvi salīdzināmās situācijās, vai vienādas attieksmes aizliegums pret nodokļa maksātājiem, kas atrodas atšķirīgās situācijās¹⁴⁹.

194. Tiesas sēdē Komisija atsaucās uz 2014. gada 5. februāra spriedumu *Hervis Sport- és Divatkereskedelmi* (C-385/12, EU:C:2014:47), kaut gan ar šo spriedumu pretēji Komisijas tēzei tiek pierādīts, ka Savienības tiesībās nav sniegta “pilnīga” aizsardzība ieguldījumu jomā¹⁵⁰. Proti, no šī sprieduma 23. un 30. punkta skaidri izriet, ka Savienības tiesībās tiek sniegta aizsardzība tikai pret diskrimināciju jomā, uz kuru attiecas šis spriedums, proti, attiecībā uz tiešajiem nodokļiem.

195. Turklāt atbilstoši Hartas 51. panta 1. punktam tās noteikumi uz dalībvalstīm attiecas vienīgi tad, kad tās īsteno Savienības tiesības. Kā Tiesa ir spriedusi, tā kā uz attiecīgajiem tiešo nodokļu pasākumiem LES vai direktīvām par nodokļiem tiesību normas neattiecas, Hartas tiesību normas tiem nav piemērojamas¹⁵¹.

196. Turpretī aizsardzība, kas ar *BIT* tiek piešķirta ieguldītājiem tiešo nodokļu jomā, ir plašāka nekā Savienības tiesības, jo tā nav vērsta tikai uz diskriminējošu nodokļu režīmu, bet arī uz jebkādu nodokļu uzlikšanu, ar kuru tiek pārkāptas taisnīgas un vienlīdzīgas attieksmes, lielākās labvēlības režīma, pilnīgas un visaptverošas drošības un aizsardzības garantijas, kā arī jebkādu netiešu ekspropriāciju, kas īstenota nodokļa uzlikšanas veidā¹⁵².

197. Piemēram, mazākuma akciju turētājs sabiedrībā, kas ir nodibināta citā dalībvalstī un ir tajā ar tiešo nodokļu starpniecību ekspropriēta¹⁵³, netiek aizsargāts ar LESD garantētajām pamatbrīvībām, jo viņa dalība viņam nesniedz kontroli pār uzņēmumu, uz kuru ir vērsta ekspropriācijas pasākumi, un tāpēc uz viņu neattiecas brīvība veikt uzņēmējdarbību. Turklāt, tā kā nodokļu pasākumi ir vērsti uz vienu sabiedrību, tie ir piemērojami tīri iekšējā situācijā, kas padara LESD noteikumus par kapitāla brīvu apriti nepiemērojamus. Tā kā Savienības tiesību normas nav piemērojamas, Harta un tās 17. pants arī nav piemērojami.

147 Skat. spriedumus, 1995. gada 14. februāris, *Schumacker* (C-279/93, EU:C:1995:31, 21. punkts), 2006. gada 12. decembris, *Test Claimants in Class IV of the ACT Group Litigation* (C-374/04, EU:C:2006:773, 36. punkts), un 2012. gada 10. maijs, *Santander Asset Management SGIC* u.c. (no C-338/11 līdz C-347/11, EU:C:2012:286, 14. punkts).

148 Atskaitot retus gadījumus, kuros tas ir paredzēts LESD (LESD 110.–112. pants) vai kuros Savienība to ir legalizējusi. Minēšu kā piemērus tādas direktīvas kā Padomes Direktīva 2003/49, Direktīva 2009/133, Padomes 2011. gada 15. februāra Direktīva 2011/16/ES par administratīvu sadarbību nodokļu jomā un ar ko atceļ Direktīvu 77/799/EEK (OV 2011, L 64, 1. lpp.), Direktīva 2011/96 un 2015. gada 10. novembra Padomes Direktīva (ES) 2015/2060, ar ko atceļ Direktīvu 2003/48/EK par tādu ienākumu aplikšanu ar nodokļiem, kas gūti kā procentu maksājumi par uzkrājumiem (OV 2015, L 301, 1. lpp.). Šajā ziņā skat. ģenerālvokātes J. Kokotes [*J. Kokott*] secinājumus lietā *C* (C-122/15, EU:C:2016:65, 42.–50. punkts). Nekas neliegtu Savienības un/vai dalībvalstu iestādēm saskaņā ar to pilnvaru sadalījumu attiecīgajās nozarēs ieviest atsevišķas atbilstošas tiesību normas ieguldījumu aizsardzībai visā Savienības teritorijā, ar ko tiktu aizstāti *BIT*.

149 Šajā ziņā skat. spriedumus, 1995. gada 14. novembris, *Svensson un Gustavsson* (C-484/93, EU:C:1995:379, 12.–19. punkts), 2014. gada 1. aprīlis, *Felixstowe Dock and Railway Company* u.c. (C-80/12, EU:C:2014:200, 20., 21. un 25. punkts), 2014. gada 17. jūlijs, *Nordea Bank Danmark* (C-48/13, EU:C:2014:2087, 19. un 24. punkts), 2015. gada 3. februāris, Komisija/Apvienotā Karaliste (C-172/13, EU:C:2015:50, 21. un 24. punkts), un 2016. gada 24. novembris, *SECIL* (C-464/14, EU:C:2016:896, 54. punkts).

150 Atsaukdamās uz šo tiešo nodokļu jomas spriedumu, lai pierādītu pilnīgas aizsardzības pastāvēšanu ieguldījumu jomā Savienības tiesībās, komisija nonāk pretrunā pati ar sevi, jo tajā pašā laikā tā uzskata, ka 2005. gada 5. jūlija spriedums *D.* (C-376/03, EU:C:2005:424), kurš arī attiecas uz LESD aizliegtu diskrimināciju tiešo nodokļu jomā, nav atbilstošs, lai izvērtētu minētā *BIT* 8. panta atbilstību LESD 18. pantam, jo tiešie nodokļi ietilpst dalībvalstu kompetencē. Skat. šo secinājumu 78. punktu.

151 Skat. spriedumu, 2016. gada 2. jūnijs, *C* (C-122/15, EU:C:2016:391, 28. un 29. punkts), un rīkojumu, 2015. gada 15. aprīlis, *Burzio* (C-497/14, EU:C:2015:251, 26.–33. punkts).

152 Skat. 2010. gada 26. oktobra nolēmumu par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu *Achmea BV* (agrāk *Eureko BV*)/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2008-13), 251. punkts. Attiecībā uz ekspropriācijas gadījumu skat. 2002. gada 16. decembra nolēmumu *Marvin Feldman*/Meksikas Savienotās Valstis (*ICSID* lieta Nr. ARB(AF)/99/1), 101.–107. punkts, 2006. gada 3. februāra nolēmumu *EnCana Corporation*/Ekvadoras Republika (*UNCITRAL*), 173. un 177. punkts, un 2012. gada 5. oktobra nolēmumu *Occidental Petroleum Corporation* un *Occidental Exploration and Production Company*/Ekvadoras Republika (*ICSID* lieta Nr. ARB/06/11), 455. punkts.

153 Detalizētāk attiecībā uz aizsardzības pret prettiesiskām ekspropriācijām salīdzinājumu starp *BIT* un LES un LESD skat. šo secinājumu 217.–226. punktu.

198. Turpretī, tā kā mazākuma dalība ir tiešs ieguldījums minētā *BIT* izpratnē, mazākuma akciju turētājs varētu pilnībā izmantot 5. pantu, kurā ir aizliegta prettiesiska ekspropriācija¹⁵⁴.

2) “*BIT*” tiesību normas, kurām līdzvērtīgu nav Savienības tiesībās un kuras nav ar tām nesaderīgas

199. Vairākām minētā *BIT* tiesību normām nav līdzvērtīgu Savienības tiesībās. Runa ir par lielākās labvēlības režīma klauzulu, līgumsaistību ievērošanas klauzulu, *sunset* klauzulu, kā arī par IVSI mehānismu.

i) *Lielākās labvēlības režīma klauzula*

200. Minētā *BIT* 3. panta 2. punktā ir iedibināts princips, saskaņā ar kuru katra līgumslēdzēja puse piešķir otras puses ieguldītāju ieguldījumiem pilnīgu un visaptverošu aizsardzību un drošību, kas jebkurā gadījumā nedrīkst būt mazāka par to, kas piešķirta vai nu pašas ieguldītāju ieguldījumiem, vai jebkuras citas valsts ieguldījumiem, atkarībā no tā, kas ir labvēlīgāk attiecīgajam ieguldītājam.

201. Lai gan Savienības tiesībās tiek atzīts valsts režīma princips¹⁵⁵, tajās nav ietverta lielākās labvēlības režīma klauzula, ar ko dalībvalsts pilsoņiem tiek ļauts citā dalībvalstī izmantot attieksmi, ko šī pēdējā minētā sniedz trešās dalībvalsts pilsoņiem uz divpusēja nolīguma pamata¹⁵⁶.

ii) *Līgumsaistību ievērošanas klauzula, tā sauktā “umbrella clause”*

202. Minētā *BIT* 3. panta 5. punkta līgumattiecību ievērošanas klauzulas – tā sauktās “*umbrella clause*” – sekas ir valsts līgumattiecību, kuras tā ir uzņēmusies attiecībā uz ieguldītāju, pārkāpumu pārveidot par *BIT* pārkāpumu. Nekā līdzvērtīga nav Savienības tiesībās, ar ko līgumsaistību pārkāpums tiktu pārveidots LES un LESD pārkāpumā.

iii) *“Sunset” klauzula*

203. Pretēji *BIT* 13. panta 3. punktam LES un LESD nav ietverta *sunset* klauzula. Tieši otrādi, LES 50. panta 3. punktā ir paredzēts, ka “līgumi attiecīgai valstij vairs nav saistoši no dienas, kad stājas spēkā izstāšanās līgums, vai, ja tāds nav noslēgts, divus gadus pēc 2. punktā minētā paziņojuma”, ja vien šis termiņš netiek pagarināts. Tādējādi Savienības pilsoņiem nekavējoties izbeidzas Savienības tiesībās piešķirtā aizsardzība viņu saimnieciskajām darbībām dalībvalstī, kura izlemj izstāties no Savienības, pat ja viņu ieguldījumi ir tikuši veikti laikposmā, kad Līgumi šajā dalībvalstī bija spēkā un *vice versa*.

iv) *Starptautiskas šķirējtiesas piesaistīšana kā IVSI mehānisms*

204. Minētā *BIT* 8. pantā ir ietverts Nīderlandes Karalistes un Slovākijas Republikas pastāvīgais piedāvājums (*standing offer*) otras līgumslēdzējas puses ieguldītājiem nodot starptautiskai šķirējtiesai jebkādu strīdu saistībā ar viņu ieguldījumiem atbilstoši *UNCITRAL* šķirējtiesas noteikumiem, un *CCS* šķirējtiesas institūts rīkojas kā iestāde, kurai ir iecelšanas pilnvaras.

154 Šajā ziņā skat. 2012. gada 20. jūlija nolēmumu *Quasar de Valores SICAV SA u.c./Krievijas Federācija* (*CCS* lieta Nr. 24/2007) un 2010. gada 12. septembra galīgo nolēmumu *RosInvestCo UK Ltd/Krievijas Federācija* (*SCC* lieta Nr. V 079/2005) Zviedrijas tiesas atcēla citu iemeslu dēļ.

155 Skat., piemēram, spriedumu 1999. gada 21. septembris, *Saint-Gobain ZN* (C-307/97, EU:C:1999:438, 59. punkts).

156 Skat. šo secinājumu 66.–72. punktu.

205. Kā norādījusi šķirētiesa, kurai ir lūgta attiecīgā strīdu izšķiršana pamatlietā, tiesības celt prasību starptautiskā šķirētīesā nevar tikt vienkārši pielīdzinātas prasībai celšanai parastās valsts tiesās¹⁵⁷, zinot, ka LES un LESD (tāpat kā dalībvalstu tiesībās) netiek iedibināts IVSI mehānismam līdzvērtīgs tiesību aizsardzības līdzeklis. Lai gan LES 19. panta 1. punkta otrajā daļā dalībvalstīm ir paredzēts pienākums nodrošināt tiesību aizsardzības līdzekļus, kas ir nepieciešami tiesiskās aizsardzības nodrošināšanai jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības, LES un LESD nav radīti tiesību aizsardzības līdzekļi, kas ļautu privātpersonām tiešā veidā Tiesā iesūdzēt dalībvalstis¹⁵⁸. Turklāt minētā *BIT* piemērošanas joma ir plašāka nekā LES un LESD piemērošanas joma un tātad tā attiecas arī uz gadījumiem, kad nav konstatējami pienākumi, kas izriet no LES 19. panta 1. punkta otrās daļas.

206. Turklāt šķirētīesas ir vispiemērotākās tiesas ieguldītāju un valstu strīdu izšķiršanai uz *BIT* pamata, jo valsts tiesas ieguldītājiem bieži izvērza nosacījumus, lai atsauktos iespējas uz starptautiskajām tiesībām, kurus faktiski nav iespējams izpildīt¹⁵⁹, kā arī termiņus, kas ir grūti savienojami ar darījumu dzīvi un summām, kas tiek noteiktas.

207. Tādējādi, ja kā IVSI metode netiktu paredzēta vēršanās starptautiskā šķirētīesā, minētajam *BIT* tiktu atņemta jebkāda lietderīgā iedarbība. Šajā ziņā šajā tiesvedībā iestājušās dalībvalstis, kā arī Komisija nav devušas nevienu piemēru par ieguldītāju, kurš būtu cēlis prasību valsts tiesās uz agrāko *BIT* pamata, kuros tāpat kā Vācijas un Grieķijas un Vācijas un Portugāles *BIT* nebija ietverts IVSI mehānisms.

208. Tātad nav pārsteidzoši, ka ieguldītāju tiesības vērsties starptautiskā šķirētīesā starptautiskās tiesībās tiek atzītas par visbūtiskāko *BIT* noteikumu, jo, neraugoties uz tā procesuālo saturu, tas arī pats par sevi ir garantija, ar kuru tiek veicināti un aizsargāti ieguldījumi¹⁶⁰.

209. Tiesa apstiprināja šo vērtējumu, 2017. gada 16. maija atzinuma 2/15 (Brīvās tirdzniecības nolīgums ar Singapūru) (EU:C:2017:376) 292. punktā atzīstot, ka IVSI mehānismiem “nevar būt tīri papildinošs raksturs”.

157 Skat. 2010. gada 26. oktobra nolēmumu par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu *Achmea BV* (agrāk *Eureko BV*)/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2008-13), 264. punkts. Šajā ziņā skat. arī 2017. gada 22. februāra nolēmumu *WNC Factoring Ltd*/Čehijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2014-34), 300. punkts.

158 Skat. 2007. gada 27. marta daļējo nolēmumu *Eastern Sugar BV*/Čehijas Republika (*UNCITRAL*) (*CCS* lieta Nr. 088/2004), 180. punkts, 2007. gada 6. jūnija nolēmumu par kompetenci *Rupert Joseph Binder*/Čehijas Republika (*UNCITRAL*), 40. punkts, 2010. gada 30. aprīļa nolēmumu par kompetenci *Jan Oostergetel & Theodora Laurentiu*/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*), 77. punkts; 2017. gada 22. februāra nolēmumu *WNC Factoring Ltd*/Čehijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2014-34), 299. punkts; 2017. gada 10. marta galīgo nolēmumu *Anglia Auto Accessories Limited*/Čehijas Republika (*CCS* lieta V 2014/181), 116. punkts, 2017. gada 10. marta galīgo nolēmumu *I. P. Busta* un *J. P. Busta*/Čehijas Republika (*CCS* lieta V 2015/014), 116. punkts.

159 Skat. tostarp *Conseil d'État* [Valsts Padomes] (Francija) 2007. gada 21. decembra spriedumu Nr. 280264, kura sprieda, ka Alžīrā 1993. gada 13. februārī parakstītā Francijas Republikas valdības un Alžīrijas Tautas Demokrātiskās Republikas valdības nolīguma par ieguldījumu abpusēju veicināšanu un aizsardzību 3. panta noteikumos pienākumi tiek noteikti tikai abām ligumslēdzējām valstīm un ka tādējādi privātpersonas uz tiem nevar atsaukties. Var vilkt paralēli ar Savienības tiesību aktu spēkā esamības saskaņā ar starptautiskajām tiesībām pārbaudi. Šajā ziņā skat. spriedumu, 2011. gada 21. decembris, *Air Transport Association of America* u.c. (C-366/10, EU:C:2011:864).

160 Skat. 2000. gada 25. janvāra nolēmumu par iebildēm par kompetences neesamību *Emilio Agustín Maffezini*/Spānijas Karaliste (*ICSID* lieta Nr. ARB/97/7), 54. un 55. punkts; šķirētīesas 2005. gada 17. jūnija nolēmumu par iebildēm par kompetences neesamību *Gas Natural SDG SA* /Argentīnas Republika (*ICSID* lieta Nr. ARB/03/10), 31. punkts; 2006. gada 16. maija nolēmumu par kompetenci *Suez, Sociedad General de Aguas de Barcelona SA* un *InterAguas Servicios Integrales del Agua SA*/Argentīnas Republika (*ICSID* lieta Nr. ARB/03/17), 60. punkts; 2007. gada 27. marta daļējo nolēmumu *Eastern Sugar BV*/Čehijas Republika (*UNCITRAL*) (*CCS* lieta Nr. 088/2004), 165. un 166. punkts; 2007. gada 6. jūnija nolēmumu par kompetenci *Rupert Joseph Binder*/Čehijas Republika (*UNCITRAL*), 65. punkts; 2010. gada 30. aprīļa nolēmumu par kompetenci *Jan Oostergetel & Theodora Laurentiu*/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*), 77. un 78. punkts; 2010. gada 26. oktobra nolēmumu par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu *Achmea BV* (agrāk *Eureko BV*)/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2008-13), 264. punkts; 2017. gada 22. februāra nolēmumu *WNC Factoring Ltd*/Čehijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2014-34), 300. punkts; 2017. gada 10. marta galīgo nolēmumu *Anglia Auto Accessories Limited*/Čehijas Republika (*CCS* lieta V 2014/181), 116. punkts; 2017. gada 10. marta galīgo nolēmumu *I. P. Busta* un *J. P. Busta*/Čehijas Republika (*CCS* lieta V 2015/014), 116. punkts.

3) “BIT” citu noteikumu pārklāšanās ar LES un LESD tiesību normām ir tikai daļēja

210. Attiecībā uz citiem materiāltiesiskās aizsardzības noteikumiem, proti, pilnīgu un visaptverošu aizsardzību un drošību, taisnīgu un vienlīdzīgu attieksmi pret ieguldījumiem, kā arī prettiesisku ekspropriāciju aizliegumu, ir jāuzsver, ka to pārklāšanās ar Savienības tiesībām ir tikai daļēja, tomēr neizraisot nesaderību ar tām. Tieši otrādi, tāpat kā ar pamatbrīvībām, arī ar šīm normām tiek veicināta kapitāla aprite starp dalībvalstīm. Tās ir *a priori* saderīgas ar iekšējo tirgu.

i) Ieguldījumu pilnīga un visaptveroša aizsardzība un drošība

211. Ar šo normu valstij tiek paredzēts pozitīvs pienākums veikt pasākumus ieguldījumu aizsardzībai, kas ietver arī ieguldītāja un viņa ieguldījuma fizisku aizsardzību pret vardarbīgu rīcību no privātpersonu¹⁶¹ vai no valsts iestāžu puses¹⁶², kā arī juridiska aizsardzība¹⁶³ ieguldītājam un viņa ieguldījumam¹⁶⁴.

212. Savienības tiesībās nav tieši līdzvērtīgas normas¹⁶⁵. Protams, pamatbrīvības var piemērot tajos pašos faktiskajos apstākļos kā pilnīgas un visaptverošas aizsardzības un drošības garantiju, jo tām ir tieša vertikāla un horizontāla iedarbība¹⁶⁶. Tomēr saturs atšķiras, ja runa ir par ieguldītāja fizisku aizsardzību vai juridisku aizsardzību, kurā ir iekļauts valsts pienākums nodrošināt, lai ieguldījumu, par kuriem panākta vienošanās ar ārvalstu ieguldītājiem, aizsardzības un drošības līmenis netiktu likvidēts vai samazināts, neatkarīgi no tā, vai tas notiktu tās tiesību aktu grozījumu dēļ vai tās administrācijas rīcības dēļ¹⁶⁷. Savienības tiesībās nepastāv nekas līdzvērtīgi specifisks.

161 Skat., piemēram, 2000. gada 8. decembra nolēmumu *Wena Hotels Ltd/Ēģiptes Arābu Republika (ICSID lieta Nr. ARB/98/4)*, 84. punkts, un 2003. gada 29. maija nolēmumu *Técnicas Medioambientales TECMED SA/Meksikas Savienotās Valstis (ICSID lieta Nr. ARB(AF)/00/2)*, 175.–177. punkts.

162 Skat., piemēram, 2008. gada 24. jūlija nolēmumu *Bewater Gauff (Tanzania) Ltd/Tanzānijas Apvienotā Republika (ICSID lieta Nr. ARB/05/22)*, 730. punkts, un 2005. gada 19. augusta daļējo nolēmumu *Eureko BV/Polijas Republika (šķirējtiesa ad hoc)*, 236. un 237. punkts.

163 Skat. 2001. gada 13. septembra daļējo nolēmumu *CME Czech Republic BV/Čehijas Republika (UNCITRAL)*, 613. punkts, un 2007. gada 20. augusta nolēmumu *Compañía de Aguas del Aconquija SA un Vivendi Universal SA/Argentīnas Republika (ICSID lieta Nr. ARB/97/3)*, 7.4.15. un 7.4.16. punkts.

164 Pilnīgākam vērtējumam skat. Schreuer, C., Full Protection and Security, 2010, *Journal of International Dispute Settlement*, 1. lpp.

165 Skat. 2010. gada 26. oktobra nolēmumu par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu *Achmea BV (agrāk Eureko BV)/Slovākijas Republika (UNCITRAL) (CPA lieta Nr. 2008-13)*, 260. punkts.

166 Skat., piemēram, spriedumu, 2007. gada 11. decembris, *International Transport Workers' Federation un Finnish Seamen's Union (C-438/05, EU:C:2007:772, 56.–59., 62. un 66. punkts)*. Tas pats attiecas uz regulām, bet neattiecas uz direktīvām.

167 Skat. 2006. gada 17. marta daļējo nolēmumu *Saluka Investments BV/Čehijas Republika (UNCITRAL) (CPA lieta Nr. 2001-04)*, 484. punkts.

ii) Taisnīga un vienlīdzīga attieksme pret ieguldījumiem

213. Taisnīga un vienlīdzīga attieksme pret ieguldījumiem ir plašs jēdziens, kas ietver tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu tiesā un labticības, nediskriminācijas¹⁶⁸ un samērīguma¹⁶⁹ pamatgarantijas, kā arī pārredzamības jēdzienu, pārprotamības un patvaļas neesamības jēdzienu, tiesiskās paļāvības aizsardzības, kā arī aizsardzības pret spaidiem un iebiedēšanu jēdzienu¹⁷⁰. Visbeidzot ar taisnīgas un vienlīdzīgas attieksmes jēdzienu ieguldītājs tiek aizsargāts, ja spriest tiesu¹⁷¹ atsaka valsts tiesas¹⁷².

214. Acīmredzami ir saskares punkti ar vairākiem Savienības tiesību principiem, kā nediskriminācijas, samērīguma un tiesiskās paļāvības aizsardzības princips, kā arī tiesības uz labu pārvaldību, tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un uz taisnīgu tiesu.

215. Tomēr šīs Savienības tiesību normas, pat skatot tās kopā, nenozīmē, ka Savienības tiesībās būtu atrodams taisnīgas un vienlīdzīgas attieksmes princips pats par sevi. Piemēram, kā jau ir ticis spriests vairākos šķīrējtiesas procesos, attieksme var būt netaisnīga un nevienlīdzīga pat tad, ja ir vērsta uz visiem saimnieciskās darbības subjektiem, neatkarīgi no viņu pilsonības vai citām atšķirīgajām iezīmēm¹⁷³, kā, piemēram, vienotas likmes nodoklis visām sabiedrībām. Jāuzsver, ka attiecīgā šķīrējtiesas procesa laikā pamatlietā Slovākijas Republika piekrita, ka šāds nodoklis varētu būt pretrunā taisnīgai un vienlīdzīgai attieksmei, kāda ir prasīta *BIT*, kaut gan tā nebūtu nesaderīga ar Savienības tiesībām¹⁷⁴.

216. Otrs piemērs ir aizsardzība pret atteikumu spriest tiesu, kurā ietilpst arī gadījums, kad valsts tiesības nepārprotamā un ļaunprātīgā veidā tiek piemērotas nepareizi. Savienības tiesībās netiek piedāvāta salīdzināma aizsardzība, jo Savienības tiesu kompetencē nav interpretēt valsts tiesības.

168 Diskriminācijas jēdziens starptautiskajās ieguldījumu tiesībās ir pielīdzināts šim jēdzienam Savienības tiesībās, ciktāl tas ir vērsts uz nelabvēlīgu attieksmi pret ieguldītāju, kas nevar tikt saprātīgi pamatota. Šajā ziņā skat. 1989. gada 17. marta spriedumu *Elettronica Sicula SpA (ELSI)*, Starptautiskā Tiesa, Krājums 1989, 15. lpp., 122. punkts, 2006. gada 17. marta daļējo nolēmumu *Saluka Investments BV/Čehijas Republika (UNCITRAL)* (CPA lieta Nr. 2001-04), 460. punkts, un 2008. gada 24. jūlija nolēmumu *Biwater Gauff (Tanzania) Ltd/Tanzānijas Apvienotā Republika (ICSID lieta Nr. ARB/05/22)*, 695. punkts.

169 Skat. 2004. gada 25. maija nolēmumu *MTD Equity Sdn. Bhd. un MTD Chile SA/Čīles Republika (ICSID lieta Nr. ARB/01/7)*, 109. punkts, 2006. gada 17. marta daļējo nolēmumu *Saluka Investments BV/Čehijas Republika (UNCITRAL)* (CPA lieta Nr. 2001-04), 303. un 460. punkts, 2008. gada 27. augusta nolēmumu *Plama Consortium Limited/Bulgārijas Republika (ICSID lieta Nr. ARB/03/24)*, 184. punkts, un 2009. gada 8. oktobra nolēmumu *EDF (Services) Limited/Rumānija (ICSID lieta Nr. ARB/05/13)*, 303. punkts.

170 Skat. 2003. gada 29. maija nolēmumu *Técnicas Medioambientales TECMED SA/Meksikas Savienotās Valstis (ICSID lieta Nr. ARB(AF)/00/2)*, 154. punkts, 2009. gada 1. jūnija nolēmumu *Waguih Elie George Siag un Clorinda Vecchi/Ēģiptes Arābu Republika (ICSID lieta Nr. ARB/05/15)*, 450. punkts, 2008. gada 29. jūlija nolēmumu *Rumeli Telekom AS un Telsim Mobil Telekomunikasyon Hizmetleri AS/Kazahstānas Republika (ICSID lieta Nr. ARB/05/16)*, 609. punkts. Šajā ziņā skat. arī Dolzer, M., un Schreuer, C., *Principles of International Investment Law*, Oxford University Press, 2008, 133.–149. lpp.; Yannaca-Small, K., Fair and equitable Treatment Standard publicēts: Yannaca-Small, K., (izd.), *Arbitration under International Investment Agreements – A Guide to the Key Issues*, Oxford University Press, 2010, 385. un 393.–410. lpp. Skat. arī 2017. gada 16. maija atzinumu 2/15 (Brīvās tirdzniecības nolīgums ar Singapūru) (EU:C:2017:376, 89. punkts).

171 Jēdzienā “atteikums spriest tiesu” starptautiskajās tiesībās ir ietverts valsts pienākums nepieļaut vispārzināmi netaisnīgu tiesvedību. Šajā ziņā skat. Paulsson, J., *Denial of Justice in International Law*, Cambridge University Press, 2005, 67. lpp. Šis pienākums ir pārkāpts, ja, piemēram, valsts tiesas atsaka izskatīt lietu, ja tās izskatīšanu nesaprātīgi novilcina, ja tiesvedība tiek īstenota acīmredzami nepiemēroti vai ja valsts tiesības nepārprotamā un ļaunprātīgā veidā tiek piemērotas nepareizi. Skat. 1999. gada 1. novembra nolēmumu *Robert Azinian u.c./Meksikas Savienotās Valstis (ICSID lieta Nr. ARB(AF)/97/2)*, 102. un 103. punkts.

172 Skat. 2008. gada 29. jūlija nolēmumu *Rumeli Telekom AS un Telsim Mobil Telekomunikasyon Hizmetleri AS/Kazahstānas Republika (ICSID lieta Nr. ARB/05/16)*, 651. punkts, un 2008. gada 8. maija nolēmumu *Victor Pey Casado un President Allende Foundation/Čīles Republika (ICSID lieta Nr. ARB/98/2)*, 653.–657. lpp. Šajā ziņā skat. arī McLachlan, C., Shore, L., un Weiniger, M., *International Investment Arbitration – Substantive Principles*, Oxford University Press, 2007, 227. lpp.

173 Skat. 2000. gada 13. novembra daļējo nolēmumu *SD Myers Inc./Kanāda (UNCITRAL)*, 259. punkts, 2006. gada 3. oktobra nolēmumu par atbildību *LG&E Energy Corp., LG&E Capital Corp., un LG&E International, Inc/Argentīnas Republika (ICSID lieta Nr. ARB/02/1)*, 162. punkts, un 2010. gada 26. oktobra nolēmumu par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu *Achmea BV (agrāk Eureko BV)/Slovākijas Republika (UNCITRAL)* (CPA lieta Nr. 2008-13), 250. un 251. punkts.

174 Skat. 2010. gada 26. oktobra nolēmumu par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu *Achmea BV (agrāk Eureko BV)/Slovākijas Republika (UNCITRAL)* (CPA lieta Nr. 2008-13), 119. un 251. punkts.

iii) *Prettiesisku ekspropriāciju aizliegums*

217. Atbilstoši minētā *BIT* 5. pantam ekspropriācija ir tiesiska tikai tad, ja tā ir pamatota ar vispārējām interesēm, tajā tiek ievērota noteiktā tiesiskā procedūra, tā nav diskriminējoša un to papildina taisnīgas kompensācijas izmaksas nodrošināšana.

218. Acīmredzama ir pārklāšanās ar īpašumtiesībām, kas ir garantētas Hartas 17. panta 1. punktā¹⁷⁵. Saskaņā ar šo tiesību normu “nevienam nedrīkst atņemt īpašumu, ja vien tas nav jādara sabiedrības interesēs, kā arī gadījumos un apstākļos, kuri ir paredzēti tiesību aktos, ar noteikumu, ka par zaudējumiem laikus izmaksā taisnīgu kompensāciju”.

219. Tomēr šī pārklāšanās ir tikai daļēja, jo aizsardzība pret ekspropriāciju, kas piešķirta ar *BIT*, ir vismaz divos aspektos plašāka par to, kas ir paredzēta Savienības tiesībās.

220. Pirmkārt, atbilstoši Hartas 51. panta 1. punktam tās 17. pants attiecas uz dalībvalstīm tikai tad, ja tās īsteno Savienības tiesību aktus. Tātad tās piemērošana citos gadījumos ir izslēgta. Tātad, lai gan Komisija tiesas sēdē atsaucās uz izskatīšanā esošajām apvienotajām lietām *SEGRO* un *Horváth* (C-52/16 un C-113/16) kā uz tādu lietu piemēru, kurās Savienības tiesībās ir piešķirta aizsardzība pret ekspropriācijām, šī aizsardzība ne tuvu nav pilnīga, jo tā nekad netiek piemērota autonomi¹⁷⁶. Turpretī prettiesisku ekspropriāciju aizliegums minētā *BIT* 5. pantā ir autonomas un valstij saistošs bez ierobežojumiem.

221. Otrkārt, ar *BIT* tiek piešķirta aizsardzība ne tikai pret tiešām ekspropriācijām¹⁷⁷, bet arī pret netiešām ekspropriācijām, kas veiktas, pieņemot attiecīgu tiesisko regulējumu, un tā sauktajām “apslēptajām” ekspropriācijām (*creeping expropriations*)¹⁷⁸.

222. Jēdziens “netieša ekspropriācija” ir vairāk izplūdis, un tajā ir ietverti pasākumi, kas ietver iejaukšanos īpašumtiesībās un labuma gūšanā no ieguldījuma, bez atsavināšanas. Šķīrējtiesas ir iedibinājušas vairākus kritērijus netiešas ekspropriācijas nošķiršanai no parastas valsts reglamentējošo pilnvaru izmantošanas, proti, iejaukšanās pakāpe īpašumtiesībās, attiecīgo valsts pasākumu mērķis un konteksts un ar šiem pasākumiem radītais kaitējums saprātīgām cerībām attiecībā uz ieguldījuma ekonomisko ienesīgumu¹⁷⁹.

223. Tas pats attiecas uz tā sauktajām “apslēptajām” ekspropriācijām, tātad netiešām ekspropriācijām, kuras notiek progresīvi un kuras izpaužas kā pasākumu virkne, no kuriem neviens pats par sevi nav ekspropriācija, bet kuru kumulatīvais rezultāts ieguldījuma vērtības iznīcināšana¹⁸⁰.

175 Skat. 2010. gada 26. oktobra nolēmumu par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu *Achmea BV* (agrāk *Eureko BV*)/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2008-13), 261. punkts.

176 Skat. ģenerālvokāta H. Saugmandsgora Ēes [*H. Saugmandsgaard Oe*] secinājumus apvienotajās lietās *SEGRO* un *Horváth* (C-52/16 un C-113/16, EU:C:2017:410, 121. punkts), kuros viņš ierosina neatbildēt uz prejudiciālajiem jautājumiem par Hartas 17. pantu, tāpēc ka “iespējamo [ši panta] pārkāpumu nevar skatīt, to nesaistot ar jautājumu par aprites brīvību neievērošanu”. Šajā ziņā skat. arī spriedumu, 2016. gada 21. decembris, *AGET Iraklis* (C-201/15, EU:C:2016:972, 65. punkts).

177 Ar tiešu ekspropriāciju saprot nacionalizācijas pasākumus vai atsavināšanu formālas īpašumtiesību pārejas ceļā vai fizisku konfiskāciju.

178 Skat. 2010. gada 26. oktobra nolēmumu par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu *Achmea BV* (agrāk *Eureko BV*)/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2008-13), 261. punkts. Šajā ziņā skat. arī spriedumu, 2011. gada 15. septembris, Komisija/Slovākija (C-264/09, EU:C:2011:580, 47.–50. punkts), kurā Tiesa sprieda, ka Slovākijas Republikas veiktā līguma laušana, ko tā bija noslēgusi ar Šveices ieguldītāju, kas bija jālauz, lai tā izpildītu savus no Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. jūnija Direktīvas 2003/54/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un par Direktīvas 96/92/EK atcelšanu (OV 2003, L 176, 37. lpp.) izrietošos pienākumus, varēja būt ekspropriācija Šveices un Slovākijas *BIT* 6. panta izpratnē.

179 Šajā ziņā skat. atbilstīgās starptautiskās judikatūras kopsavilkumu, kas ir pieejams Yannaca-Small, K., “Indirect expropriation” and the “Right to Regulate” in International Investment Law, *OECD Working Papers on International Investment 2004/04*, 10.–20. lpp.

180 Skat., piemēram, 2003. gada 29. maija nolēmumu *Técnicas Medioambientales TECMED SA*/Meksikas Savienotās Valstis (*ICSID* lieta Nr. ARB(AF)/00/2), 114. punkts, un 2003. gada 16. septembra nolēmumu *Generation Ukraine Inc./Ukraina* (*ICSID* lieta Nr. ARB/00/9), 20.22. punkts.

224. Tiesas judikatūra no Hartas 17. panta skatpunkta nav tik izstrādāta. Tātad nav nemaz skaidrs, vai tā aizsargā ieguldītājus pret netiešām ekspropriācijām veidā, kas ir salīdzināms ar *BIT*.

225. Treškārt, Hartas 17. pantā ir paredzēta tikai taisnīga kompensācija, kamēr minētā *BIT* 5. panta c) punktā ir paredzēts, ka kompensācijai ir jāatspoguļo ieguldījuma *faktiskā* vērtība.

226. Visbeidzot, Komisija kā piemēru nemin nevienu Tiesas izskatītu lietu vai nu par prasību atcelt tiesību aktu, vai par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, kurā kāds ieguldītājs būtu īstenojis savas tiesības uz īpašumu, vērsoties pret prettiesisku sava ieguldījuma ekspropriāciju¹⁸¹.

227. Turklāt Komisija vispār nepaskaidro, kādā ziņā prettiesisku ekspropriāciju aizliegums ir nesaderīgs ar LES un LESD.

228. No iepriekš izklāstītā izriet, ka minētā *BIT* piemērošanas joma ir plašāka nekā LES un LESD piemērošanas joma un ka tajā iedibinātās ieguldījumu aizsardzības garantijas atšķiras no tām, kas ir paredzētas Savienības tiesībās, taču nav ar tām nesaderīgas. Šī iemesla dēļ strīds starp Nīderlandes ieguldītāju un Slovākijas Republiku, uz kuru attiecas *BIT*, nav strīds, kas saistīts ar LES un LESD interpretāciju un piemērošanu.

3. Vai Nīderlandes un Čehoslovākijas “BIT”, ņemot vērā tā mērķi, sekas ir apdraudējums LES un LESD noteiktajai kompetenču kārtībai un attiecīgi – Savienības tiesu sistēmas autonomijai?

229. Ja Tiesa lemtu, ka tāds strīds kā pamatlietā starp *Achmea* un Slovākijas Republiku nav strīds, kas saistīts ar Līgumu interpretāciju un piemērošanu, uz ko ir vērsts LESD 344. pants, vēl ir jāpārbauda, vai Nīderlandes un Čehoslovākijas *BIT* 8. pantu netiek kaitēts Līgumos noteiktajai kompetenču kārtībai un Savienības tiesu sistēmas autonomijai¹⁸².

230. Vispirms atgādināšu būtiskos principus, kurus Tiesa šajā jautājumā ir noteikusi 2011. gada 8. marta atzinuma 1/09 (Nolīgums par vienotas sistēmas izveidi strīdu izskatīšanai patentu jomā) (EU:C:2011:123) 65.–70. punktā un 2014. gada 18. decembra atzinuma 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454) 157.–176. punktā.

231. Nav strīda, ka Savienības dibināšanas Līgumos ir ietverta jauna tiesību sistēma, kurai ir savas iestādes, kurai par labu valstis arvien plašākās nozarēs samazina savas suverēnās tiesības un kuras subjekti ir ne tikai dalībvalstis, bet arī to pilsoņi, tā kā Savienības tiesībām ir raksturīgs pārākums pār dalībvalstu tiesībām, kā arī to pilsoņiem un pašām dalībvalstīm piemērojamo tiesību virknei ir raksturīga tieša iedarbība¹⁸³.

181 Tiesas sēdē Kipras valdība atsauca uz 2016. gada 20. septembra sprieduma *Ledra Advertising u.c./Komisija un ECB* (no C-8/15 P līdz C-10/15 P, EU:C:2016:701) 62.–76. punktu, kurā Tiesa lēma tikai par jautājumu, vai, parakstīdama saprašanās memorandu ESM vārdā, Komisija ir pārkāpusi prasītāju īpašumtiesības, kas garantētas Hartas 17. panta 1. punktā. Jautājums par to, vai Kipras Republika ir izdarījusi šo tiesību pārkāpumu, netika izskatīts, jo Harta katrā ziņā nav piemērojama dalībvalstīm ārpus Savienības tiesību piemērošanas robežām (skat. šī sprieduma 67. punktu).

182 Skat. 2011. gada 8. marta atzinumu 1/09 (Nolīgums par vienotas sistēmas izveidi strīdu izskatīšanai patentu jomā) (EU:C:2011:123, 63.–89. punkts), 2014. gada 18. decembra atzinumu 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454, 183. punkts) un 2017. gada 16. maija atzinumu 2/15 (Brīvās tirdzniecības nolīgums ar Singapūru) (EU:C:2017:376, 301. punkts).

183 Šajā ziņā skat. spriedumus, 1963. gada 5. februāris, *van Gend & Loos* (26/62, EU:C:1963:1, 12. lpp.), 1964. gada 15. jūlijs, *Costa* (6/64, EU:C:1964:66, 593. lpp.), 1970. gada 17. decembris, *Internationale Handelsgesellschaft* (11/70, EU:C:1970:114, 3. punkts), 1991. gada 14. decembra atzinumu 1/91 (EEZ līgums – I) (EU:C:1991:490, 21. punkts), un 2011. gada 8. marta atzinumu 1/09 (Nolīgums par vienotas sistēmas izveidi strīdu izskatīšanai patentu jomā) (EU:C:2011:123, 65. punkts), spriedumu, 2013. gada 26. februāris, *Melloni* (C-399/11, EU:C:2013:107, 59. punkts), kā arī 2014. gada 18. decembra atzinumu 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454, 166. punkts).

232. Savienības tiesību sistēma un tiesu sistēma ir balstītas uz pamatpremisu, saskaņā ar kuru katrai dalībvalstij ar visām pārējām dalībvalstīm ir kopīgas daudzas Savienības pamatvērtības un tās to savstarpēji atzīst, kas nozīmē un pamato dalībvalstu savstarpējo uzticēšanos šo vērtību atzīšanā un tādējādi Savienības tiesību, ar kurām tās tiek īstenotas, ievērošanā¹⁸⁴.

233. Dalībvalstīm saskaņā ar LES 4. panta 3. punkta pirmajā daļā minēto lojālas sadarbības principu ir jānodrošina Savienības tiesību piemērošana un ievērošana to attiecīgajā teritorijā. Turklāt atbilstoši šī paša punkta otrajai daļai dalībvalstis veic visus vajadzīgos vispārējos un īpašos pasākumus, lai nodrošinātu to pienākumu izpildi, kas izriet no Līgumiem vai no Savienības iestāžu aktiem¹⁸⁵.

234. Lai garantētu šīs tiesību sistēmas īpašo iezīmju un autonomijas saglabāšanu, ar Līgumiem ir izveidota tiesu sistēma, kuras mērķis ir nodrošināt Savienības tiesību saskanīgu un vienveidīgu interpretāciju, ar ko valstu tiesām un Tiesai tiek dots uzdevums nodrošināt Savienības tiesību pilnīgu piemērošanu visās dalībvalstīs, kā arī to tiesību aizsardzību tiesā, kuras attiecīgajām personām izriet no minētajām tiesībām¹⁸⁶.

235. Šajā kontekstā “šādi izstrādātās tiesu sistēmas stūrakmens ir radīts ar LESD 267. pantā paredzēto prejudiciālā nolēmuma tiesvedību, kuras mērķis, izveidojot tiesnešu dialogu tieši starp Tiesu un dalībvalstu tiesām, ir nodrošināt Savienības tiesību vienveidīgu interpretāciju [...], tādējādi ļaujot nodrošināt to saskanību, pilnīgu iedarbību un autonomiju, kā arī – galu galā – pašu ar Līgumiem izveidoto tiesību raksturu”¹⁸⁷.

236. Visbeidzot, īstenojot savu Savienības tiesību sarga uzdevumu, dalībvalstu tiesas uzrauga, lai tiktu ievērotas normas un principi, kas ir pašos Savienības tiesību sistēmas pamatos, kā Savienības tiesību pārākums, četras pamatbrīvības, brīvības, drošības un tiesiskuma telpa, konkurences un valsts atbalsta tiesības, kā arī pamattiesības¹⁸⁸.

237. Manuprāt, ar *BIT* 8. pantā Nīderlandes un Slovākijas ieguldītājiem sniegto iespēju vērsties starptautiskajā šķīrējtiesā netiek pārkāpta nedz LES un LESD noteiktā kompetenču kārtība, nedz Savienības tiesu sistēmas autonomija, pat gadījumā, ja Tiesa nospriestu, ka šķīrējtiesas, kas ir veidotas atbilstoši šim pantam, nav dalībvalstu tiesas LESD 267. panta izpratnē.

238. Vispirms ir jānorāda, ka, lai gan tiem ir saistošs raksturs, neviens šķīrējtiesas nolēmums nevar tikt izpildīts bez sadarbības ar valsti, kas ieguldījumu šķīrējtiesas gadījumā ieguldītajam piedāvā savus izpildes mehānismus.

184 2014. gada 18. decembra atzinums 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454, 168. punkts).

185 Skat. spriedumu, 1998. gada 16. jūlijs, *Oelmühle* un *Schmidt Söhne* (C-298/96, EU:C:1998:372, 23. punkts), kā arī 2011. gada 8. marta atzinumu 1/09 (Nolīgums par vienotas sistēmas izveidi strīdu izskatīšanai patentu jomā) (EU:C:2011:123, 68. punkts) un 2014. gada 18. decembra atzinumu 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454, 173. punkts).

186 Skat. LES 19. panta 1. punktu. Skat. 1991. gada 14. decembra atzinumu 1/91 (EEZ līgums – I) (EU:C:1991:490, 35. punkts), spriedumu, 2007. gada 13. marts, *Unibet* (C-432/05, EU:C:2007:163, 38. punkts), kā arī 2011. gada 8. marta atzinumu 1/09 (Nolīgums par vienotas sistēmas izveidi strīdu izskatīšanai patentu jomā) (EU:C:2011:123, 66. un 68. punkts) un 2014. gada 18. decembra atzinumu 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454, 173. punkts).

187 2014. gada 18. decembra atzinums 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454, 176. punkts). Šajā ziņā skat. arī spriedumus, 1974. gada 16. janvāris, *Rheinmühlen-Düsseldorf* (166/73, EU:C:1974:3, 2. un 3. punkts), un 2008. gada 12. jūnijs, *Gourmet Classic* (C-458/06, EU:C:2008:338, 20. punkts), kā arī 2011. gada 8. marta atzinumu 1/09 (Nolīgums par vienotas sistēmas izveidi strīdu izskatīšanai patentu jomā) (EU:C:2011:123, 83. punkts).

188 Šajā ziņā skat. spriedumus, 1999. gada 1. jūnijs, *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269, 36.–39. punkts), 2000. gada 28. marts, *Krombach* (C-7/98, EU:C:2000:164, 21. punkts), 2008. gada 3. septembris, *Kadi* un *Al Barakaat International Foundation/Padome* un Komisija (C-402/05 P un C-415/05 P, EU:C:2008:461, 304. punkts), un 2014. gada 18. decembra atzinumu 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454, 172. punkts). Detalizētākam Eiropas sabiedriskās kārtības jēdziena vērtējuma atsaukšos uz saviem secinājumiem lietās, kuras arī ir vērstas uz šķīrējtiesas nolēmumiem, *Gazprom* (C-536/13, EU:C:2014:2414, 166.–177. punkts) un *Genentech* (C-567/14, EU:C:2016:177, 55.–72. punkts).

239. *BIT* 8. panta gadījumā šķirējtiesu pasludinātajiem nolēmumiem nevar nepiemērot pārbaudi valsts tiesās. Šī pārbaude var tikt īstenota saistībā ar prasību par šķirējtiesas nolēmuma atcelšanu šķirējtiesas mītnes valsts tiesās vai ar iebildumiem pret pieteikumu par šķirējtiesas nolēmuma atzīšanu vai tā izpildi to valstu tiesās, kurās ir lūgts nolēmumu atzīt un izpildīt atbilstoši 1958. gada 10. jūnijā Ņujorkā parakstītajai Konvencijai par ārvalstu šķirējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu¹⁸⁹ (turpmāk tekstā – “Ņujorkas konvencija”).

240. Kā Tiesa vairākkārt ir spriedusi, “ja līgumā paredzētā šķirējtiesā rodas jautājumi par [Savienības] tiesībām, parastajām tiesām varētu būt jāpārbauda šie jautājumi, it īpaši pārbaudot šķirējtiesas nolēmumu, vairāk vai mazāk plaši atkarībā no gadījuma, un tas tām ir jāveic, ja tajā vēršas apelācijas, iebildumu, eksekvatūras gadījumā vai ar jebkāda cita veida tiesību aizsardzības līdzekli vai piemērojamos valsts tiesību aktos paredzētā pārbaudes tiesā veidā”¹⁹⁰.

241. Uz šo konstatējumu ir balstīta pastāvīgā judikatūra, saskaņā ar kuru “šīm valstu tiesām ir jāpārbauda, vai tām ir jāvēršas Tiesā, piemērojot [LESD 267.] pantu, lai iegūtu [Savienības] tiesību normu interpretāciju vai spēkā esamības novērtējumu, kas tām varētu būt jāpiemēro, veicot šķirējtiesas nolēmuma pārbaudi tiesā”¹⁹¹, jo šīm tiesām ir galīgais pienākums nodrošināt ES tiesību piemērošanas vienveidību un Eiropas sabiedriskās kārtības normu ievērošanu¹⁹².

242. Tiesa pat neuzskatīja par lietderīgu nepārprotami atgādināt šo punktu 2015. gada 13. maija sprieduma *Gazprom* (C-536/13, EU:C:2015:316) un 2016. gada 7. jūlija sprieduma *Genentech* (C-567/14, EU:C:2016:526) tekstā, kuros tā abas lietas tieši sprieda pēc būtības par jautājumu, kas bija vērsts uz to, lai noskaidrotu, vai attiecīgais šķirējtiesas nolēmums bija nesaderīgs ar Savienības tiesībām konkurences jomā.

243. Šajās lietās nedz dalībvalstis, nedz Komisija neuzskatīja, ka šķirējtiesās izvirzītie konkurences tiesību jautājumi nebūtu izskatāmi šķirējtiesā vai ka pastāvētu kaut mazākā nesaderība starp Savienības tiesībām un šķirējklauzulām, ko privāto tiesību puses bija iekļāvušas savos līgumos¹⁹³.

244. Turklāt lietas, kurās tika pasludināts 1999. gada 1. jūnija spriedums *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269) un 2016. gada 7. jūlija spriedums *Genentech* (C-567/14, EU:C:2016:526), iekļāvās prasības atcelt šķirējtiesas nolēmumu kontekstā, kamēr lieta, kurā tika pasludināts 2015. gada 13. maija spriedums *Gazprom* (C-536/13, EU:C:2015:316), bija atbilde uz iebildumu pieteikumam par šķirējtiesas nolēmuma atzīšanu un izpildi. Tas pierāda, ka neatkarīgi no tā, kādas ir tiesvedības, dalībvalstu un Savienības tiesām ir iespēja nodrošināt Savienības tiesību interpretācijas vienveidību un Eiropas sabiedriskās kārtības normu ievērošanu, vai tas būtu konkurences jomā¹⁹⁴ vai citās Savienības tiesību jomās.

245. Šķirējtiesu, kas izveidotas atbilstoši *BIT* 8. pantam, it īpaši attiecīgās šķirējtiesas šajā lietā, īpašības ir tādas, ka tās ļauj dalībvalstu parastajām tiesām nodrošināt šo principu ievērošanu, kā tās to dara starptautisko komercšķirējtiesu procesu ietvaros.

189 *Recueil des traités des Nations unies*, 330. sēj., 3. lpp.

190 Skat. spriedumu, 1982. gada 23. marts, *Nordsee* (102/81, EU:C:1982:107, 14. punkts). Šajā ziņā skat. arī spriedumu, 1994. gada 27. aprīlis, *Almelo* (C-393/92, EU:C:1994:171, 22. un 23. punkts), un 1999. gada 1. jūnijs, *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269, 32. punkts).

191 Spriedums, 1999. gada 1. jūnijs, *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269, 33. punkts). Šajā ziņā skat. arī spriedumu, 1982. gada 23. marts, *Nordsee* (102/81, EU:C:1982:107, 15. punkts)

192 Šajā ziņā skat. manu secinājumu lietā *Genentech* (C-567/14, EU:C:2016:177) 59.–62. punktu.

193 Šajā ziņā skat. arī spriedumu, 2015. gada 21. maijs, *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335, 57.–72. punkts), kurā Tiesa nepieņēma ģenerāladvokāta N. Jēskinena [N. Jääskinen] skatpunktu, ko viņš bija paudis savu secinājumu lietā *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2014:2443) 124. punktā, saskaņā ar kuru lietas nodošana šķirējtiesai pati par sevi var radīt aizskārumu LESD 101. pantam.

194 Skat. spriedumu, 1999. gada 1. jūnijs, *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269, 37. un 40. punkts).

246. Minētajā *BIT* 8. pantā *CCS* šķīrējtiesas institūta, kas nodibināts vienā no dalībvalstīm, priekšsēdētājam, tiek uzticēts iecelt šķīrējtiesas tiesnešus, ja iecelšana netiek veikta *BIT* 8. panta 3. punktā noteiktajos termiņos. Tāpat arī tajā ir paredzēts, ka šķīrējtiesas procesiem, kas notiks atbilstoši šim pantam, tiks piemērots *UNCITRAL* šķīrējtiesas reglaments. Saskaņā ar šķīrējtiesas reglamenta 1976. gada redakcijā 16. pantu šķīrējtiesai pašai ir jānosaka šķīrējtiesas vieta un jāizvēlas iestāde, kas pēc pušu uzklausišanas pildīs kancelejas funkcijas¹⁹⁵.

247. Ar 2009. gada 19. marta procesuālo rīkojumu šķīrējtiesa noteica šķīrējtiesas vietu vienas no dalībvalstīm teritorijā, proti, Frankfurtē pie Mainas (Vācija). Tātad saskaņā ar Vācijas Civilprocesa kodeksa 1059. pantu tās nolēmums var kļūt par atcelšanas prasības priekšmetu Vācijas tiesās, kuras tātad šajā kontekstā varēs rūpēties par Savienības tiesību interpretācijas vienveidības nodrošināšanu un Eiropas sabiedriskās kārtības normu ievērošanu. Šāda veida prasības ietvaros notika vēršanās iesniedzējtiesā un Tiesā.

248. Turklāt uz šķīrējtiesu, kas veidotas atbilstoši minētā *BIT* 8. pantam, pasludinātu šķīrējtiesas nolēmumu atzīšanu un izpildi attiecas Ņujorkas konvencija, kurai pievienojušās visas dalībvalstis. Atbilstoši tai valstu tiesas var atteikt šo nolēmumu atzīšanu un izpildi, balstoties uz visiem tās V pantā paredzētajiem pamatiem, tostarp uz to, ka šķīrējtiesas process nav atbildis pušu nolīgumam¹⁹⁶ un ir pretējs sabiedriskajai kārtībai¹⁹⁷, kas ietver arī Eiropas sabiedrisko kārtību.

249. Pieņemot, ka *Achmea* censtos iegūt attiecīgā šķīrējtiesas nolēmuma šajā lietā atzīšanu un izpildi citā dalībvalstī, arī šā pieteikuma saņēmējas dalībvalsts tiesām būtu uzdevums nodrošināt, lai nolēmums nebūtu nesaderīgs ar Savienības tiesībām.

250. Tas pats attiecas arī uz tādu atcelšanas prasību kā šajā lietā. Savienības tiesību piemērošanas vienveidību var nodrošināt, balstoties uz vairākiem pamatojumiem, no kuriem visatbilstīgākie ir šķīrējtiesas procesa neatbilstība pušu nolīgumam un neatbilstība sabiedriskajai kārtībai¹⁹⁸, tostarp Eiropas sabiedriskajai kārtībai.

251. Komisija norāda arī uz risku, ka šķīrējtiesas vieta potenciāli var tikt noteikta trešajā valstī un/vai ka šķīrējtiesas nolēmuma, kas nav saderīgs ar Savienības tiesībām, atzīšana un izpilde tiktu prasītā trešā valstī, kas būtu gadījums, kurā Savienības tiesas netiktu iesaistītas un šī iemesla dēļ Tiesai nekad netiktu lūgts sniegt prejudiciālu nolēmumu.

252. Komisija norāda, ka tas pats attiecas uz Savienības iekšējiem *BIT*, kuros ar ieguldījumiem saistītu strīdu izšķiršanai kā iestāde, kas pilda šķīrējtiesas kancelejas funkcijas, ir noteikts Starptautiskais Investīciju strīdu izšķiršanas centrs (*ICSID*), kas nodibināts Vašingtonā. Šādā gadījumā šķīrējtiesas nolēmums būtu obligāts pusēm un pret to nevarētu vērst nedz apelācijas sūdzības, nedz citādas prasības, kā vien tās, kas ir paredzētas *ICSID* konvencijā¹⁹⁹. No tā izriet, ka nebūtu nekāda juridiska instrumenta, kas ļautu dalībvalstu tiesām pārbaudīt *ICSID* šķīrējtiesas nolēmuma saderību ar Savienības tiesībām.

195 Skat. 2010. gada 26. oktobra nolēmumu par kompetenci, pieņemamību un apturēšanu *Achmea BV* (agrāk *Eureko BV*)/Slovākijas Republika (*UNCITRAL*) (*CPA* lieta Nr. 2008-13), 16. punkts.

196 Skat. Ņujorkas konvencijas V panta 1. punkta d) apakšpunktu, ka varētu tā būt, ja šķīrējtiesa pretēji minētā *BIT* 8. panta 6. punktam neņemtu vērā Savienības tiesības.

197 Skat. Ņujorkas konvencijas V panta 2. punkta b) apakšpunktu un spriedumu, 1999. gada 1. jūnijs, *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269, 38. punkts).

198 Skat. Vācijas Civilprocesa kodeksa 1059. panta 2. punkta 1. apakšpunkta d) punktu un 2. apakšpunkta b) punktu.

199 Skat. šīs konvencijas 53. panta 1. punktu. Tomēr norādišu, ka šīs raizes Savienības iestādēm nav bijušas šķērsliis Brīvās tirdzniecības nolīguma ar Singapūru 9.16. pantā kā šķīrējtiesas iestādi izvēlēties *ICSID*.

253. Lai arī es uzskatu, ka dalībvalstīm būtu jāizvairās savos *BIT* norādīt *ICSID*, šajā gadījumā šie riski, ko min Komisija, ir tīri hipotētiski, jo attiecīgajā *BIT* kā iestāde, kas pilda šķīrējtiesas kancelejas funkcijas, nav norādīta *ICSID*, jo puses kā iestādi, kas pilda šo funkciju, ir izvēlējušās *CPA* Hāgā, šķīrējtiesa ir noteikusi šķīrējtiesas vietu kādas dalībvalsts teritorijā un nav pieteikumu par šķīrējtiesas nolēmuma atzīšanu un izpildi trešajās valstīs²⁰⁰, bet tikai viena prasība par šķīrējtiesas nolēmuma atcelšanu dalībvalstu tiesās, no kurām viena ir lūgusi Tiesai sniegt prejudiciālu nolēmumu.

254. Turklāt attiecībā uz šķīrējtiesas nolēmumu pēc būtības nav neviena jautājuma par nesaderību ar Savienības tiesībām, jo Slovērijas Republikas argumenti iesniedzējtiesā ir vērsti tikai uz minētā *BIT* 8. pantā iedibinātā strīdu izšķiršanas mehānisma saderību ar LES un LESD.

255. Tātad Savienības tiesu sistēmas efektivitāte paliktu neskarta pat gadījumā, ja dalībvalstij, izmantojot prasību par atcelšanu vai iebildumu pret pieteikumu par atzīšanu un izpildi, nebūtu iespējas apstrīdēt šķīrējtiesas nolēmuma nesaderību ar LES un LESD. Proti, šādā gadījumā LESD 258. un 260. pants ļautu Komisijai vērsties pret šo dalībvalsti, kurai būtu jāizpilda ar Savienības tiesībām nesaderīgs šķīrējtiesas nolēmums²⁰¹.

256. Šo iemeslu dēļ es uzskatu, ka ar minētā *BIT* 8. pantu netiek apdraudēta LES un LESD noteiktajā kompetenču kārtība un attiecīgi – Savienības tiesību sistēmas autonomija.

257. Šis konstatējums netiek atspēkots ar vairāku valdību un Komisijas argumentāciju, kas balstīta uz risku, ka šķīrējtiesas pasludinātu nolēmumus, kas ir nesaderīgi ar Savienības tiesībām, kā arī ar savstarpējas uzticēšanās principu.

258. Šī argumentācija attiecas ne tikai uz starptautisko ieguldījumu šķīrējtiesu, bet arī uz starptautisko komercšķīrējtiesu, jo šī pēdējā minētā arī var pieņemt ar Savienības tiesībām nesaderīgus nolēmumus un balstīties uz iespējamu uzticēšanās neesamību saskarsmē ar dalībvalstu tiesām. Lai gan ir šie riski, Tiesa nekad nav apstrīdējusi tās spēkā esamību, lai gan ir zināms par strīdu izšķiršanu Savienības konkurences tiesību jautājumos starp privātpersonām²⁰².

259. Tātad, ja starptautiskā strīdu izšķiršanā starp privātpersonām netiek apdraudēta LES un LESD noteiktā kompetenču kārtība un attiecīgi Savienības tiesību sistēmas autonomija, pat ja valsts ir puse šķīrējtiesas procesā²⁰³, es domāju, ka tāpat ir jābūt starptautiskajā strīdu izšķiršanā starp ieguldītājiem un valstīm, it īpaši tāpēc, ka nenovēršama valsts dalība nozīmē lielāku pārredzamību²⁰⁴, un ka paliek iespēja piespiest ievērot no Savienības tiesībām izrietošus pienākumus, izmantojot procedūru saistībā ar valsts pienākumu neizpildi pamatojoties uz LESD 258. un 259. pantu.

260. Ja pamatotos uz Komisijas loģiku, jebkura strīdu izšķiršana šķīrējtiesā varētu apdraudēt LES un LESD noteikto kompetenču kārtību un tādējādi Savienības tiesību sistēmas autonomiju.

200 Pat tad, ja šāds gadījums īstenotos, risks faktiski pastāvētu tikai, ja dalībvalstij, kas ir atbildētāja šķīrējtiesā, piederētu aktīvi trešās valsts teritorijā un kura nevarētu izmantot starptautiskajās tiesībās ārvalstīm atzīto imunitāti. Faktiski, pat ja šķīrējtiesas vieta ir noteikta trešā valstī un/vai ka šķīrējtiesas nolēmuma atzīšana un izpilde tiktu prasītā trešā valstī, ieguldītājs nevarētu izvairīties no šķīrējtiesas nolēmuma atzīšanas un izpildes prasīšanas dalībvalsts, kas ir atbildētāja, tiesās.

201 Skat. 2012. gada 30. novembra lēmumu par kompetenci, piemērojamajām tiesībām un atbildību *Electrabel SA*/Ungārija (*ICSID* lieta Nr. ARB/07/19), 4.160.–4.162. punkts.

202 Skat. spriedumus, 1999. gada 1. jūnijs, *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269); 2016. gada 7. jūlijs, *Genentech* (C-567/14, EU:C:2016:526), un *Tribunal fédéral suisse* [Šveices Federālās tiesas] 2006. gada 8. marta spriedumu 4P.278/2005 par prasību atcelt Šveicē pasludinātu šķīrējtiesas nolēmumu starp divām Itālijas sabiedrībām Savienības konkurences tiesību pārkāpuma dēļ.

203 Skat. šķīrējtiesas procesu starp *Gazprom* un Lietuvas Republikas Enerģētikas ministriju, kas bija priekšmets lietā, kurā tika pasludināts 2015. gada 13. maija spriedums *Gazprom* (C-536/13, EU:C:2015:316).

204 Lielākā daļa nolēmumu ir publiski, taču tas tā nav starptautiskās komercšķīrējtiesas gadījumā. Tātad ir vēl grūtāk pārbaudīt, vai tajos ir pārkāptas Savienības tiesības.

261. Turklāt es nesaskatu, kādā ziņā attiecīgais šķīrējtiesas process pamatlietā varētu skart savstarpējas uzticēšanās principu, ņemot vērā, ka tas notiek tikai ar attiecīgo dalībvalstu piekrišanu un ar brīvi paustu *Achmea* izvēli izmantot iespēju, ko šīs dalībvalstis tai ir sniegušas.

262. Proti, ar savstarpējas uzticēšanās principu, tostarp “attiecībā uz brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, katrai no šīm valstīm ir noteikts pienākums uzskatīt, izņemot ārkārtas apstākļus, ka visas pārējās dalībvalstis ievēro Savienības tiesības, it īpaši šajās tiesībās atzītās pamattiesības”²⁰⁵.

263. Es nesaskatu saikni starp šo principu un minētā *BIT* 8. pantu. Kā tiesas sēdē norādīja Nīderlandes valdība, starptautiska strīdu izšķiršana šķīrējtiesā kā IVSI metode nekādā veidā nenozīmē, ka Nīderlandes Karaliste un Slovākijas Republika apšaubītu to, vai otra puse ir ievērojusi Savienības tiesības un tajās atzītās pamattiesības.

264. Kā ar visiem IVSI mehānismiem, kas ietverti *BIT*, ar minētā *BIT* 8. pantu tiek radīta šķīrējtiesa, kurā ieguldītājs var iesūdzēt valsti, lai īstenotu savas *BIT* ietvertās starptautiskās publiskās tiesības, kas ir iespēja, kas bez šī panta viņam nebūtu pieejama²⁰⁶.

265. Turklāt nav skaidrs, vai privātpersona valsts tiesās var atsaukties uz starptautiska līguma noteikumiem, jo tās vai nu pēc savas ierosmes izslēdz šādu iespēju, uzskatot, ka ar līgumiem netiek radītas tiesības un pienākumi valstu starpā, vai arī izvirza vairāk vai mazāk stingrus atsaukšanās iespējas nosacījumus katram atsevišķajam gadījumam, kas privātpersonām negarantē atsaukšanās iespēju uz līgumu noteikumiem²⁰⁷.

266. Tādējādi, nekādā veidā nepaužot neuzticēšanos otras dalībvalsts tiesu sistēmai, starptautiskas šķīrējtiesas iesaistīšana ir vienīgais tiesību aizsardzības līdzeklis, lai panāktu *BIT* pilnīgu un lietderīgu iedarbību, izveidojot īpašu tiesu, kurā ieguldītāji var atsaukties uz tiesībām, kas viņiem ir tikušas piešķirtas ar *BIT*.

267. Tādējādi es neuzskatu, ka ar *BIT* 8. pantu tiek radīts aizskārums savstarpējās uzticēšanās principam.

268. Visbeidzot mani nepārlicina Komisijas argumentācija, saskaņā ar kuru *BIT* neesamība starp dalībvalstīm, kuras ir dibinājušas Savienību un kuras tajā ir iestājušās pirms 2004. gada, ir pierādījums, ka šo nolīgumu pamatā esot savstarpējas uzticēšanās neesamība.

269. Pirmkārt, nav tiesa, ka starp dalībvalstīm, kas ir Savienības dibinātājas, un dalībvalstīm, kas ir iestājušās Savienībā pirms 2004. gada, nav *BIT* līdzīgu līgumsaistību, kuras nav LES un LESD²⁰⁸.

270. Otrkārt, *BIT* starp valstīm, kas ir kapitāla eksportētājas, ir ievērojami mazāka lietderība. Tā, piemēram, ir konstatēts, ka saskaņā ar jaunāko statistiku Francija nav starp desmit pirmajām kapitāla plūsmas no Vācijas saņēmējvalstīm, nedz starp pirmajām desmit valstīm, no kurām kapitāls aizplūst uz Vāciju, kamēr Polija ieņem desmito vietu attiecībā uz kapitāla plūsmu no Vācijas²⁰⁹.

205 2014. gada 18. decembra atzinums 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK) (EU:C:2014:2454, 191. punkts un tajā minētā judikatūra).

206 Šajā ziņā skat. *Bundesverfassungsgericht* (Federālā konstitucionālā tiesa, Vācija) Otrā senāta 2007. gada 8. maija rīkojumu 2 BvM 1/03, ECLI:DE:BVerfG:2007:ms20070508.2bvm000103, 54. punkts.

207 Skat. šo secinājumu 206. punktu.

208 Skat. šo secinājumu 42. un 43. punktā sniegtos piemērus.

209 Skat. Francijas vēstniecības Vācijā 2017. gada 1. marta vērtējumu par tiešajiem ārvalstu ieguldījumiem Vācijā 2014. un 2015. gadā, kas ir izstrādāts uz UNCTAD un *Deutsche Bundesbank* [Vācijas Federālās bankas] statistiku kompilācijas pamata un kas ir pieejams tīmekļa vietnē <http://www.tresor.economie.gouv.fr/File/434035>. Skat. it īpaši 5. tabulu.

271. Attiecīgi man rodas jautājums, vai *BIT* neesamība starp [t.s.] vecajām dalībvalstīm nav izskaidrojama vairāk ar to, ka lielākā daļa šīs kategorijas dalībvalstu ir drīzāk nozīmīgas kapitāla eksportētājas, nevis ieguldījumu saņēmējvalstis, un šādā ziņā tam nav patiesas vajadzības savstarpēji slēgt *BIT*.

272. Šo iemeslu dēļ es uzskatu, ka minētā *BIT* 8. pantā iedibinātais strīdu izšķiršanas mehānisms ir saderīgs ar LESD 344. pantu, kā arī ar LES un LESD noteikto kompetenču kārtību un Savienības tiesību sistēmas autonomiju.

VI. Secinājumi

273. Tātad es ierosinu Tiesai uz *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākās tiesa, Vācija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

LESD 18., 267. un 344. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tiem nav liegts piemērot strīdu izšķiršanas starp ieguldītāju un dalībvalsti mehānismu, kas iedibināts divpusējā ieguldījumu līgumā, kurš ir ticis noslēgts pirms vienas līgumslēdzējas valsts pievienošanās Eiropas Savienībai un kurā ir paredzēts, ka vienas līgumslēdzējas valsts ieguldītājs strīda gadījumā par ieguldījumiem otrā līgumslēdzējā valstī drīkst pret pēdējo minēto valsti uzsākt procesu šķīrējtiesā.